

NR 4/2022

ISSN 1731-030X

PRZEGLĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO

CURRENDA

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

PRZEGŁĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO

Miesięcznik

KOMITET REDAKCYJNY:

REDAKTOR NACZELNY

Prof. dr hab. Sławomir Cieślak

REDAKTORZY TEMATYCZNI

Prof. dr hab. Janusz Jankowski – prawo postępowania egzekucyjnego

Dr Tomasz Banach – prawo dotyczące ustroju samorządu komorniczego

REDAKTOR PROWADZĄCY I JĘZYKOWY

Mgr Magdalena Ruzicka – język polski

SEKRETARZ REDAKCJI

Mgr Magdalena Ruzicka

RADA NAUKOWA

PRZEWODNICZĄCY

Prof. dr hab. Janusz Jankowski

CZŁONKOWIE

Dr Tomasz Banach

Dr Anna Barańska

Dr Elena Borisova

Prof. dr Laura Ervo

Prof. dr hab. Svetlana Fursa

Prof. dr Yevhen Fursa

Prof. Viktória Harsági

Prof. dr hab. Andrzej Jakubecki

Prof. dr Johann Kindl

Prof. UŁ dr hab. Michał Krakowiak

Dr Rafał Łyszczek

Prof. dr hab. Vytautas Nekrošius

Prof. Joan Picó i Junoy

Prof. dr Álvaro Pérez Ragone

Prof. Ricardo Sichel

Dr John Sorabji

Dr Mariusz Sorysz

Dr hab. Dmitriy Toumanov

Dr hab. Vladimir Yarkov

LISTA RECENZENTÓW CZASOPISMA

Prof. Natalie Fricero

Prof. UW r dr hab. Izabella Gil

Prof. ASzWoj dr hab. Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Prof. UAM dr hab. Andrzej Jarocho

Prof. UR dr hab. Anna Kościółek

Prof. UG dr hab. Anna Machnikowska

Prof. dr hab. Elwira Marszałkowska-Krzes

Zgodnie z wykazem MEiN z dnia 1.12.2021 r. dotyczącym czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych PPE znajduje się na liście czasopism punktowych z wynikiem 20 punktów.

Wersją pierwotną czasopisma jest wersja drukowana.

Redakcja nie zwraca niezamówionych tekstów oraz zastrzega sobie prawo do skracania tekstów. Uprzejmie informujemy, że przesłanie tekstu artykułu czy opracowania na adres redakcji wiąże się ze zgodą na jego ewentualne opublikowanie na łamach czasopisma i przeniesieniem na wydawnictwo przysługujących do niego praw autorskich. W przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających przeniesienie praw autorskich do tekstu na wydawcę, autor zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie redakcję. Redakcja zastrzega sobie także prawo do dokonywania w nadesłanych tekstach skrótów, poprawek stylistycznych, językowych i interpunkcyjnych, wprowadzania śródtytułów, a także innych zmian, niemających jednak wpływu na ich zawartość merytoryczną. Tezy zawarte w artykułach stanowią wyraz poglądów autorów i nie muszą odzwierciedlać poglądów Redakcji.

Nakład 500 egz.

Sopot 2022

© Copyright by

Currenda Spółka z o.o.

ISSN 1731-030X

Currenda Sp. z o.o.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

e-mail redakcji: ppe@currenda.pl

Sekretarz redakcji: Magdalena Ruzicka

Kontakt mailowy do red. prowadzącego: magdalena.ruzicka@currenda.pl

tel.: 664 962 310; 58 550 38 75

www.sklep.currenda.pl; www.czytelnia.currenda.pl

www.przegladprawaegzekucyjnego.pl

W NUMERZE:

ARTYKUŁY

- 7 Uzasadnienie postanowienia o zatwierdzeniu ugody zawartej przed mediatorem i postanowienia o stwierdzeniu wykonalności wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej**
Justification of a Decision to Approve an Arrangement Before a Mediator and a Decision to Confirm the Enforceability of an Arbitration Court or an Arrangement Made Before it
dr Piotr Sławicki, adiunkt w Katedrze Negocjacji i Mediacji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II, referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie
- 27 Poszukiwanie przez komornika sądowego aktualnego adresu zamieszkania pozwanego na podstawie art. 3b Ustawy o komornikach sądowych**
The Process of Determining the Current Address of Residence of the Defendant by the Bailiff Pursuant to Art. 3b of the Act on Court Bailiffs
Joanna Lipińska, doktorantka w Katedrze Postępowania Cywilnego II WPiA Uniwersytetu Łódzkiego
- 51 Doręczenie komornicze jako nieegzekucyjna czynność komorników sądowych**
Judicial Service of Correspondence as a Non-Enforcement Activity of Court Enforcement Officers
Parwł Czystkowski, doktorant w Instytucie Nauk Administracyjnych, Zakład Publicznego Prawa Gospodarczego WPAiE Uniwersytetu Wrocławskiego

**83 Sprzedaż nieruchomości w drodze licytacji
elektronicznej – analiza nowelizacji**

Disposal of Real Estate in an Electronic Auction
– the Analysis of the Amendment

Martyna Gimlewicz, studentka V roku prawa

Instytutu Nauk Prawnych Uniwersytetu Rzeszowskiego

**STRESZCZENIE Uzasadnienie postanowienia
o zatwierdzeniu ugody zawartej przed mediatorem
i postanowienia o stwierdzeniu wykonalności wyroku
sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej**

Uzasadnienie postanowień stanowi szczególny aspekt działalności sądów w postępowaniu cywilnym, w tym w postępowaniu egzekucyjnym. Aktualnie obowiązuje zasada sporządzania uzasadnienia jedynie na wniosek strony, od czego został wprowadzony wyjątek właśnie w postępowaniu egzekucyjnym, w którym postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym sąd uzasadnia z urzędu, gdy stronie przysługuje środek zaskarżenia, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Szczególne zasady wprowadzono także w postępowaniu klauzulowym. Różnorodność tytułów wykonawczych przewidzianych w przepisach polskiego postępowania egzekucyjnego czyni zasadnym pytanie o zakres zastosowania regulacji o charakterze ogólnym do tytułów szczególnych w postaci tytułów wykonawczych powstałych w postępowaniach mediacyjnym i arbitrażowym. Przedmiotem niniejszego artykułu jest ocena regulacji dotyczącej uzasadniania orzeczeń wydawanych w postępowaniu klauzulowym w kontekście art. 794² § 2 i 3 k.p.c. oraz udzielenie odpowiedzi na pytanie o zakres zastosowania powołanego przepisu w postępowaniu o zatwierdzenie ugody mediacyjnej oraz stwierdzenie wykonalności wyroku sądu arbitrażowego lub ugody przed nim zawartej. W pierwszej części opracowania przedstawiono ogólne założenia sporządzania uzasadnień w postępowaniu klauzulowym. W kolejnych punktach analizie poddano zasady sporządzania uzasadnień postanowień w przedmiocie zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem i postanowień w przedmiocie stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego i ugody przed nim zawartej.

Słowa kluczowe: *mediacja, arbitraż, klauzula wykonalności, postępowanie klauzulowe, uzasadnienie orzeczeń sądowych*

SUMMARY Justification of a Decision to Approve an Arrangement Before a Mediator and a Decision to Confirm the Enforceability of an Arbitration Court or an Arrangement Made Before it

A justification for decisions is a special aspect of courts' activity in civil proceedings, including enforcement proceedings. At present, the rule applies that a justification is prepared only upon request of a party, to which an exception has been introduced in enforcement proceedings, in which a decision issued in camera hearing is justified by a court ex officio, where a party is entitled to an appeal measure, unless a special regulation provides for otherwise. Special rules have been also introduced in clause proceedings. The variety of enforcement titles provided for in regulations of Polish enforcement proceedings makes it reasonable to ask about the application of general regulations to special titles, in the form of enforcement titles that originate in mediation and arbitration proceedings. This article includes the assessment of a regulation that concerns the justification of judgments issued in clause proceedings, in the context of art. 794² § 2 and 3 Code of Civil Proceedings and responding to a question about the scope of applying the above-mentioned regulation to proceedings for the approval of a mediation arrangement and confirming the enforceability of a judgement of an arbitration court or an arrangement made before it.

The first part of the article presents general assumptions for preparing a justification in clause proceedings. In the following points, rules of preparing justifications have been analysed for decisions that concern the approval of an arrangement made before a mediator and judgments on confirming the enforceability of a judgement of an arbitration court and an arrangement made before it.

Keywords: *mediation, arbitration, enforceability clause, clause proceedings, justification of court decisions*

Uzasadnienie postanowienia o zatwierdzeniu ugody zawartej przed mediatorem i postanowienia o stwierdzeniu wykonalności wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej

I. Wprowadzenie

Uzasadnienie orzeczenia jest ważnym elementem towarzyszącym podejmowaniu decyzji procesowych i realizuje niezwykle istotną funkcję informacyjną¹. O ile uprzednio uzasadnieniu z urzędu podlegały orzeczenia wydawane na posiedzeniu niejawnym, to ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych

¹ Trafnie wskazuje się, że uzasadnienie stanowi wypadkową realizacji obowiązku proceduralnego z jednej strony oraz społecznie i kulturowo ugruntowanej potrzeby wskazywania motywów władczych decyzji. Zob. I. Rzucidło-Grochowska, *Strategie i techniki formułowania uzasadnień orzeczeń sądowych*, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2017, z. 2, s. 59.

innych ustaw² wprowadzono zasadę sporządzania uzasadnienia jedynie na wniosek strony. Wyjątek od tej reguły został wprowadzony w ramach postępowania egzekucyjnego, zgodnie bowiem z art. 766¹ § 1 k.p.c.³ postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym sąd uzasadnia z urzędu, gdy stronie przysługuje środek zaskarżenia, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Niewątpliwie postępowanie klauzulowe jest ściśle powiązane z postępowaniem egzekucyjnym, o czym świadczy jego uregulowanie (art. 776–795 k.p.c.) w Części trzeciej Kodeksu postępowania cywilnego: „Postępowanie egzekucyjne”. Trafnie podnosi się jednak jego autonomię jako pomostu łączącego postępowanie rozpoznawcze i właściwe postępowanie egzekucyjne⁴. Efektem tego jest wprowadzanie pewnych rozwiązań prawnych odnoszących się wyłącznie do postępowania o nadanie klauzuli wykonalności, czego przejawem jest art. 794² k.p.c., który dotyczy zasad doręczania orzeczeń wydawanych w postępowaniu klauzulowym i sporządzania ich uzasadnienia.

Podkreślenia wymaga także różnorodność orzeczeń wydawanych w zakresie klauzuli wykonalności. O ile ogólna regulacja znajduje się w art. 783 k.p.c., to w przepisach szczególnych zawarte są odrębne zasady procedowania w przedmiocie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności. Dotyczy to między innymi tytułów wydanych w postępowaniach mediacyjnym i arbitrażowym, co widoczne jest chociażby w stosowanym nazewnictwie dotyczącym tych postępowań: zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem oraz stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej. Różnice związane są także z odmienną kognicją sądu oceniającego zasadność wniosku.

² Dz.U. z 2019 r., poz. 1469 ze zm.

³ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm.); dalej: k.p.c.

⁴ Zob. uzasadnienie postanowienia SO w Szczecinie z dnia 12 września 2013 r., II Cz 652/13, Legalis nr 2186396.

Przedmiotem niniejszego artykułu jest ocena regulacji dotyczącej uzasadniania orzeczeń wydawanych w postępowaniu klauzulowym w kontekście art. 794² § 2 i 3 k.p.c. oraz udzielenie odpowiedzi na pytanie o zakres zastosowania powołanego przepisu do postępowania o zatwierdzenie ugody mediacyjnej oraz stwierdzenie wykonalności wyroku sądu arbitrażowego lub ugody przed nim zawartej⁵.

2. Ogólne zasady sporządzania i doręczania uzasadnienia postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności

Przepisy regulujące sporządzenie i doręczenie uzasadnienia postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności weszły w życie dnia 10 kwietnia 2014 r.⁶ Zgodnie z art. 794² § 2 k.p.c. w razie wydania postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności w sposób określony w art. 783 § 3 albo 3¹ k.p.c. uzasadnienie postanowienia sporządza się i doręcza wierzycielowi na jego wniosek zgłoszony w terminie tygodniowym od dnia wydania mu tytułu wykonawczego albo doręczenia zawiadomienia o utworzeniu tytułu wykonawczego w systemie teleinformatycznym. Dłużnik może żądać sporządzenia uzasadnienia postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności i doręczenia postanowienia z uzasadnieniem w terminie tygodniowym od dnia doręczenia mu zawiadomienia o wszczęciu egzekucji. Jeżeli postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności zostało wydane bez spisywania odrębnej sentencji, dłużnikowi doręcza się wyłącznie uzasadnienie postanowienia (art. 794² § 3 k.p.c.).

Podkreślić należy, że omawiany przepis wprowadza szczególne regulacje dotyczące uzasadniania postanowień o nadaniu klauzuli wykonalności, przyjmując odrębne zasady dla wierzyciela i dłużnika. Dyspozycja art. 794² § 2 k.p.c. dotyczy sporządzenia uzasadnienia postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności wierzycielowi, zaś § 3 powołanego

⁵ O wyroku arbitrażowym na tle prawa litewskiego zob. J. Bartkus, *Arbitral Award as an Enforceable Document*, PPE 2020, nr 5, s. 59 i n.

⁶ Na mocy ustawy z dnia 7 lutego 2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2014 r., poz. 293).

przepisu – dłużnikowi. Zwraca uwagę niekonsekwencja terminologiczna zastosowana przez ustawodawcę. Trudno bowiem uzasadnić różnicowanie w zakresie **wniosku wierzyciela** o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia, od **żądania dłużnika** sporządzenia uzasadnienia i jego doręczenia. Prawidłowa wykładnia powinna sprowadzać się do kwalifikowania tego żądania – niezależnie od tego, który uczestnik postępowania klauzulowego go złożył – jako wniosku⁷. Niekonsekwencja ta jest zauważalna w różnych przepisach Kodeksu postępowania cywilnego, w tym egzekucyjnego, gdzie kompetencja do żądania określonego zachowania może przysługiwać sądowi pierwszej instancji (art. 796 § 2 k.p.c.), uprawnionemu organowi (art. 796 § 3 k.p.c.), organowi egzekucyjnemu (art. 761 § 1–1¹ k.p.c.), administracyjnemu organowi egzekucyjnemu (art. 774 § 2 k.p.c.), Policji (art. 765 § 1¹ zd. 2 k.p.c.), stronie (art. 763 § 1 k.p.c.), wierzycielowi (art. 760¹ k.p.c.). W postępowaniu klauzulowym uprawnienie to przysługuje wierzycielowi w zakresie żądania wydania przez właściwy organ państwowy zaświadczenia lub dokumentu (art. 785 k.p.c.).

Wydaje się, że kompetencja do „żądania” powinna przysługiwać jedynie organom sądowym, egzekucyjnym, czy administracyjnym, nie zaś uczestnikom postępowania sądowego. W konsekwencji jako terminologicznie błędne należy uznać rozróżnienie wskazane w art. 794² § 2 i 3 k.p.c., przyjmując jako kryterium dyferencjacji jedynie przesłankę podmiotową. Uczestnikami postępowania klauzulowego są zarówno wierzyciel, jak i dłużnik, czego nie zmienia czasowe ograniczenie możliwości brania udziału w tym postępowaniu przez dłużnika, przejawiające się przykładowo w fakcie doręczania postanowień wydanych na posiedzeniach niejawnych w postępowaniu klauzulowym wyłącznie wierzycielowi (art. 794² § 1 k.p.c.). Znajduje to także potwierdzenie w treści art. 796 i 797 k.p.c., w których wyraźnie rozróżniono wniosek o wszczęcie

⁷ Zob. art. 125 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Na marginesie należy wskazać, że w postępowaniu egzekucyjnym wnioski mogą być składane, według wyboru składającego, na piśmie lub ustnie do protokołu (art. 760 § 1 zd. 1 k.p.c.).

egzekucji i żądanie przeprowadzenia egzekucji, przy czym kompetencja do żądania została przyznana sądowi pierwszej instancji, komornikowi i uprawnionemu organowi (art. 796 § 2 i 3 k.p.c.).

Zgodnie z art. 794² § 2 k.p.c. w razie wydania postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności w sposób określony w art. 783 § 3 albo 3¹ k.p.c. uzasadnienie postanowienia sporządza się i doręcza wierzycielowi na jego wniosek zgłoszony w terminie tygodniowym od dnia wydania mu tytułu wykonawczego albo doręczenia zawiadomienia o utworzeniu tytułu wykonawczego w systemie teleinformatycznym. Dyspozycja powołanego przepisu dotyczy postanowień o nadaniu klauzuli wykonalności, które wydawane są bez spisywania odrębnej sentencji, co obejmuje jedynie tytuły egzekucyjne w postaci orzeczeń sądu, ugód zawartych przed sądem, jak i orzeczeń referendarza sądowego. W zależności od formy tytułu egzekucyjnego sporządzenie tytułu wykonawczego polegać będzie na umieszczeniu na tytule egzekucyjnym klauzuli wykonalności i opatrzenie jej podpisem sędziego albo referendarza sądowego w przypadku tytułów tradycyjnych lub przez umieszczenie klauzuli wykonalności w systemie teleinformatycznym i opatrzenie jej kwalifikowanym podpisem elektronicznym sędziego albo referendarza sądowego w przypadku tytułów elektronicznych.

W przypadku pozostałych tytułów wykonawczych wydawanych wierzycielowi zasadniczo zastosowanie znajdzie art. 766¹ § 1 k.p.c., zgodnie z którym postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym sąd uzasadnia z urzędu⁸, gdy stronie przysługuje środek zaskarżenia, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej⁹. Takim przepisem szczególnym

⁸ Na marginesie należy wskazać, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego jednoznacznie wskazuje się, iż środek zaskarżenia wniesiony mimo niezgłoszenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia podlega odrzuceniu, nawet gdy sąd nieprawidłowo z urzędu sporządził uzasadnienie i doręczył je stronie postępowania. Zob. uchwałę SN z dnia 20 sierpnia 2021 r., III CZP 59/20, Legalis nr 2601414; zob. także uzasadnienie uchwały SN z dnia 2 lipca 2021 r., III CZP 38/20, Legalis nr 2590935 i uzasadnienie uchwały SN z dnia 28 maja 2021 r., III CZP 26/20, Legalis nr 2580134. Należy podkreślić, że nie dotyczy to postępowania egzekucyjnego, bowiem art. 766¹ k.p.c. stanowi przepis szczególny w stosunku do art. 357 § 2¹ k.p.c.

⁹ W doktrynie krytycznie oceniono przedmiotową regulację. Zob. G. Kamiński, *Różnice w uzasadnianiu postanowień wydanych na posiedzeniu niejawnym na zasadach ogólnych i w postępowaniu egzekucyjnym*, PPE 2021, nr 3, s. 43–47.

jest właśnie art. 794² § 2 k.p.c., który – jak wskazano wyżej – wprowadza procedurę uzasadnienia postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności na wniosek wierzyciela jedynie w zakresie orzeczeń wydawanych bez sporządzenia odrębnej sentencji. Na marginesie należy zaznaczyć, iż w art. 766¹ § 1 k.p.c. jest mowa o tym, że z urzędu sporządza się uzasadnienie jedynie wówczas, gdy stronie przysługuje środek zaskarżenia. W konsekwencji uznać należy, że sąd klauzulowy nie sporządza uzasadnienia postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności z urzędu, które w całości uwzględnia wniosek wierzyciela, bowiem w takiej sytuacji brak jest interesu prawnego wierzyciela do jego zaskarżenia (brak tzw. *gravamen*)¹⁰.

We wszystkich opisanych sytuacjach sąd – w przypadku sporządzenia uzasadnienia – doręcza je z urzędu wierzycielowi. W odniesieniu do postanowień o nadaniu klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym, wydawanym bez spisywania odrębnej sentencji, będą one doręczone wierzycielowi w trybie art. 794² § 2 k.p.c. po ich sporządzeniu, przy czym doręczeniu podlegać będzie jedynie uzasadnienie, co wynika *expressis verbis* z powołanego przepisu¹¹. Można założyć, że ograniczenie obowiązku doręczenia jedynie do uzasadnienia postanowienia związane jest z tym, iż postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności ma uproszczoną formę, bowiem dotyczy postanowienia sporządzonego bez spisywania odrębnej sentencji, które przyjmie postać pieczęci lub wydruku zawierającego treść klauzuli wykonalności i ewentualnie dodatkowego orzeczenia w przedmiocie kosztów postępowania klauzulowego¹². Drugą grupą postanowień o nadaniu klauzuli wykonalności będą postanowienia, co do których nie ma zastosowania uproszczona forma wyłączająca obowiązek spisania odrębnej sentencji, co zasadniczo

¹⁰ Zob. szerzej: Piotr Sławicki [w:] Paweł Sławicki, Piotr Sławicki, *Postępowanie klauzulowe. Art. 776–795 k.p.c. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 361–364.

¹¹ Odmienne regulacja została zawarta w art. 398²² § 2 k.p.c., w którym jest mowa o doręczeniu postanowienia z uzasadnieniem.

¹² Potwierdza to także treść art. 794² § 3 k.p.c., w którym ustawodawca rozróżnia doręczenie postanowienia z uzasadnieniem i doręczenie wyłącznie uzasadnienia postanowienia, w tym drugim przypadku dotyczy to postanowień o nadaniu klauzuli wykonalności wydanych bez spisywania odrębnej sentencji.

dotyczyć będzie postanowień wydanych w przedmiocie tzw. konstytutywnych tytułów wykonawczych. Jak wskazano wyżej, podstawą sporządzenia uzasadnienia z urzędu będzie art. 766¹ § 1 k.p.c. Zauważyć należy, że w powołanym przepisie jest jedynie mowa o uzasadnieniu postanowienia, a nie o jego doręczeniu. Wydaje się, iż regulację tę należy odczytywać w ten sposób, że przewiduje ona nie tylko obowiązek sporządzenia uzasadnienia, ale także jego doręczenia z urzędu¹³. Biorąc pod uwagę względy natury systemowej, w szczególności interpretację art. 766¹ § 1 k.p.c. w kontekście treści art. 794² § 2 k.p.c., sporządzone uzasadnienie podlega doręczeniu wyłącznie wierzycielowi.

W art. 794² § 3 k.p.c. zawarto reguły sporządzenia i doręczenia uzasadnienia postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności dłużnikowi. Dłużnik może żądać sporządzenia uzasadnienia postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności i doręczenia postanowienia z uzasadnieniem w terminie tygodniowym od dnia doręczenia mu zawiadomienia o wszczęciu egzekucji. Jeżeli postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności zostało wydane bez spisywania odrębnej sentencji, dłużnikowi doręcza się wyłącznie uzasadnienie postanowienia. Najistotniejszą odmiennosć w porównaniu z sytuacją prawną wierzyciela stanowi regulacja odrębnego terminu na zaskarżenie decyzji sądu klauzulowego¹⁴. Z uwagi na fakt, że, co do zasady, dłużnikowi nie doręcza się postanowień o nadaniu klauzuli wykonalności, zaś tytuł wykonawczy pozostaje w dyspozycji wierzyciela, możliwość zaskarżenia przez dłużnika orzeczeń powstałych w postępowaniu klauzulowym została faktycznie przesunięta na etap postępowania egzekucyjnego. Potwierdza to zarówno dopuszczalność złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia i doręczenie postanowienia z uzasadnieniem (lub samego uzasadnienia)

¹³ Szeroką argumentację w tym zakresie przedstawił A. Sadza, *Skarga na postanowienie referendarza sądowego w postępowaniu egzekucyjnym w świetle nowelizacji k.p.c. dokonanej ustawą z dnia 4 lipca 2019 r.*, M.Prawn. 2020, nr 15, s. 792–794.

¹⁴ Zob. uzasadnienie postanowienia SO w Elblągu z dnia 22 września 2015 r., I Cz 590/15, Legalis nr 2005680 oraz postanowienia SO w Gliwicach z dnia 29 września 2015 r., III Cz 1089/15, Legalis nr 2036624.

w terminie tygodniowym od doręczenia zawiadomienia o wszczęciu egzekucji, jak i kształt przepisów o wszczęciu egzekucji i pierwszych czynności egzekucyjnych podejmowanych przez komornika sądowego. Obejmuje to w szczególności doręczenie dłużnikowi zawiadomienia o wszczęciu egzekucji – przy pierwszej czynności egzekucyjnej – z podaniem treści tytułu wykonawczego oraz z pouczeniem o możliwości, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności wraz ze sporządzonym przez organ egzekucyjny odpisem tytułu wykonawczego albo zweryfikowanym przez komornika dokumentu odpowiadającego elektronicznemu tytułowi wykonawczemu¹⁵. Taka regulacja uzasadnia z jednej strony twierdzenie, że przepisy o doręczeniach w postępowaniu klauzulowym ograniczają dłużnikowi możliwość realizacji prawa do obrony swoich praw tylko do etapu postępowania przed sądem drugiej instancji¹⁶, z drugiej strony stanowią próbę zbilansowania interesów wierzyciela zmierzających do zaspokojenia stwierdzonej tytułem wykonawczym należności, przewidując możliwość kontroli instancyjnej decyzji procesowych podejmowanych zarówno na etapie postępowania klauzulowego, jak i właściwego postępowania egzekucyjnego.

3. Sporządzanie i doręczanie uzasadnień w postępowaniu o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem

Przechodząc do oceny zagadnienia sporządzania i doręczania uzasadnień w przedmiocie zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem, wskazać należy, że zastosowania nie znajdzie art. 794² § 2 k.p.c., bowiem w jego treści jest mowa jedynie o postanowieniach o nadaniu klauzuli wykonalności w sposób określony w art. 783 § 3 i 3¹ k.p.c., a zatem takich, które są sporządzane bez spisywania odrębnej sentencji.

¹⁵ Zob. w szczególności art. 805 § 1 zd. 1 k.p.c.

¹⁶ Zob. uzasadnienie postanowienia SO w Lublinie z dnia 5 lutego 2015 r., II Ca 937/14, Legalis nr 1213935.

Nie budzi wątpliwości, że postanowienie o zatwierdzeniu ugody mediacyjnej, chociażby polegające na nadaniu tej ugodzie klauzuli wykonalności¹⁷, nie jest postanowieniem, o którym mowa w art. 783 § 3 lub 3¹ k.p.c. Dotyczy to bowiem jedynie orzeczeń sądu lub ugód przed nim zawartych, a także orzeczeń referendarza sądowego¹⁸.

Analogicznie należy przyjąć w odniesieniu do art. 794² § 3 k.p.c., który dotyczy sytuacji prawnej dłużnika. Wątpliwości nie budzi brak możliwości zastosowania zdania 2 powołanego przepisu, który dotyczy jedynie postanowień, które zostały wydane bez spisywania odrębnej sentencji. Jak wskazano wyżej, postanowienie w przedmiocie zatwierdzenia ugody mediacyjnej nie należy do tej kategorii, co jednoznacznie przesądza o wyłączeniu stosowania powołanego przepisu. Wydaje się, że brak także podstaw do zastosowania opisanej regulacji w zakresie dyspozycji wynikającej ze zdania 1 art. 794² § 3 k.p.c. Przemawia za tym wykładnia systemowa, bowiem przepisy regulujące charakter prawny ugody mediacyjnej i procedurę jej zatwierdzenia zostały zamieszczone w Części pierwszej Kodeksu postępowania cywilnego. Dodatkowo konsekwentne odczytanie przepisów dotyczących ugody mediacyjnej jako tytułu wykonawczego, w szczególności odstępianie od ogólnych zasad postępowania klauzulowego w zakresie doręczenia postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem, przemawia za stosowaniem przepisów ogólnych także w tym zakresie. Zasadniczo bowiem tytuł egzekucyjny, czy wykonawczy jest doręczany wyłącznie wierzycielowi, zaś podstawę wszczęcia egzekucji stanowi nieprawomocny tytuł wykonawczy, bowiem uprawomocnienie się postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności nastąpi najczęściej już w toku wszczętego postępowania egzekucyjnego. Do doręczeń postanowień w przedmiocie ugody mediacyjnej zastosowanie znajdzie art. 357 k.p.c., zaś klauzula wykonalności powinna być nadana temu tytułowi dopiero po uprawomocnieniu się postanowienia w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności¹⁹.

¹⁷ Art. 183¹⁴ § 2 k.p.c.

¹⁸ Art. 777 § 1 pkt 1 i 1¹ k.p.c.

¹⁹ Zob. P. Sławicki, *Doręczenia tytułów wykonawczych powstałych w postępowaniu mediacyjnym i arbitrażowym*, Kwartalnik ADR. Arbitraż i Mediacja 2021, nr 4, s. 27.

W tym miejscu pojawia się pytanie o dopuszczalność zastosowania art. 766¹ k.p.c. do postanowień wydanych w przedmiocie zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem. Jak wskazano wyżej, regulacja postępowania w tym zakresie znajduje się w przepisach Części pierwszej Kodeksu postępowania cywilnego: „Postępowanie rozpoznawcze”, a nie w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym. Dotyczy to szczególnie art. 183¹⁴ k.p.c., który nie reguluje odrębnej procedury sporządzania i doręczania uzasadnienia. Wydaje się, że wykładnia systemowa przemawia za wyłączeniem stosowania w tym przypadku art. 766¹ k.p.c.²⁰ Regulacja procedury zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem znajduje się w Części pierwszej Kodeksu postępowania cywilnego, a zatem zastosowanie znajdą przepisy ogólne o sporządzaniu uzasadnień postanowień, a mianowicie art. 357 k.p.c. Niezależnie zatem od tego, czy postanowienie w przedmiocie zatwierdzenia ugody mediacyjnej zostanie wydane na posiedzeniu jawnym, czy niejawnym, sąd sporządzi jego uzasadnienie jedynie na wniosek wierzyciela lub dłużnika, przy czym termin tygodniowy na złożenie wniosku rozpocznie się od dnia ogłoszenia postanowienia na posiedzeniu jawnym²¹ lub od dnia doręczenia postanowienia wydanego na posiedzeniu niejawnym²².

4. Sporządzanie i doręczanie uzasadnień w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności wyroku sądu arbitrażowego lub ugody przed nim zawartej

Przepisy dotyczące postępowania w przedmiocie stwierdzenia wykonalności wyroku sądu arbitrażowego lub ugody przed nim zawartej zostały zamieszczone w Części piątej Kodeksu postępowania cywilnego, przy czym nie regulują one w sposób szczególny zasad sporządzania i doręczania uzasadnień postanowień wydawanych w opisanym przedmiocie.

²⁰ Podobnie w odniesieniu do zastosowania przepisów o doręczeniach tytułów wykonawczych zob. *Ibidem*, s. 26–27.

²¹ Art. 357 § 1 k.p.c.

²² Art. 357 § 2¹ k.p.c.

Analogicznie jak w przypadku rozważań na temat dopuszczalności zastosowania art. 794² § 2 i 3 k.p.c. oraz art. 766¹ k.p.c. do tytułów wykonawczych powstałych w postępowaniu mediacyjnym, opowiedzieć się należy przeciwko stosowaniu powołanych przepisów do sporządzania i doręczania uzasadnień postanowień w przedmiocie stwierdzenia wykonalności. Wykładnia systemowa, w szczególności umiejscowienie przepisów o postępowaniu przed sądem polubownym w ostatniej Części Kodeksu postępowania cywilnego oraz odpowiednie stosowanie przepisów o postępowaniu apelacyjnym²³, prowadzą do wniosku, że przepisy Części trzeciej Kodeksu postępowania cywilnego, zarówno w zakresie postępowania klauzulowego, jak i egzekucyjnego, nie znajdują zastosowania.

Zasady postępowania w przedmiocie stwierdzenia wykonalności wyroku arbitrażowego i ugody arbitrażowej są nieco odmienne w zależności od przedmiotu tego postępowania, a mianowicie ustawodawca różni przedmiotowe tytuły na podstawie miejsca wydania orzeczenia arbitrażowego lub miejsca zawarcia ugody. Do wyroku sądu arbitrażowego i ugody przed nim zawartej powstałych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej zasadniczo zastosowanie ma art. 1214 k.p.c., zaś do przedmiotowych tytułów powstałych za granicą – art. 1215 k.p.c.

W odniesieniu do zasad sporządzania i doręczania uzasadnień wyroków i ugód arbitrażowych wydanych w Polsce wskazać należy, że zgodnie z art. 1213¹ § 2 k.p.c. do postępowania o uznanie albo stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej stosuje się odpowiednio przepisy o apelacji. Nakazuje to poszukiwać podstawy prawnej w przepisach dotyczących postępowania apelacyjnego. Należy zauważyć, że zagadnienie uzasadniania postanowień kończących postępowanie apelacyjne reguluje art. 387 k.p.c. Podkreślenia wymaga jednak, że mowa w nim o sądzie drugiej instancji, zaś sąd apelacyjny orzekający w przedmiocie wniosku o stwierdzenie wykonalności

²³ Art. 1213¹ § 2 k.p.c.

będzie orzekał jako sąd pierwszej instancji. W konsekwencji zastosowanie znajdą zasady wynikające z art. 331 § 1 k.p.c. stosowanego na podstawie art. 391 § 1 zd. 1 w zw. z art. 1213¹ § 2 k.p.c., a zatem postanowienie w przedmiocie stwierdzenia wykonalności z pisemnym uzasadnieniem doręcza się tylko tej stronie, która zgłosiła wniosek o doręczenie postanowienia z uzasadnieniem. Biorąc pod uwagę, że postanowienie w przedmiocie stwierdzenia wykonalności zostanie doręczone z urzędu w trybie art. 327 § 3 w zw. z art. 391 § 1 zd. 1 w zw. z art. 1213¹ § 2 k.p.c.²⁴, termin tygodniowy na złożenie wniosku o sporządzenie uzasadnienia liczy się od dnia doręczenia wyroku²⁵. Zastosowanie znajdzie także art. 329 w zw. z art. 391 § 1 zd. 1 w zw. z art. 1213¹ k.p.c.

W przypadku postępowania w przedmiocie stwierdzenia wykonalności wyroku sądu arbitrażowego wydanego za granicą lub ugody zawartej przed sądem polubownym za granicą zasadą jest przeprowadzenie rozprawy²⁶. *Prima facie*, wydaje się zasadne odpowiednie stosowanie przepisów o sporządzeniu i doręczeniu wyroku z uzasadnieniem, w szczególności art. 331 § 1 w zw. z art. 391 § 1 zd. 1 w zw. z art. 1213¹ § 2 k.p.c.²⁷ Oznaczałoby to, że sąd sporządzi uzasadnienie na wniosek wierzyciela lub dłużnika zgłoszony w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia postanowienia, które zostanie doręczone wraz z postanowieniem tylko tej stronie, która taki wniosek zgłosiła. W tym miejscu zastanowić się jednak należy, czy uczestnikom postępowania w przedmiocie stwierdzenia wykonalności zagranicznego wyroku sądu arbitrażowego lub zagranicznej ugody przed nim zawartej w ogóle przysługuje uprawnienie do żądania sporządzenia uzasadnienia. Sąd apelacyjny rozpoznający

²⁴ P. Sławicki, *Doręczenia...*, *op. cit.*, s. 29.

²⁵ Art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 zd. 1 w zw. z art. 1213¹ § 2 k.p.c.

²⁶ Zob. art. 1215 § 1 k.p.c.

²⁷ P. Sławicki, *Doręczenia...*, *op. cit.*, s. 29. Na marginesie należy wskazać, że mylące mogą być rozważania zawarte w przedmiotowej publikacji odnośnie do doręczenia postanowienia wydanego w przedmiocie zażalenia przez sąd drugiej instancji, bowiem na postanowienie w przedmiocie stwierdzenia wykonalności wyroku sądu arbitrażowego lub ugody przed nim zawartej powstałych za granicą – od dnia 1 stycznia 2016 r. – zażalenie nie przysługuje.

sprawę w tym przedmiocie działa jako sąd pierwszej instancji, zaś od tego postanowienia przysługuje skarga kasacyjna²⁸. Jednoznacznie przyjmuje się, że od dnia 1 stycznia 2016 r., wraz z wejściem w życie ustawy z dnia 10 września 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów²⁹, zmieniono zasady zaskarżenia przedmiotowego postanowienia w ten sposób, iż przysługuje od niego jedynie skarga kasacyjna, a nie zażalenie³⁰. Wobec powyższego sąd orzeka jako sąd pierwszej instancji, zaś przedmiotowe orzeczenie jest prawomocne z chwilą ogłoszenia. Pojawia się jednak problem, czy podlega ono uzasadnieniu, skoro nie podlega zaskarżeniu na podstawie zwyczajnych środków zaskarżenia. Zagadnienie to jest o tyle problematyczne, że system procesowego prawa cywilnego nie przewiduje sytuacji, w której wyrok byłby prawomocny z chwilą jego ogłoszenia lub wydania. Stąd odpowiednie zastosowanie art. 327 i nast. k.p.c. do postanowienia o stwierdzenie wykonalności zagranicznego wyroku sądu polubownego lub zagranicznej ugody przed nim zawartej, które z chwilą ogłoszenia staje się prawomocne, może budzić wątpliwości. Wydaje się jednak, że odpowiednie stosowanie wskazanych przepisów na mocy art. 391 § 1 zd. 1 w zw. z art. 1213¹ § 2 k.p.c. przemawia za koniecznością sporządzenia uzasadnienia postanowienia o stwierdzeniu wykonalności zagranicznego tytułu powstałego w postępowaniu arbitrażowym. Z jednej strony nie ma podstaw do stosowania art. 357 k.p.c., w którym jest wyraźnie mowa o tym, że uzasadnia się jedynie

²⁸ Art. 1215 § 3 k.p.c.

²⁹ Dz.U. z 2015 r., poz. 1595.

³⁰ Zob. R. Morek, A. Budniak-Rogała [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ, Warszawa 2021, uwagi do art. 1215, pkt 14.2; S. Sołtysik [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. P. Ryłskiego, Warszawa 2021, uwagi do art. 1215, pkt 11; A. Jakubecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1096–1217*, t. 5, pod red. T. Wiśniewskiego, Warszawa 2021, s. 574–575; M. Uliasz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1096–1217*, t. 5, pod red. A. Marciniaka, Warszawa 2020, uwagi do art. 1215, pkt 1.5; K. Górski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217*, t. 2, pod red. T. Szanciły, Warszawa 2019, uwagi do art. 1215, pkt 3; T. Strumiłło [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 730–1217*, t. 2, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2019, uwagi do art. 1215, pkt 11.4; T. Ereciński [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, t. 6, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2017, s. 1032.

postanowienia podlegające zaskarżeniu. W konsekwencji fakt, czy postanowienie, do którego stosuje się przepisy o wyroku, podlega zaskarżeniu zwyczajnymi środkami zaskarżenia, nie ma znaczenia. Z drugiej strony art. 328 k.p.c. jest podstawą odrzucenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia, który jest niedopuszczalny. Nie sposób jednak uznać, że – biorąc pod uwagę przepisy Kodeksu postępowania cywilnego – taki wniosek dotyczący postanowienia o stwierdzeniu wykonalności, wydane na podstawie art. 1215 k.p.c., można kwalifikować jako niedopuszczalny. W konsekwencji należy wskazać, że sąd sporządza uzasadnienie omawianego postanowienia w trybie i na zasadach opisanych w art. 327–331 k.p.c., które będą miały zastosowanie na zasadzie art. 391 § 1 zd. 1 w zw. z art. 1213¹ § 2 k.p.c.³¹ W tym miejscu można postulować *de lege ferenda* wprowadzenie wyraźnych uregulowań dotyczących procedury sporządzania i doręczania uzasadnień postanowień wydawanych w tzw. postępowaniach postarbitrażowych na kształt art. 794² k.p.c. uregulowanego w przepisach postępowania klauzulowego.

Podsumowując, należy podkreślić, że różnica będzie sprowadzała się jedynie do zagadnienia doręczenia odpisu postanowienia – z urzędu w przypadku postanowień dotyczących krajowych tytułów powstałych w postępowaniu arbitrażowym i na wniosek w przypadku zagranicznych. Sporządzenie uzasadnienia orzeczeń w przedmiocie stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej będzie odbywało się na takich samych zasadach, niezależnie od miejsca pochodzenia wyroku arbitrażowego lub ugody arbitrażowej, a więc na wniosek.

5. Podsumowanie

Przepisy dotyczące postępowania o nadanie klauzuli wykonalności zostały uregulowane w Części trzeciej Kodeksu postępowania cywilnego,

³¹ Na marginesie należy wskazać, że nawet przy przyjęciu poglądu o niedopuszczalności sporządzenia uzasadnienia z uwagi na fakt braku przysługiwania od niego zwyczajnych środków zaskarżenia, SN przy rozpoznaniu skargi kasacyjnej mógłby zażądać sporządzenia uzasadnienia w trybie art. 92 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1904).

jednakże różnorodność tytułów wykonawczych funkcjonujących w obrocie prawnym powoduje konieczność oceny zakresu zastosowania przedmiotowych przepisów do poszczególnych tytułów. Przykładem szczególnych tytułów wykonawczych są tytuły powstałe w toku postępowań mediacyjnego i arbitrażowego, które wyróżnia nie tylko charakter prawny, ale także umiejscowienie regulacji ich dotyczących, również w zakresie statusu tytułu wykonawczego, w innych częściach Kodeksu postępowania cywilnego.

Ogólne przepisy związane ze sporządzaniem i doręczaniem uzasadnienia postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności zawarte są w art. 794² § 2 i 3 k.p.c., jednak z uwagi na specyfikę tytułów wykonawczych w postaci ugody mediacyjnej oraz wyroku sądu arbitrażowego i ugody przed nim zawartej powołane przepisy nie będą miały zastosowania. Wyłączenie to dotyczy także art. 766¹ k.p.c., który zawarty jest w ogólnych przepisach postępowania egzekucyjnego.

Do postępowania o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem znajdą zastosowanie przepisy ogólne o sporządzaniu uzasadnień postanowień, a mianowicie art. 357 k.p.c. Niezależnie zatem od tego, czy postanowienie w przedmiocie zatwierdzenia ugody mediacyjnej zostanie wydane na posiedzeniu jawnym, czy niejawnym, sąd sporządzi jego uzasadnienie jedynie na wniosek wierzyciela lub dłużnika.

Podobną konstatację wobec braku zastosowania przepisów o postępowaniu klauzulowym i egzekucyjnym należy odnieść do tytułów wykonawczych powstałych w postępowaniu przed sądem polubownym. Zarówno w przypadku zagranicznych, jak i polskich tytułów wydanych w postępowaniu arbitrażowym podstawą prawną doręczenia postanowienia o stwierdzeniu wykonalności z uzasadnieniem będzie art. 331 § 1 w zw. z art. 391 § 1 zd. 1 w zw. z art. 1213¹ k.p.c., a zatem uzasadnienie postanowienia doręcza się tylko tej stronie, która zgłosiła wniosek o doręczenie postanowienia z uzasadnieniem.

dr Piotr Sławicki, adiunkt w Katedrze Negocjacji i Mediacji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II, ORCID: 0000-0003-4570-9366; referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie

Literatura przedmiotu

- Bartkus J., *Arbitral Award as an Enforceable Document*, PPE 2020, nr 5.
- Ereciński T. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, t. 6, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2017.
- Górski K. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217*, t. 2, pod red. T. Szaniciły, Warszawa 2019.
- Jakubecki A. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1096–1217*, t. 5, pod red. T. Wiśniewskiego, Warszawa 2021.
- Kamiński G., *Różnice w uzasadnianiu postanowień wydanych na posiedzeniu niejawnym na zasadach ogólnych i w postępowaniu egzekucyjnym*, PPE 2021, nr 3.
- Morek R., Budniak-Rogała A. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ, Warszawa 2021.
- Rzucidło-Grochowska I., *Strategie i techniki formułowania uzasadnień orzeczeń sądowych*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 2017, z. 2.
- Sadza A., *Skarga na postanowienie referendarza sądowego w postępowaniu egzekucyjnym w świetle nowelizacji k.p.c. dokonanej ustawą z dnia 4 lipca 2019 r.*, M.Prawn. 2020, nr 15.
- Sławicki P., *Doręczenia tytułów wykonawczych powstałych w postępowaniu mediacyjnym i arbitrażowym*, Kwartalnik ADR. Arbitraż i Mediacja 2021, nr 4.
- Sławicki Piotr [w:] P. Sławicki, P. Sławicki, *Postępowanie klauzulowe. Art. 776–795 k.p.c. Komentarz*, Warszawa 2020.
- Sołtysik S. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. P. Ryłskiego, Warszawa 2021.
- Strumiłło T. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 730–1217*, t. 2, pod red. J. Janakowskiego, Warszawa 2019.
- Uliasz M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1096–1217*, t. 5, pod red. A. Marciniaka, Warszawa 2020.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm.)
- Ustawa z dnia 7 lutego 2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2014 r., poz. 293).
- Ustawa z dnia 10 września 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów (Dz.U. z 2015 r., poz. 1595).
- Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469 ze zm.).

Orzecznictwo

- Postanowienie SO w Szczecinie z dnia 12 września 2013 r., II Cz 652/13, Legalis nr 2186396.
- Postanowienie SO w Lublinie z dnia 5 lutego 2015 r., II Ca 937/14, Legalis nr 1213935.

Postanowienie SO w Gliwicach z dnia 29 września 2015 r., III Cz 1089/15, Legalis nr 2036624.

Postanowienie SO w Elblągu z dnia 22 września 2015 r., I Cz 590/15, Legalis nr 2005680.

Uchwała SN z dnia 28 maja 2021 r., III CZP 26/20, Legalis nr 2580134.

Uchwała SN z dnia 2 lipca 2021 r., III CZP 38/20, Legalis nr 2590935.

Uchwała SN z dnia 20 sierpnia 2021 r., III CZP 59/20, Legalis nr 2601414.

Moduł Integracji EPU

WWW.CURRENDA.PL

Zautomatyzuj
proces dodawania
adnotacji w sprawach
wszczętych na podstawie
wniosku papierowego

Moduł Integracji EPU to nowe rozwiązanie, które ułatwia m.in. podejmowanie spraw prowadzonych dotychczas, zarówno prawidłowo, jak i z brakami w adnotacjach, przez inną kancelarię komorniczą.

Korzyści z wdrożenia Modułu Integracji EPU

Wyeliminowanie zadań

wykonywanych za pośrednictwem portalu e-sąd i aplikacji komorniczej.

Łatwa weryfikacja

uzupełnionej adnotacji o podjęciu na tytule procedowanej sprawy.

Automatyzacja procesu

dodawania adnotacji w aplikacji komorniczej.

Zwiększenie skuteczności

dotarcia i egzekwowania braków.

Zyskaj w pakiecie!

Moduł Integracji EPU wraz z Modułem Integracji ePUAP.

[Sprawdź szczegóły.](#)

STRESZCZENIE **Poszukiwanie przez komornika sądowego aktualnego adresu zamieszkania pozwanego na podstawie art. 3b Ustawy o komornikach sądowych**

W niniejszym opracowaniu omówiono tematykę związaną z poszukiwaniem przez komornika aktualnego adresu zamieszkania pozwanego. Wskazano, kiedy powód może złożyć wniosek o podjęcie czynności zmierzających do poszukiwania aktualnego adresu zamieszkania pozwanego oraz jakie warunki musi spełniać taki wniosek. Przedstawiono możliwe rozwiązania zakończenia czynności poszukiwania aktualnego adresu zamieszkania pozwanego przez komornika i wskazano dalsze kroki, jakie musi podjąć powód w zależności od zakończenia czynności komorniczych. Poczyniono również uwagi o charakterze de lege ferenda dotyczące m.in. możliwości skonstruowania otwartego katalogu podmiotów, do których komornik może się zwrócić w celu uzyskania niezbędnych informacji o aktualnym adresie zamieszkania pozwanego, a także sposobów umożliwiających komornikom sądowym ustalenie aktualnego adresu pozwanego.

Niniejszy artykuł został opracowany na podstawie obowiązujących regulacji prawnych zawartych w ustawie o Komornikach sądowych, w szczególności w art. 3b. Wykorzystano przy tym dotychczasowe piśmiennictwo, a także praktykę kancelarii adwokackiej, w której autorka jest zatrudniona.

Słowa kluczowe: poszukiwanie aktualnego adresu zamieszkania pozwanego, aktualny adres pozwanego, doręczenie komornicze

SUMMARY **The Process of Determining the Current Address of Residence of the Defendant by the Bailiff Pursuant to Art. 3b of the Act on Court Bailiffs**

This article discussed in detail the process of determining the current address of residence of the defendant by the bailiff. It was explained when it is possible to submit an application for measures aiming at determining the current address of residence of the defendant and what requirements should be met by such application. One presented the possible results of the process of determining the current

address of residence by the bailiff and indicated the further steps to be taken by the plaintiff, depending on the outcome of the bailiff's activity.

Comments of a de lege ferenda nature were also made among other on the consideration of the possibility of constructing an open catalogue of entities to which the bailiff may turn in order to obtain the necessary information about the current address of residence of the defendant as well as ways to enable bailiffs to determine the current address of the defendant.

This article has been developed on the basis of the applicable legal regulations contained in the Act on Court Bailiffs, in particular in Art. 3b. At the same time, the previous literature was used, as well as the achievements of the law firm in which the author is employed.

Keywords: *determining the current address of residence of the defendant, current address of the defendant, service by bailiff*

Poszukiwanie przez komornika sądowego aktualnego adresu zamieszkania pozwanego na podstawie art. 3b ustawy o komornikach sądowych

I. Wprowadzenie

Dnia 7 listopada 2019 r. wszedł w życie art. 139¹ k.p.c., który został dodany na mocy ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹. Przepis ten reguluje zagadnienie tzw. doręczenia komorniczego. Jak stanowi § 1 tego artykułu, jeżeli pozwany mimo powtórzenia zawiadomienia zgodnie z art. 139 § 1 k.p.c. zd. 2 nie odebrał pozwu lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia obrony jego praw, a w sprawie nie doręczono mu wcześniej żadnego pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających i nie ma zastosowania art. 139 § 2–3¹ k.p.c. lub inny przepis szczególny przewidujący skutek doręczenia, przewodniczący zawiadamia o tym powoda, przesyłając mu odpis pisma dla

¹ T.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1469; dalej ZmKPC19.

pozwanego, jednocześnie zobowiązując do doręczenia tego pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika. Z kolei zgodnie z art. 139¹ § 2 k.p.c. powód w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia mu zobowiązania w przedmiocie doręczenia pisma za pośrednictwem komornika składa do akt potwierdzenie doręczenia pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika albo zwraca pismo i wskazuje aktualny adres pozwanego lub dowód, że pozwany przebywa pod adresem wskazanym w pozwie. Po bezskutecznym upływie terminu zastosowanie znajduje przepis art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c.

W literaturze przedmiotu wskazuje się, iż powód może wykonać zobowiązanie sądu w trojaki sposób. Pierwszym z możliwych rozwiązań jest podjęcie próby doręczenia pisma za pośrednictwem komornika sądowego. Ponadto powód może wykonać zobowiązanie sądu albo poprzez wskazanie aktualnego adresu zamieszkania pozwanego, albo poprzez przedstawienie dowodu, iż pozwany przebywa pod adresem wskazanym w pozwie². W celu umożliwienia powodowi wykonania zobowiązania sądu poprzez przedstawienie aktualnego adresu zamieszkania adresata, w interesującym nas przypadku – pozwanego, wprowadzono możliwość wystąpienia z wnioskiem do komornika sądowego o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata na podstawie art. 3b ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych³.

² Por. Ł. Zamojski, *Doręczenie pozwanemu pierwszego pisma procesowego wywołującego potrzebę obrony na podstawie art. 139(1) k.p.c.*, MPH 2019, nr 3, s. 18; P. Ryłski, *O nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z dnia 4 lipca 2019 r.*, Palestra 2019, nr 11–12, s. 22–23; J. Jankowski, *Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego mocą ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. (cz. I – Przepisy ogólne; Właściwość sądu; Skład sądu; Wyłączenie sędziego; Pisma procesowe i doręczenia; Posiedzenia sądowe; Pozew)*, M.Prawn. 2019, nr 18, s. 982; A. Tomaszek, *Nowe zasady postępowania po nowelizacji procedury cywilnej*, M.Prawn. 2019, nr 19, s. 1038–1039; P. Sławicki, P. Sławicki, *Doręczenia pism za pośrednictwem komornika sądowego w postępowaniu zabezpieczającym, klauzulowym i egzekucyjnym*, PS 2020, nr 11–12, s. 77; M. Świtkowski, *Nowe zasady doręczania pism procesowych po reformie postępowania cywilnego z lipca 2019 r.*, Lex/el 2019 (dostęp: 20.08.2021); P. Rodziewicz, *Art. 139¹ k.p.c. [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ, Legalis 2021 (dostęp: 20.08.2021).

³ T.j. Dz.U z 2021 r., poz. 850; dalej: u.k.s.

2. Wniosek o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata

Instytucja poszukiwania przez komornika aktualnego adresu zamieszkania adresata uregulowana jest w art. 3b ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych. Regulacja określona w art. 3b u.k.s., podobnie jak art. 139¹ k.p.c., została wprowadzona na mocy ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. Można przyjąć, iż instytucja podjęcia przez komornika czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata określona w art. 3b u.k.s. stanowi uzupełnienie regulacji zawartej w art. 139¹ § 1 k.p.c., tworząc tym samym spójną procedurę, której celem jest skuteczne doręczenie pierwszego pisma wywołującego potrzebę obrony praw strony przeciwnej, w tym pozwanego.

Należy zauważyć, że instytucja poszukiwania przez komornika aktualnego adresu zamieszkania pozwanego wdrażana jest po spełnieniu dwóch przesłanek. Pierwszą z nich jest złożenie przez powoda wniosku o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata, natomiast drugą – nieskuteczna próba doręczenia pozwanemu przez komornika pisma procesowego wywołującego potrzebę obrony praw pozwanego na podstawie art. 139¹ k.p.c. w zw. z art. 3 ust. 4 pkt 1 u.k.s.

Odnosząc się do pierwszej przesłanki, podkreślić należy, że skoro instytucja podjęcia czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego podejmowana jest przez komornika sądowego wyłącznie na wniosek podmiotu zlecającego, to *a contrario* brakuje regulacji umożliwiającej podjęcie przez komornika tej czynności z urzędu⁴. Wniosek o poszukiwanie aktualnego adresu zamieszkania pozwanego winien spełnić wymagania określone w art. 126 k.p.c. oraz musi być opłacony. Zgodnie z art. 41 § 2 ustawy z dnia 28 lutego 2018 r.

⁴ I. Wolwiak, *Art. 139¹ Doręczenie pism pozwanemu przez powoda* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. P. Ryłskiego, Legalis 2021 (dostęp: 20.08.2021).

o kosztach komorniczych⁵ opłatę stałą od wniosku o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata pobiera się w wysokości 40 złotych. Niezależnie od wskazanej opłaty komornikowi sądowemu przysługuje na zasadach ogólnych zwrot wydatków poniesionych podczas czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu pozwanego. Komornik może doliczyć kwoty wydatków, jakimi są m.in.: opłata za doręczenie korespondencji, koszty uzyskania dokumentów lub informacji niezbędnych do prowadzenia postępowania, np. ZUS, CEPIK. Dodać należy, że powód zwolniony od kosztów sądowych jest również zwolniony od ponoszenia kosztów związanych z doręczeniem komorniczym. Wydaje się, iż wniosek o poszukiwanie aktualnego adresu zamieszkania pozwanego mieści się w zakresie pojęcia kosztów związanych z doręczeniem komorniczym. Wówczas koszty te pokrywa tymczasowo sąd, przy którym działa komornik. Stanowi o tym § 96 ust. 1b rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości – Regulamin urzędowania sądów powszechnych⁶, który wszedł w życie dnia 9 października 2020 r. Do wniosku o poszukiwanie aktualnego adresu zamieszkania pozwanego powód nie musi załączać odpisu pisma przeznaczonego dla pozwanego, gdyż komornik na tym etapie czynności nie dokonuje doręczenia pisma.

Wniosek o poszukiwanie aktualnego adresu zamieszkania pozwanego powód wnosi do komornika, który uprzednio dokonywał próby doręczenia pisma pozwanemu. Wynika to z literalnej wykładni przepisu art. 3b u.k.s. stanowiącego, że w przypadku zwrotu przez komornika pisma procesowego wywołującego potrzebę obrony praw pozwanego podmiot zlecający, tj. powód, może wystąpić do tego komornika z wnioskiem o poszukiwanie aktualnego adresu zamieszkania pozwanego.

Komornik wzywa podmiot zlecający do usunięcia braków formalnych wniosku lub braku fiskalnego w terminie siedmiu dni od doręczenia zobowiązania pod rygorem zwrotu wniosku. Jeśli wniosek nie zawiera

⁵ T.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 210.

⁶ Dz.U. z 2019 r., poz. 1141.

braków lub zostały one uzupełnione w terminie, komornik przechodzi do czynności poszukiwania aktualnego adresu zamieszkania pozwanego. Ustawodawca nie wskazuje jednak terminu, w jakim komornik od momentu otrzymania wniosku ma podjąć czynności. Termin został natomiast sprecyzowany w zakresie zlecenia doręczenia pierwszego pisma wywołującego potrzebę obrony praw pozwanego. Zgodnie z art. 3a ust. 1 u.k.s. komornik sądowy dokonuje czynności doręczenia w terminie 14 dni od otrzymania zlecenia. Należy zatem uznać, iż termin 14 dni trzeba zastosować również wobec wniosku składanego na podstawie art. 3b u.k.s., analogicznie jak przy wniosku na podstawie art. 3a u.k.s. W literaturze przedmiotowej⁷ podkreśla się ponadto, iż termin 14 dni od dnia otrzymania zlecenia do dokonania przez komornika sądowego doręczenia jest terminem instrukcyjnym. Wobec tego doręczenie pisma pozwanemu po upływie tego terminu jest skuteczne. Przyjąć zatem można, iż powyższe uwagi, dotyczące terminu do podjęcia przez komornika czynności doręczenia pisma, są aktualne również w odniesieniu do podjęcia czynności poszukiwania aktualnego adresu zamieszkania pozwanego.

Drugą przesłanką umożliwiającą wystąpienie do komornika z wnioskiem o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata jest uprzednia nieskuteczna próba doręczenia pozwanemu przez komornika pisma procesowego wywołującego potrzebę obrony praw pozwanego z uwagi na ustalenie przez komornika, iż pozwany pod wskazanym adresem nie zamieszkuje lub mimo podjętych działań nie można było tej okoliczności ustalić. W uzasadnieniu wniosku o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania powinna znaleźć się informacja o nieskutecznej próbie doręczenia korespondencji za pośrednictwem komornika pod adres wskazany we wniosku o doręczenie pozwu za pośrednictwem

⁷ M. Uliasz, *Art. 3a. Doręczenie osobiste przez komornika* [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz*, pod red. J. Gołaczyńskiego, D. Szostka, Legalis 2019 (dostęp: 20.08.2021).

komornika. Protokół komornika potwierdzający nieskuteczną próbę doręczenia pozwu winien stanowić załącznik do wniosku na podstawie art. 3b u.k.s. Jednakże brak dołączenia do wniosku o poszukiwania aktualnego adresu zamieszkania protokołu, o którym mowa wyżej, nie powinien być traktowany jako brak formalny uniemożliwiający nadanie sprawie biegu, gdyż wniosek na podstawie art. 3b u.k.s. kierowany jest do komornika, który uprzednio dokonywał próby doręczenia pozwu i posiada informacje o nieskutecznej próbie doręczenia korespondencji oraz przyczynach nieskuteczności doręczenia.

3. Ustalenie przez komornika aktualnego adresu zamieszkania pozwanego podczas próby doręczenia pisma pod adres wskazany w pozwie

Ustawodawca nie uregulował sytuacji, w której komornik podczas ustalania, czy pozwany zamieszkuje pod adresem wskazanym w pozwie, powyższemu wie o nowym adresie zamieszkania pozwanego. Z art. 3a ust. 2 zd. 3 u.k.s. wynika, iż komornik sądowy treść dokonanych ustaleń wciąga do protokołu, do którego stosuje się odpowiednio art. 809 k.p.c. Przepis art. 809 k.p.c. zawiera enumeratywny katalog elementów, które musi zawierać taki protokół. Jednym z tych elementów jest sprawozdanie z przebiegu czynności (art. 809 pkt 3 k.p.c.). Wydaje się, że komornik winien zatem zamieścić w protokole także adnotację o uzyskaniu informacji o innym adresie pozwanego, którą powziął podczas czynności doręczenia pisma pod adres wskazany w pozwie (art. 3a u.k.s. w zw. z art. 809 k.p.c.). Skoro informacja w tym przedmiocie znajduje się w protokole doręczenia, powód również uzyskuje wiedzę o ewentualnym nowym adresie zamieszkania pozwanego. W związku z tym powstaje problem, jakie następne kroki powinien wykonać powód.

M. Uliasz twierdzi, że w takim przypadku powód może ponownie złożyć wniosek do komornika o doręczenie pisma pod nowy adres pobytu

pozwanego⁸. Autor ten zaznacza ponadto, że w takiej sytuacji powód będzie musiał ponownie złożyć wniosek do komornika o doręczenie pisma i uiścić opłatę w wysokości 60 zł. O ile przedstawione przez M. Ulasza rozwiązanie jest racjonalne, ponieważ nie nakłada na powoda obowiązku składania wniosku o poszukiwanie aktualnego adresu pobytu pozwanego, które w opisywanej sytuacji jest *de facto* znane, wydaje się jednak, że zmierza do obejścia przepisów art. 139 k.p.c. oraz art. 139¹ k.p.c. Wobec tego wątpliwe będzie uznanie takiego działania powoda za słuszne. Wydaje się bowiem, że powód zostaje zobowiązany przez sąd do doręczenia w trybie art. 139¹ k.p.c. pisma procesowego wywołującego potrzebę obrony praw pozwanego pod adres, pod który sąd sam próbował doręczyć pozew, a nie pod jakikolwiek inny adres. Przy przyjęciu opisanego wyżej rozwiązania, czyli złożenia przez powoda wniosku o doręczenie pisma na nowy adres, utrudnione byłoby udowodnienie przez powoda, że został on zobowiązany przez sąd do złożenia wniosku o doręczenie w trybie art. 139¹ k.p.c. pod nowy adres ustalony przez komornika. Ponadto procedura uregulowana w art. 139¹ k.p.c. ma miejsce w razie niemożności doręczenia pisma w sposób przewidziany w art. 139 k.p.c. Gdyby powód zastosował rozwiązanie zaproponowane przez M. Ulasza, czyli ponownie zlecił komornikowi doręczenie pisma procesowego pod adres, który komornik ustalił w trakcie doręczenia, to zostałaby pominięta cała procedura doręczenia pisma przez sąd określona w art. 139 k.p.c. Poza tym komornik może odmówić dokonania doręczenia pozwu, jeśli sąd nie zobowiązał do wykonania tej czynności podmiotu składającego do komornika wniosek o doręczenie pozwu (art. 9 ust. 2 u.k.s.). W takim wypadku podmiot zlecający, tj. powód, nie został zobowiązany przez sąd do doręczenia pisma pod nowy adres, który został ustalony przy sposobności dokonywania doręczenia na pierwotny adres. Należy zauważyć, że wniosek o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego stanowi

⁸ *Ibidem*.

kontynuację procedury określonej w art. 3a u.k.s. Natomiast bezpośrednio złożenie przez powoda kolejnego wniosku o doręczenie pozwu pod adres ustalony przez komornika powinno być poczytywane za ponowne wdrożenie całej procedury tzw. doręczenia komorniczego. Dodatkowym argumentem przemawiającym za uznaniem za niepoprawne złożenia przez powoda kolejnego wniosku o doręczenie pisma pod nowy adres pozwanego może okazać się niewłaściwość komornika do dokonania kolejnego doręczenia. Jako przykład można podać sytuację, kiedy komornik podejmujący próbę doręczenia pisma pozwanemu np. w Łodzi, w trakcie próby doręczenia pisma pozwanemu uzyska informację, że aktualnie pozwany mieszka w Szczecinie. Wobec tego komornik dokonujący pierwotnego doręczenia przy kolejnym doręczeniu pod nowy adres pobytu pozwanego byłby już niewłaściwy miejscowo i powinien odmówić dokonania czynności.

Wobec powyższego za słuszne należy uznać rozwiązanie polegające na tym, iż powód, otrzymując od komornika kopię protokołu, z którego treści wynika ustalenie w trakcie próby doręczenia pisma innego adresu pozwanego, winien złożyć do sądu pismo procesowe i wskazać w nim nowy adres pozwanego oraz załączyć kopię protokołu oraz odpis pisma procesowego dla pozwanego. W taki sposób powód wykonuje zobowiązanie sądu poprzez wskazanie sądowi aktualnego adresu pozwanego. Sąd podejmuje wówczas próbę doręczenia pisma pozwanemu pod nowy adres w trybie art. 139 k.p.c., a w razie nieskutecznego doręczenia zobowiąże powoda w trybie art. 139¹ k.p.c. do tzw. doręczenia komorniczego pod nowo wskazany adres. Sąd, nakładając na powoda zobowiązanie do doręczenia pisma za pośrednictwem komornika sądowego pod nowy adres, otwiera dla niego nowy dwumiesięczny termin na wykonanie zobowiązania na podstawie art. 139¹ k.p.c., w szczególności poprzez doręczenie pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika. Ponowne wdrożenie procedury określonej w art. 139¹ k.p.c. nie wyłącza możliwości wykonania zobowiązania sądu również poprzez przedstawienie dowodów, że pozwany przebywa pod wskazanym adresem, albo wskazania innego aktualnego adresu zamieszkania pozwanego.

4. Sposób ustalenia przez komornika sądowego aktualnego adresu pozwanego

Sposób, w jaki komornik może ustalić aktualne miejsce zamieszkania pozwanego, określono w art. 3b zd. 2 u.k.s. W tym celu komornik może żądać niezbędnych informacji od podmiotów wymienionych w art. 76i § 1 pkt 3–6 k.p.c. Ustawodawca przewiduje więc zamknięty katalog podmiotów, które mogą pomóc komornikowi w ustaleniu aktualnego adresu zamieszkania pozwanego. Do wymienionych instytucji należą organy podatkowe, organy rentowe, banki oraz spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe.

Skoro założeniem ustawodawcy było dokonanie skutecznego doręczenia pierwszego pisma wywołującego potrzebę obrony praw pozwanego, przez co należy rozumieć również skuteczne odnalezienie przez komornika aktualnego adresu zamieszkania pozwanego, niezrozumiałe jest poczynione przez ustawodawcę ograniczenie możliwości zwrócenia się przez komornika tylko do podmiotów wskazanych w art. 76i § 1 pkt 3–6 k.p.c.⁹ O ile niemożność zwrócenia się przez komornika sądowego na etapie poszukiwania aktualnego adresu zamieszkania do podmiotów wskazanych w art. 76i § 1 pkt 13 k.p.c. jest zrozumiała, bowiem to od tych podmiotów komornik uzyskał informacje już na etapie doręczenia pisma, to niezasadne wydaje się wyłączenie podmiotów określonych w art. 76i § 1 pkt 1–2 oraz 7–12 k.p.c. Zauważyć należy, że w kręgu podmiotów, do których komornik sądowy może zwrócić się o udzielenie informacji w przedmiocie aktualnego adresu zamieszkania pozwanego, są m.in. spółdzielnie mieszkaniowe oraz wspólnoty mieszkaniowe. Wskazuje na to J. Szachta, podkreślając, że niezasadne jest wyłączenie

⁹ Por. A. Antkiewicz, *Art. 3b. Ustalenie przez komornika aktualnego miejsca zamieszkania adresata* [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks Etyki Zawodowej Komornika Sądowego. Komentarz*, pod red. M. Świczekowskiej-Wójcikowskiej, J. Świczekowskiego, Lex/el 2020 (dostęp: 20.08.2021); M. Uliasz, *Art. 3b. Ustalenie aktualnego adresu zamieszkania adresata* [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz*, pod red. J. Gołaczyńskiego, D. Szostka, Legalis 2019 (dostęp: 20.08.2021).

z katalogu podmiotów, do których z zapytaniem może wystąpić komornik, wspólnot mieszkaniowych, gdyż mogą one posiadać informacje o danych kontaktowych adresata¹⁰. Przyznać należy, że takie ograniczenie kręgu podmiotów mogących udzielać komornikowi informacji o adresie zamieszkania pozwanego przyczynia się do nieskuteczności ustalenia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego. Potwierdzeniem tej tezy jest stan faktyczny opisany w treści uzasadnienia postanowienia Sądu Rejonowego w Szczecinie¹¹. Sąd ten wskazał, że w rozpoznawanej sprawie nie zachodzą przesłanki do podjęcia zawieszonego postępowania, które zostało zawieszone z uwagi na niedoręczenie w ustawowym terminie pozwanemu pozwu za pośrednictwem komornika, jak również nie wskazano dowodów przebywania pozwanego pod adresem wskazanym w pozwie, ani nie przedstawiono aktualnego adresu zamieszkania pozwanego. Jednocześnie w ocenie sądu nie zostały spełnione przesłanki umożliwiające ustanowienie kuratora dla osoby, której miejsce pobytu nie jest znane, gdyż „w rozpoznawanej sprawie strona powodowa poprzestała na przedstawieniu rutynowych środków dowodowych w celu wykazania, że miejsce pobytu skarżącego nie jest znane – komornik zwrócił się bowiem jedynie do ZUS, US i banków, skąd otrzymał informację, iż pozwani wskazali tam adres tożsamy z tym zamieszczonym w pozwie”¹². Podkreślono, że przedmiotem roszczenia było odszkodowanie za bezumowne korzystanie z lokalu wchodzącego w skład zasobów mieszkaniowych gminy. Wobec tego, zdaniem sądu, gmina miała niewątpliwie możliwość ustalenia aktualnego adresu zamieszkania za pośrednictwem administratora lub w inny skuteczny sposób. A zatem sąd z jednej strony słusznie uznał, iż niezaprzeczalnie w sprawie istniała możliwość skutecznego ustalenia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego, gdyż wystarczające byłoby zwrócenie się przez komornika do administracji lokali.

¹⁰ J. Szachta, *Doręczenie korespondencji pozwanemu przez komornika sądowego. Zagadnienia wybrane. Problemy praktyczne*, Forum Prawnicze 2019, nr 6, s. 49.

¹¹ Postanowienie SR Szczecin-Centrum w Szczecinie z dnia 9 czerwca 2021 r., III Nc 603/21, Legalis nr 2590354 (dostęp: 30.08.2021).

¹² *Ibidem*.

Z drugiej strony sąd niezasadnie uznał, że obowiązkiem komornika bądź nawet samej strony było zwrócenie się do takiego podmiotu, pomijając jednocześnie fakt, iż ustawodawca wyłączył możliwość występowania przez komorników sądowych do administracji lokali zasobów mieszkaniowych, wspólnot mieszkaniowych, spółdzielni mieszkaniowych o udzielenie odpowiedzi w przedmiocie aktualnego adresu zamieszkania pozwanego. W związku z tym, *de lege ferenda*, konieczne jest rozszerzenie katalogu podmiotów, do których komornik może zwrócić się z zapytaniem o aktualny adres zamieszkania pozwanego. W zakresie rozszerzonego katalogu powinny z pewnością znaleźć się podmioty określone w art. 761 § 1¹ pkt 1–2 oraz 7–12 k.p.c. Idąc dalej, zasadne będzie rozważenie możliwości skonstruowania otwartego katalogu podmiotów, aby komornik nie miał ograniczeń w zakresie podmiotów, do których może zwrócić się o udzielenie informacji dotyczących aktualnego adresu zamieszkania pozwanego.

Postulat *de lege ferenda* o stworzenie otwartego katalogu podmiotów obowiązanych do udzielenia informacji o aktualnym adresie zamieszkania pozwanego wynika również z przedstawionego w literaturze przedmiotu stanowiska, iż żaden z podmiotów, do których obecnie może wystąpić komornik, np. ZUS, urząd skarbowy, czy CEPIK, nie posiada informacji, gdzie dana osoba przebywa z zamiarem stałego pobytu. Podmioty te mogą jedynie pomóc komornikowi w poszukiwaniu majątku dłużnika na etapie postępowania egzekucyjnego¹³.

Ponadto słuszny jest pogląd wyrażony przez J. Szachtę, że komornik przy ustalaniu aktualnego adresu zamieszkania pozwanego powinien mieć możliwość czerpania z danych uzyskanych w toku innych prowadzonych przez kancelarię komorniczą postępowań¹⁴. Autorka ta wskazuje, iż możliwe jest, aby w tej samej kancelarii komorniczej toczyło się postępowanie egzekucyjne lub zabezpieczające przeciwko adresatowi,

¹³ J. Świeczkowski, *Doręczenie zastępcze w postępowaniu cywilnym*, Gdańskie Studia Prawnicze 2016, t. XXX, s. 473.

¹⁴ J. Szachta, *Doręczenie korespondencji...*, *op. cit.*, s. 51.

a w toku prowadzonych postępowań dłużnik samodzielnie wskazał swój adres pobytu albo komornik ustalił go podczas czynności egzekucyjnych. Słusznie podniesiono, że skoro komornik może wykorzystywać dane uzyskane w jednym z postępowań egzekucyjnych do innego postępowania egzekucyjnego, brak jest racjonalnego wyłączenia możliwości wykorzystywania posiadanych przez kancelarię informacji na potrzeby ustalenia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego¹⁵.

Z literalnej wykładni regulacji zawartej w art. 3a i 3b u.k.s. wynika wprost, że doręczenie pisma ma nastąpić pod adres zamieszkania pozwanego. W konsekwencji niewłaściwe będzie dokonanie przez komornika doręczenia pisma pozwanemu np. w jego miejscu pracy, czy siedzibie prowadzonej działalności gospodarczej. Będący zwolennikiem tego poglądu J. Świeczkowski podnosi, że podmioty określone w art. 761 § 1¹ pkt 3–6 k.p.c. nie posiadają informacji o aktualnym adresie zamieszkania, dlatego też bardzo słuszny jest postulat *de lege ferenda* wyrażony przez M. Uliasz, aby przyznać komornikom szerszy zakres możliwości doręczania pism pozwanemu, czyli nie tylko w miejscu jego zamieszkania, lecz również w miejscu jego pracy lub prowadzonej przez niego działalności gospodarczej¹⁶. Analogicznie komornicy, wypełniając zlecenie na podstawie art. 3b u.k.s., nie powinni być ograniczeni do podania jedynie aktualnego adresu zamieszkania pozwanego, lecz powinni mieć również możliwość przedstawienia adresu miejsca zatrudnienia lub siedziby wykonywanej przez pozwanego działalności gospodarczej. Co więcej, w praktyce¹⁷ częste są sytuacje, gdy sąd zobowiązuje powoda do doręczenia pozwanemu korespondencji za pośrednictwem komornika pod

¹⁵ *Ibidem*, s. 51–52.

¹⁶ M. Uliasz, *Art. 3b. Ustalenie aktualnego adresu...*, *op. cit.*

¹⁷ Praktyka sądu apelacji wrocławskiej i łódzkiej. W tym miejscu warto również zwrócić uwagę na stanowisko wyrażone przez B. Wołodkiewicza, zgodnie z którym wobec podmiotów wpisanych do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej nie powinien mieć zastosowania art. 139¹ k.p.c., w sytuacji gdy pierwsze pismo wywołujące potrzebę obrony praw pozwanego zostało wysłane pod adres ujawniony w ewidencji. Zob. B. Wołodkiewicz, *Funkcja ochronna doręczenia na podstawie art. 139¹ k.p.c.* [w:] *Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, pod red. M. Dziurdy, T. Zembrzuskiego, Warszawa 2021, s. 211–212.

adres wskazany w pozwie, określony jako adres siedziby wykonywanej działalności gospodarczej, a nie miejsca zamieszkania pozwanego. Stąd niezasadne byłoby uznanie, że komornik, podejmując czynności ustalenia innego adresu pozwanego, nie mógłby wskazać adresu siedziby działalności gospodarczej lub miejsca zatrudnienia.

Ponadto nie można wykluczyć sytuacji, gdy pozwany w danym okresie będzie odbywać karę pozbawienia wolności w zakładzie karnym albo przebywać w areszcie śledczym. W praktyce może się okazać, że komornik podczas czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego uzyska informacje, że adresat obecnie przebywa w zakładzie karnym¹⁸. Oczywiście jest, że adresu zakładu karnego nie można utożsamiać z adresem zamieszkania pozwanego, o którym stanowi art. 3b u.k.s. Jednakże dopuszczalne będzie wskazanie przez powoda adresu jednostki, w której przebywa osadzony, celem wykonania zobowiązania sądu w trybie art. 139¹ k.p.c. z uwagi na pewność przebywania pozwanego pod wskazanym adresem oraz realnie dużą szansę na doręczenie korespondencji bezpośrednio pozwanemu. Odmienne stanowisko prowadziłoby do nieracjonalnej sytuacji, w której powód i sąd mieliby wiedzę, gdzie obecnie przebywa pozwany, a mimo to nie podjęto by próby doręczenia pozwanemu pierwszego pisma wywołującego potrzebę obrony jego praw tylko dlatego, że wskazany adres nie jest adresem zamieszkania, lecz adresem aktualnego miejsca pobytu pozwanego.

5. Łączne złożenie wniosku o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata z wnioskiem o doręczenie

W literaturze przedmiotu wyrażane są rozbieżne stanowiska co do kwestii, czy powód może złożyć do komornika wnioski o poszukiwanie

¹⁸ Przykład z praktyki: komornik z Łodzi podczas czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego uzyskał informację z US w Łodzi, że pozwany przebywa w zakładzie karnym.

adresu zamieszkania pozwanego wraz z wnioskiem o doręczenie pierwszego pisma procesowego wywołującego potrzebę obrony praw strony przeciwnej, gdy już wcześniej powziął wiedzę, że pod wskazanym przez niego w pozwie adresem pozwany nie zamieszkuje. M. Uliasz wskazuje, że wniosek o dokonanie czynności poszukiwania aktualnego adresu zamieszkania pozwanego może być skutecznie złożony tylko po uprzednim podjęciu przez komornika próby doręczenia pisma, o ile komornik ustalił, że adresat nie zamieszkuje pod wskazanym adresem albo nie jest możliwe ustalenie tej okoliczności. Wówczas komornik sądowy musi zwrócić pismo podmiotowi zlecającemu doręczenie. Zdaniem M. Uliasza zwrot pisma jest warunkiem skuteczności wniosku o ustalenie adresu zamieszkania adresata¹⁹. Odmienny pogląd prezentuje Ł. Zamojski. Autor ten słusznie podnosi, iż nie jest jednak wykluczone, aby powód już w pierwszym wniosku do komornika z ostrożności domagał się w przypadku ustalenia, że pozwany nie zamieszkuje pod wskazanym w pozwie adresem, podjęcia czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu pozwanego²⁰.

Z literalnej wykładni przepisu art. 3a ust. 4 u.k.s. wynika, że komornik po nieskutecznym doręczeniu pisma i powzięciu informacji, iż adresat nie zamieszkuje pod wskazanym adresem albo nie można ustalić tej okoliczności, musi poinformować o tym powoda i zwrócić pismo, jednocześnie pouczając o możliwości wystąpienia z wnioskiem o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego. Mając na uwadze, że powód w chwili składania wniosku o dokonanie doręczenia wnosi również wniosek o poszukiwanie aktualnego adresu pozwanego, czekanie, aż komornik prześle informację o bezskuteczności doręczenia wraz z pouczeniem, wydaje się czynnością nad wyraz sformalizowaną, niepraktyczną oraz zbędnie przedłużającą postępowanie.

¹⁹ M. Uliasz, *Art. 3b. Ustalenie aktualnego adresu...*, *op. cit.* Por. I. Wolwiak, *Art. 139¹ Doręczenie pism pozwanemu...*, *op. cit.*; A. Antkiewicz, *Art. 3b. Ustalenie przez komornika...*, *op. cit.*

²⁰ Ł. Zamojski, *Doręczenie pozwanemu...*, *op. cit.*, s. 22.

W praktyce zdarzyło się, że powód, wnosząc powództwo, wskazał w nim znany mu adres zameldowania pozwanego. Po pewnym czasie sąd zobowiązał powoda do wskazania adresu zamieszkania pozwanego pod rygorem zawieszenia postępowania. Powód musiał złożyć wniosek o udostępnienie danych jednostkowych z rejestru mieszkańców oraz rejestru PESEL. Okazało się, że wskazany przez ministra cyfryzacji adres jest tożsamy z adresem podanym w pozwie. Wobec tego sąd podjął czynności doręczenia korespondencji pozwanemu pod ten właśnie adres. Po nieskutecznym doręczeniu w trybie art. 139 k.p.c. sąd zobowiązał powoda do wykonania zobowiązania w trybie art. 139¹ k.p.c. i jednocześnie wskazał, że uzyskał informację, iż pozwany pod wskazanym w pozwie adresem nie zamieszkuje od ponad dwóch lat. W związku z tym powód, składając do komornika wniosek o doręczenie komornicze, już miał wiedzę, że doręczenie będzie nieskuteczne, a nadto powód nie znał innego adresu zamieszkania pozwanego. Komornik mimo złożenia wniosku o poszukiwanie aktualnego miejsca zamieszkania pozwanego wraz z wnioskiem o doręczenie pozwu i jednoczesnym opłaceniem obu wniosków po nieskutecznym doręczeniu dokonał zwrotu pisma dla pozwanego, pouczając powoda, że może on złożyć wniosek o poszukiwanie aktualnego adresu. W związku z tym pismo powoda było po prostu powtórzeniem wniosku o poszukiwanie aktualnego adresu zamieszkania pozwanego²¹. Taki formalizm jest zupełnie zbędny i doprowadza jedynie do nieuzasadnionego przedłużania postępowania.

Warto zauważyć, że komornicy sądowi w praktyce stosują oba rozwiązania²². Mianowicie część komorników sądowych, mimo złożenia przez powoda wniosku o doręczenie łącznie z wnioskiem o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego, przy nieskutecznej próbie doręczenia zwraca pozew podlegający doręczeniu wraz z pouczeniem o możliwości wniesienia wniosku

²¹ Opisany przebieg czynności dotyczy czynności podjętych przez Sąd Okręgowy w Łodzi, a następnie przez łódzkiego komornika sądowego.

²² Praktyka komorników sądowych działających przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi oraz Sądzie Rejonowym dla Łodzi-Widzewa w Łodzi.

w trybie art. 3b u.k.s. Natomiast część komorników w takim przypadku nie zwraca pozwu, podejmując bezpośrednio po nieskutecznym doręczeniu pozwu czynności zmierzające do poszukiwania adresu zamieszkania pozwanego.

6. Dalsze czynności po dokonaniu przez komornika poszukiwania aktualnego adresu

Czynności komornika w zakresie próby ustalenia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego mogą zakończyć się w dwojaki sposób. Po pierwsze, komornik dzięki informacjom od podmiotów, do których ma możliwość zwrócenia się z zapytaniem, uzyska aktualny adres zamieszkania pozwanego. Po drugie, komornik sądowy, mimo podjęcia czynności w zakresie ustalenia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego, tego adresu jednak nie ustali. Ustawodawca nie reguluje jednak wprost, jakie czynności ma wykonać komornik po dokonaniu czynności zmierzających do uzyskania aktualnego adresu zamieszkania, zarówno gdy czynności te zakończą się pozytywnie, jak i negatywnie.

W razie ustalenia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego komornik nie dokonuje czynności doręczenia pisma pod nowy wskazany adres²³. Wynika to z faktu, że wniosek, o którym stanowi art. 3b u.k.s. dotyczy jedynie czynności poszukiwania aktualnego adresu zamieszkania, a nie poszukiwania i doręczenia pisma procesowego wywołującego potrzebę

²³ M. Uliasz, Paweł Sławicki, Piotr Sławicki, A. Antkiewicz, S. Sołtysik podnoszą, iż w razie ustalenia przez komornika aktualnego adresu adresata podmiot zlecający ma możliwość wyboru, jakie podjąć dalsze czynności. Autorzy wskazują, że powód może zwrócić sądowi pismo podlegające doręczeniu wraz z poinformowaniem sądu o ustaleniu przez komornika aktualnego adresu pozwanego. Jednocześnie podkreślają, iż powód ma również możliwość złożenia ponownie wniosku do komornika o doręczenie pisma bez konieczności zwracania pisma sądowi. Zob. M. Uliasz, *Art. 3b. Ustalenie aktualnego adresu...*, *op. cit.*; P. Sławicki, P. Sławicki, *Doręczenia pism...*, *op. cit.*, s. 79; A. Antkiewicz, *Art. 3b. Ustalenie przez komornika...*, *op. cit.*; S. Sołtysik, *Doręczenie komornicze (art. 139¹ k.p.c.) – próba oceny regulacji ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania przez ustawodawcę konstrukcji doręczenia autonomicznego* [w:] *Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, pod red. M. Dziurdy, T. Zembruskiego, Warszawa 2021, s. 236–237.

obrony praw pozwanego. Wobec tego komornik udziela podmiotowi zlecającemu informacji o ustalonym adresie pozwanego. Następnie powód przesyła do sądu uzyskane przez komornika dane adresowe wraz z odpisem pisma dla pozwanego²⁴. Na skutek tej czynności sąd dokona próby doręczenia pisma pozwanemu na nowy, ustalony przez komornika adres zamieszkania pozwanego²⁵. W razie ponownego nieskutecznego doręczenia przez sąd odpisu pozwu pozwanemu otwiera się na nowo cała procedura określona w art. 139¹ k.p.c.

W przypadku niemożności ustalenia aktualnego adresu zamieszkania komornik winien sporządzić protokół, w którym wskaże, do jakich podmiotów skierował wnioski o udzielenie informacji, oraz zamieści adnotację, że podmioty te nie dysponują aktualnym adresem zamieszkania pozwanego. Następnie komornik przesyła podmiotowi zlecającemu, tj. powodowi, kopię protokołu oraz postanowienie o umorzeniu postępowania. Powód przesyła do sądu kopię protokołu komornika i pismo procesowe dla pozwanego. W takim wypadku powód, aby móc dochodzić swoich praw przed sądem, powinien skorzystać z ostatecznego rozwiązania i wnieść wniosek o ustanowienie kuratora dla osoby, której miejsce pobytu nie jest znane (art. 143 k.p.c.). Następnie po ustanowieniu w sprawie kuratora dla pozwanego, którego miejsce pobytu nie jest znane, sąd doręczy wyznaczonemu w sprawie kuratorowi pierwsze pismo procesowe wywołujące potrzebę obrony praw pozwanego.

7. Efektywność ustalania przez komorników aktualnego adresu zamieszkania pozwanego

Warto poruszyć jeszcze kwestię efektywności ustalania przez komorników sądowych aktualnego adresu zamieszkania pozwanego w trybie

²⁴ A. Rewelska, *Zobowiązanie do doręczenia pozwu lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia obrony praw pozwanego za pośrednictwem komornika – art. 139¹k.p.c.* [w:] *Nowelizacja postępowania cywilnego. Wpływ zmian na praktykę sądową*, pod red. M. Białeckiego, S. Kotas-Turoboyskiej, F. Manikowskiego, E. Szczepanowskiej, Warszawa 2021, s. 384.

²⁵ Por. I. Wolwiak, *Art. 139¹ Doręczenie pism pozwanemu...*, *op. cit.*

art. 3b u.k.s. Zagadnienie to było przedmiotem rozważań podjętych w interpelacji poselskiej nr 3883. W odpowiedzi na tę interpelację z dnia 15 maja 2020 r. wskazano, że Ministerstwo Sprawiedliwości nie posiada danych o skuteczności tzw. doręczeń komorniczych. Brak danych wynika z faktu, iż przepis dotyczący doręczeń komorniczych określony w art. 139¹ k.p.c. w porządku prawnym obowiązuje zaledwie od kilku miesięcy (od listopada 2019 r.). Wobec tego nie jest możliwe dokonanie miarodajnej analizy w zakresie spełnienia postulatu sprawnego wymiaru sprawiedliwości, tym bardziej że od momentu wprowadzenia rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r.²⁶ na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemicznego, znacznie ograniczono funkcjonowanie organów wymiaru sprawiedliwości²⁷.

W odniesieniu do kwestii ustalenia przez komorników sądowych aktualnych adresów pozwanych podniesiono, że w ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości przewidziane wówczas w przepisach narzędzia w zakresie ustalenia adresu pozwanego dają gwarancję sprawności postępowania, skutecznego dochodzenia swoich praw w sądzie i dostępu do sądu. W odpowiedzi na interpelację wskazano, że wprowadzone uregulowanie poszerzyło możliwość realnego, szybkiego i niebudzącego wątpliwości ustalenia adresu pozwanego. Obecna regulacja daje powodowi wiele możliwości do podejmowania działań w celu ustalenia adresu pozwanego, a jednocześnie zwiększa realizację zasady sprawiedliwego i skutecznego prawa do obrony dla strony pozwanej²⁸.

Wbrew twierdzeniom wyrażonym wobec interpelacji nr 3883 w praktyce²⁹ niezwykle rzadko można jednak spotkać się z sytuacją, gdy komornik

²⁶ Dz.U. z 2020 r., poz. 433 ze zm.

²⁷ S. Kalata, *Odpowiedź na interpelację nr 8338 w sprawie doręczeń komorniczych* (online): <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=BPQHS8/> (dostęp: 20.08.2021).

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Wnioski poczynione na podstawie analizy pięciu spraw zleczanych przez kancelarię adwokacką komornikom sądowym w celu podjęcia czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego. Adres zamieszkania pozwanego komornicy ustalili w dwóch sprawach, w jednej komornik ustalił, że pozwany przebywa w zakładzie karnym, podając dane adresowe zakładu karnego. W kolejnych dwóch sprawach komornicy nie ustalili adresu zamieszkania pozwanego.

w odpowiedzi na wniosek powoda o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu pozwanego wskazuje aktualny adres zamieszkania pozwanego. W większości przypadków komornicy przesyłają informacje o braku odnalezienia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego. Jako przykład można tu przedstawić sytuację, gdy komornik, mimo podjętych czynności zmierzających do ustalenia adresu zamieszkania pozwanego, nie ustalił adresu, natomiast dokonał tego powód dzięki swojej determinacji³⁰.

Ponadto w części przypadków, gdy komornik w ogóle wskaże aktualny adres pozwanego, nie jest nim adres zamieszkania pozwanego, jak wymaga tego art. 3b u.k.s., lecz adres stanowiący miejsce wykonywania działalności bądź np. adres ujawniony w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej jako tzw. adres do doręczeń. Skoro podmioty wymienione w art. 761 § 1¹ pkt 3–6 k.p.c. uprawnione do udzielania komornikom informacji o aktualnym adresie pozwanego nie dysponują szerszym dostępem do tego typu danych niż ten, który posiada Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej, bezzasadne jest twierdzenie wyrażone w odpowiedzi na interpelację nr 3883, że wprowadzone uregulowanie zwiększyło możliwość szybkiego i realnego ustalenia adresu pozwanego przez komorników. Krytycznie należy się odnieść również do sytuacji, gdy wskazany przez komornika sądowego adres jest adresem miejsca wykonywania działalności gospodarczej przez pozwanego i adres ten widnieje w CEIDG. Zauważyć bowiem należy, iż zgodnie z art. 45 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorców³¹ informacje zawarte w CEIDG są jawne. Wydaje się, że skoro wniosek o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego jest odpłatny, to ujawnione przez komornika informacje nie powinny ograniczać się do

³⁰ Przykład sprawy zleconej przez kancelarię adwokacką komornikowi sądowemu działającemu w Łodzi.

³¹ T.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 2296.

danych, do których każdy ma bezpłatny dostęp. Wobec tego podmioty uprawnione do udzielania komornikom odpowiedzi powinny być wyposażone w większy zakres możliwości pozyskiwania danych adresowych pozwanego.

8. Podsumowanie

Zamysł ustawodawcy w przedmiocie wprowadzenia instytucji poszukiwania przez komornika sądowego aktualnego adresu zamieszkania jest trafny. Jednakże instytucja ta wymaga doprecyzowania wielu kwestii. Przede wszystkim ustawodawca winien określić termin, w jakim komornik od otrzymania zlecenia ma podjąć czynności zmierzające do ustalenia aktualnego adresu pozwanego oraz termin, w jakim komornik winien udzielić odpowiedzi na wniosek powoda. Ponadto istotne wydaje się rozszerzenie katalogu podmiotów, do których z zapytaniem może wystąpić komornik. Jak wskazano w niniejszym opracowaniu, zasadne jest stworzenie otwartego katalogu, który nie będzie w żaden sposób ograniczał komornikowi sposobności ustalenia aktualnego adresu pozwanego. Dodatkowo, z uwagi na powstałe w literaturze przedmiotu wątpliwości interpretacyjne, precyzyjnego uregulowania wymaga kwestia dotycząca tego, jakie czynności powinien podjąć komornik po wykonaniu zlecenia poszukiwania adresu zamieszkania, a jakie czynności winien podjąć powód, który wniósł do komornika wniosek o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego.

Joanna Lipińska, doktorantka w Katedrze Postępowania Cywilnego II WPiA Uniwersytetu Łódzkiego; ORCID: 0000-0002-9457-0842

Literatura przedmiotu

Antkiewicz A., *Art. 3b. Ustalenie przez komornika aktualnego miejsca zamieszkania adresata* [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks Etyki Zawodowej Komornika Sądowego. Komentarz*, pod red. M. Świeczkowskiej-Wójcikowskiej, J. Świeczkowskiego, Lex/el 2020 (dostęp: 20.08.2021).

Jankowski J., *Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego mocą ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. (cz. I – Przepisy ogólne; Właściwość sądu; Skład sądu; Wyłączenie sędziego; Pisma procesowe i doręczenia; Posiedzenia sądowe; Pozew)*, M.Prawn. 2019, nr 18.

Kalata S., *Odpowiedź na interpelację nr 8338 w sprawie doręczeń komorniczych* (online): <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=BPQHS8/> (dostęp: 20.08.2021).

Rewelska A., *Zobowiązanie do doręczenia pozwu lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia obrony praw pozwanego za pośrednictwem komornika – art. 139¹k.p.c.* [w:] *Nowelizacja postępowania cywilnego. Wpływ zmian na praktykę sądową*, pod red. M. Białeckiego, S. Kotas-Turoboyskiej, F. Manikowskiego, E. Szczepanowskiej, Warszawa 2021.

Rodziewicz P., *Art. 139¹ k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. E. Marszałkowskiej-Kręś, Legalis 2021 (dostęp: 20.08.2021).

Rylski P., *O nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z dnia 4 lipca 2019 r.*, Palestra 2019, nr 11–12.

Sławicki P., Sławicki P., *Doręczenia pism za pośrednictwem komornika sądowego w postępowaniu zabezpieczającym, klauzulowym i egzekucyjnym*, PS 2020, nr 11–12.

Sołtysik S., *Doręczenie komornicze (art. 139¹ k.p.c.) – próba oceny regulacji ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania przez ustawodawcę konstrukcji doręczenia autonomicznego* [w:] *Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, pod red. M. Dziurdy, T. Zembruskiego, Warszawa 2021.

Szachta J., *Doręczenie korespondencji pozwanemu przez komornika sądowego. Zagadnienia wybrane. Problemy praktyczne*, Forum Prawnicze 2019, nr 6.

Świeczkowski J., *Doręczenie zastępcze w postępowaniu cywilnym*, Gdańskie Studia Prawnicze 2016, t. XXX.

Świtkowski M., *Nowe zasady doręczania pism procesowych po reformie postępowania cywilnego z lipca 2019 r.*, Lex/el 2019 (dostęp 20.08.2021).

Tomaszek A., *Nowe zasady postępowania po nowelizacji procedury cywilnej*, M.Prawn. 2019, nr 19.

Uliasz M., *Art. 3a. Doręczenie osobiste przez komornika* [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz*, pod red. J. Gołaczyńskiego, D. Szostka, Legalis 2019 (dostęp: 20.08.2021).

Uliasz M., *Art. 3b. Ustalenie aktualnego adresu zamieszkania adresata* [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz*, pod red. J. Gołaczyńskiego, D. Szostka, Legalis 2019 (dostęp: 20.08.2021).

Wołodkiewicz B., *Funkcja ochronna doręczenia na podstawie art. 139¹ k.p.c.* [w:] *Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, pod red. M. Dziurdy, T. Zembruskiego, Warszawa 2021.

Wolwiak I., *Art. 139¹. Doręczenie pism pozwanemu przez powoda* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. P. Rylskiego, Legalis 2021 (dostęp: 20.08.2021).

Zamojski Ł., *Doręczenie pozwanemu pierwszego pisma procesowego wywołującego potrzebę obrony na podstawie art. 139¹ k.p.c.*, MPH 2019, nr 3.

Akty prawne

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. z 2019 r., poz. 1141).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz.U. z 2020 r., poz. 433 ze zm.).

Ustawa z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (Dz.U. z 2019 r., poz. 1141).

Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorców (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 2296.).

Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 850).

Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1469).

Orzecznictwo

Postanowienie Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum w Szczecinie z dnia 9 czerwca 2021 r., III Nc 603/21, Legalis nr 2590354 (dostęp: 30.08.2021).

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

Egzekucja z ułamkowej części nieruchomości

Marcin Uliasz

PRACTICA

CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

STRESZCZENIE **Doręczenie komornicze jako nieegzekucyjna czynność komorników sądowych**

Niniejsze opracowanie dotyczy doręczeń dokonywanych przez komornika sądowego po nowelizacji ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych jako czynności nieegzekucyjnych komornika sądowego. W opracowaniu wykazano, że zakres tych czynności zbliża komornika do przedsiębiorcy wbrew deklaracji ustawodawcy zawartej w ustawie. Zwrócono również uwagę na trudności proceduralne, jakie mogą się pojawić w związku z praktycznym stosowaniem omawianych przepisów. Wskazano na zakres tych czynności oraz powiązanie z innymi przepisami, w tym z art. 139 § 1 k.p.c.

Słowa kluczowe: komornik sądowy, przedsiębiorca, doręczenie, opłaty komornicze

SUMMARY **Judicial Service of Correspondence as a Non-Enforcement Activity of Court Enforcement Officers**

This study deals with service made by a court enforcement officer after the amendments to the Law of 22 March 2018 as non-enforcement activities of court enforcement officer. In the study it was demonstrated that the scope of these activities makes the judicial officer closer to an entrepreneur, contrary to the legislature's declaration in the Act. Attention is also drawn to the procedural difficulties that may arise in connection with the practical application of the provisions discussed. The study points out the scope of these activities and the connection with other provisions including art. 139(1) of the Code of Civil Procedure.

Keywords: court enforcement officer, businessman, service of correspondence, bailiff fees

Doręczenie komornicze jako nieegzekucyjna czynność komorników sądowych

I. Wprowadzenie

Wraz z wejściem w życie w 2019 r. dość rewolucyjnych i w wielu aspektach kontrowersyjnych¹ przepisów dotyczących organizacji i funkcjonowania komorników sądowych, powierzono komornikom także nowe zadania nieegzekucyjne. Część z tych zadań zawarto już w poprzednich regulacjach, jednak dokonane przekonstruowanie znacząco wpłynęło zarówno na kompetencje komorników w tej sferze, jak i na sposób wykonywania omawianych zadań. Czynności te dalece odbiegają od uprawnień organów egzekucyjnych stosujących środki przymusu państwowego, a stanowią bardziej usługi świadczone przez wyspecjalizowane do tego podmioty. Oczywiście katalog zadań i związanych z tym uprawnień oraz obowiązków jest znacznie obszerniejszy niż w przypadku podmiotów „komercyjnych”. Nie sposób jednak nie dostrzec, że wbrew niekorespondującej z pozostałą częścią ustawy o komornikach sądowych regulacji art. 33 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 22 marca 2018 r.

¹ M. Dziurda, T. Zembrzusi, *Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego – konsekwencja zmian*, pod. red. M. Dziurdy, T. Zembrzusi, Warszawa 2021, s. 13.

o komornikach sądowych², mamy tu do czynienia z czynnościami wykonywanymi w ramach przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym zgodnie z art. 55¹ k.c.³ Nie da się bowiem inaczej postrzegać doręczania korespondencji, sporządzenia protokołu stanu faktycznego, czy nadzorowania licytacji publicznych na zlecenie. Warto zauważyć, że autorzy projektu ustawy o komornikach sądowych wskazywali w uzasadnieniu, że komornik nie świadczy żadnych usług wobec stron postępowania egzekucyjnego lub zabezpieczającego, lecz wykonuje władzę publiczną – państwowe imperium w zakresie przymusowego wykonywania orzeczeń⁴. Należy zgodzić się z tym stanowiskiem, ale warto przy tym pamiętać, że komornicy wykonują wymienione na wstępie zadania nieegzekucyjne na rzecz osób niebędących stronami postępowania egzekucyjnego. W tym kontekście czynności te zdecydowanie kwalifikują się jako usługi.

Wskazuje się, że zakres tych czynności ulegał na przestrzeni ostatnich lat istotnym zmianom, na które wpływ miały różne czynniki związane głównie z reformami ustrojowymi w sferze organów ochrony prawnej, zmianami proceduralnymi oraz zmianami w zasadach obrotu prawnego.

² Zgodnie z art. 33 ust 1 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 850 z późn. zm.; dalej: u.k.s.) komornik nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów regulujących podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej.

³ Przepis ten wskazuje, że przedsiębiorstwo jest zorganizowanym zespołem składników niematerialnych i materialnych przeznaczonym do prowadzenia działalności gospodarczej i obejmuje ono w szczególności:

- 1) oznaczenie indywidualizujące przedsiębiorstwo lub jego wyodrębnione części (nazwa przedsiębiorstwa);
- 2) własność nieruchomości lub ruchomości, w tym urządzeń, materiałów, towarów i wyrobów, oraz inne prawa rzeczowe do nieruchomości lub ruchomości;
- 3) prawa wynikające z umów najmu i dzierżawy nieruchomości lub ruchomości oraz prawa do korzystania z nieruchomości lub ruchomości wynikające z innych stosunków prawnych;
- 4) wierzytelności, prawa z papierów wartościowych i środki pieniężne;
- 5) koncesje, licencje i zezwolenia;
- 6) patenty i inne prawa własności przemysłowej;
- 7) majątkowe prawa autorskie i majątkowe prawa pokrewne;
- 8) tajemnice przedsiębiorstwa;
- 9) księgi i dokumenty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej.

⁴ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o komornikach sądowych, druk sejmowy nr 1582.

Na podstawie analizy stosownych regulacji prawnych A. Marciniak proponuje dychotomiczny podział tych czynności na:

- pozostające w ścisłym związku z działalnością organów wymiaru sprawiedliwości (np. doręczanie pism sądowych, zabezpieczenie spadku i spis inwentarza) oraz
- czynności przekazane komornikowi do wykonania jako funkcjonariuszowi publicznemu (np. prowadzenie licytacji publicznych, nadzór urzędowy nad dobrowolnymi licytacjami publicznymi)⁵.

W odniesieniu do pierwszej grupy czynności komornik działa jako pomocniczy organ wymiaru sprawiedliwości, natomiast przy czynnościach z grupy drugiej – jako organ władzy publicznej. A. Marciniak twierdzi, że przedstawione zadania komornika sądowego pozwalają traktować go nie tylko jako organ egzekucji sądowej, ale również jako organ ochrony prawnej o znacznie szerszych uprawnieniach, w których prowadzenie egzekucji jest tylko jedną z jego funkcji. Autor ten postuluje rozważenie poszerzenia pozaegzekucyjnych uprawnień komornika np. o czynności polegające na pojednawczej lub negocjacyjnej działalności komornika w celu zawarcia ugody pomiędzy wierzycielem a dłużnikiem co do zasad zaspokojenia wierzyciela. Choć podział ten nie jest dyskusyjny, to należy pamiętać, że swoje uwagi A. Marciniak formułował w czasie obowiązywania ustawy o komornikach sądowych i egzekucji⁶. Do dnia 30 listopada 1997 r., tj. do chwili wejścia w życie u.k.s.e., komornik miał status organu ochrony prawnej, był mianowanym urzędnikiem państwowym, którego działania w postępowaniu egzekucyjnym poddane były nadzorowi sądu. Od czasu wejścia w życie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji status komornika był wprawdzie trudniejszy do oznaczenia, ale określające go przepisy nawiązywały do ustalonego poprzednio modelu. W świetle art. 1 u.k.s.e. komornik sądowy był funkcjonariuszem

⁵ A. Marciniak, *Właściwość funkcjonalna komornika sądowego. Uwagi de lege ferenda* [w:] *Reforma postępowania cywilnego w świetle projektów Komisji Kodyfikacyjnej*, pod red. K. Markiewicza, Warszawa 2011, s. 231.

⁶ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882); dalej: u.k.s.e.

publicznym usytuowanym przy sądzie rejonowym i nadzorowanym przez ten sąd. Artykuł 13 ust. 4 u.k.s.e. w brzmieniu pierwotnym przypisywał komornikowi status pracownika sądu rejonowego. Sytuacja komornika jako pracownika powiązanego stosunkiem służbowym z sądem była jednak szczególna, gdyż samodzielnie, ze środków uzyskanych z tytułu opłat egzekucyjnych, obowiązany był zorganizować sobie warsztat pracy w postaci kancelarii komorniczej. Od dnia 1 stycznia 2002 r.⁷ komornik przestał być pracownikiem sądowym, a obowiązujący od tej daty art. 3a u.k.s.e. stanowił, że komornik wykonuje czynności, o których mowa w art. 2 u.k.s.e., na własny rachunek. Jednocześnie w art. 2 u.k.s.e. ustawodawca zawarł słowa: „i nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. – Prawo działalności gospodarczej”⁸, co przez doktrynę zostało odczytane jako usunięcie odwołania do aktu normatywnego nieobowiązującego w dacie nowelizacji, nie zaś jako przyznanie komornikowi statusu przedsiębiorcy⁹. W ostatnich latach rzeczywistość, w której funkcjonują komornicy sądowi, uległa dalszym zmianom. Po pierwsze zmieniały się przepisy ustrojowe, po drugie lawinowo przybywa nowo powołanych komorników. A. Marciniak wskazywał, że głównym celem wprowadzanych na przestrzeni lat zmian miało być zwiększenie szybkości i efektywności egzekucji sądowej oraz podniesienie rangi zawodu komornika. Niestety efekt jest nieco inny. Powstały bowiem olbrzymie „hurtownie komornicze” monopolizujące „rynek egzekucji”, wobec których skierowano wiele zarzutów dotyczących zachowania standardów prawnych, a także niedbałości o interesy mniejszych wierzycieli. Wobec konieczności samofinansowania się kancelarii pozyskiwanie spraw stało się elementem strategii biznesowej, podobnie jak sposób rozliczania się z wierzycielami. Obecna ustawa miała „uleczyć” wskazywane patologie i wyeliminować narastające problemy

⁷ Zmiany wprowadzone ustawą z dnia 18 września 2001 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 130, poz. 1452).

⁸ Dz.U. Nr 173, poz. 1807.

⁹ Zob. uchwała SN z dnia 11 września 2020 r., III CZP 84/19, OSNC 2021/2/8.

– niestety w wielu aspektach zadziałała odwrotnie. Komornicy sądowi, w szczególności ci otwierający nowe kancelarie, muszą być zorientowani na osiągnięcie zysku, a pozyskiwanie spraw jest najistotniejszą sferą ich aktywności, co – już z założenia – jest trudne do pogodzenia z rolą „organu władzy publicznej”, czy też rolą „organu wymiaru sprawiedliwości”. Poszerzając nadzór nad komornikami i przydając komornikom *quasi*-pracowniczy charakter, ustawodawca całkowicie przerzucił na komorników ryzyko prowadzenia działalności, obligując ich jednocześnie do wdrażania kosztownych rozwiązań. Ograniczył im przy tym możliwość zarobku poprzez wprowadzenie limitów przyjęcia spraw, ograniczenia właściwości terytorialnej oraz brak waloryzacji stawek, które w obecnej wysokości nie przystają do zwiększających się stale kosztów prowadzenia kancelarii, a które komornicy ponoszą jak wszyscy inni przedsiębiorcy, choć formalnie nimi nie są. Ustawodawca zwrócił się w pewnym stopniu w stronę dawnych rozwiązań sprzed ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, zapominając jednak, że wówczas komornicy byli pracownikami sądów, z wynikającym z tego tytułu wachlarzem uprawnień pracowniczych i systemem finansowania tak skonstruowanym, że zapewniał on koszty utrzymania. Obecnie stworzono bardzo rozbudowany system kontroli i nadzoru. Aktualnie jedynie obowiązki komorników pokrywają się z pracowniczymi, natomiast rozliczeń z ZUS, czy też z organami podatkowymi komornicy dokonują jak wszyscy inni przedsiębiorcy¹⁰. Z wielu uprawnień dla przedsiębiorców nie mogą jednak skorzystać. Niepewny jest również ich status jako podatników podatku od towarów i usług. Wspomniane ryzyko prowadzonej działalności jest ponoszone czasami nawet w szerszym zakresie niż przez przedsiębiorców¹¹. Komornicy muszą

¹⁰ Przepis art. 33 ust. 3 u.k.s. wskazuje, że do komornika stosuje się przepisy ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1128 z późn. zm.), ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 423 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1185 z późn. zm.), dotyczące osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą.

¹¹ Zgodnie z art. 50 ust. 1 u.k.s. w przypadku odwołania komornika z zajmowanego stanowiska, wygaśnięcia powołania na stanowisko komornika z mocy prawa albo

organizować sobie stały wpływ spraw, zapewnić lokal, zabezpieczyć środki na realizację zadań, koszty osobowe, archiwizację, informatyzację, a nie mogą liczyć na żadne wsparcie *quasi*-pracodawcy.

Z uwagi na ograniczony zakres niniejszego opracowania skupiono się na doręczeniach jako czynności zlecanej komornikom, a niewchodzącej w zakres zadań wykonywanych w ramach przekazanego przez państwo upoważnienia do stosowania środków przymusu w celu realizacji obowiązków wynikających z tytułu wykonawczego bądź w ramach zabezpieczenia¹². Opracowanie służy ukazaniu wybranych istotnych problemów stosowania aktualnej regulacji prawnej o doręczeniach komorniczych na tle ogólnego problemu braku wyraźnego statusu prawnego komornika, jego „zawieszenia” pomiędzy funkcjonowaniem tak jak przedsiębiorca i utrzymującymi się podobieństwami do roli pracownika (urzędnika) sądowego. Celem opracowania jest również ukazanie podobieństw wykonywania czynności nieegzekucyjnych do działalności typowej dla przedsiębiorców.

2. Doręczenie komornicze – pojęcie

Kwestia doręczania przesyłek sądowych ma w praktyce doniosłe znaczenie dla przebiegu postępowania cywilnego, bowiem przekłada się wprost na skuteczność dokonywanych czynności procesowych, w tym wydanych orzeczeń sądowych. Nieprawidłowości w zakresie doręczeń skutkować mogą brakiem możliwości nadania biegu sprawie, a nawet,

przeniesienia komornika, z wyjątkiem sytuacji gdy wygaśnięcie powołania nastąpiło na skutek śmierci albo ubezwłasnowolnienia, jeżeli należne kuratorowi kancelarii wynagrodzenie prowizyjne oraz pobrane i ściągnięte opłaty komornicze, o których mowa w art. 48 ust. 4 pkt 2, nie wystarczają na bieżące zaspokojenie należności powstałych w terminie 3 miesięcy od dnia zwolnienia stanowiska, a wynikających z zatrudnienia osób, o których mowa w art. 153, oraz kosztów działalności egzekucyjnej, o których mowa w art. 152 ust. 1 pkt 1, za zobowiązania te odpowiedzialny jest, do wysokości, w jakiej nie zostały one zaspokojone, odwołany lub przeniesiony komornik albo komornik, którego powołanie wygasło z mocy prawa. Przepis zdania pierwszego stosuje się wyłącznie do zobowiązań wynikających z umów, które komornik zawarł przed zwolnieniem stanowiska.

¹² A. Marciniak, *Właściwość funkcjonalna komornika sądowego...*, *op. cit.*, s. 223.

w skrajnych sytuacjach, mogą prowadzić do nieważności postępowania ze względu na pozbawienie strony postępowania możliwości obrony swoich praw¹³.

Ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹⁴ do przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego¹⁵ prawodawca wprowadził nowe rozwiązania mające na celu usprawnienie postępowań w sprawach cywilnych przy zachowaniu wszelkich gwarancji procesowych dla jego stron, w tym także dla pozwanych. Zmiana ta została ściśle skorelowana z uprawnieniami komorników sądowych określonymi przepisem art. 3 ust. 4 pkt 1 u.k.s.

W uzasadnieniu projektu nowelizacji k.p.c. z 2019 r. jego autorzy wskazywali na główne przeszkody stojące na drodze efektywnego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, w tym m.in. kosztowność i czasochłonność doręczeń korespondencji sądowej, jak również nagminne doręczanie pism pod adres, pod którym adresat faktycznie nie zamieszkuje, przy jednoczesnym sankcjonowaniu tego stanu rzeczy fikcją doręczenia¹⁶. Remedium na te problemy miał być właśnie art. 139¹ § 1 k.p.c. Pomysłodawcy „nowego doręczenia komorniczego” wskazywali, że przynajmniej części przypadków, w których pismo wszczynające postępowanie sąd bezpodstawnie uznał za doręczone, mimo faktycznego zwrotu, da się uniknąć poprzez umożliwienie doręczenia takiego pisma przez komornika. Doręczenia komornicze miały być z reguły szybkie, pewne i stosunkowo tanie, a także dające szerszą niż doręczenia pocztowe informację co do faktycznego miejsca pobytu adresata. Wykorzystanie tej drogi należało więc – zdaniem autorów zmian – dopuścić

¹³ Paweł Sławicki, Piotr Sławicki, *Doręczenia pism za pośrednictwem komornika sądowego w postępowaniu zabezpieczającym, klauzulowym i egzekucyjnym*, PS 2020, nr 11–12, s. 75.

¹⁴ Dz.U. z 2019 r., poz. 1469; dalej: nowelizacja k.p.c. z 2019 r.

¹⁵ Dz.U. z 2019 r., poz. 1460 ze zm.; dalej: k.p.c.

¹⁶ M. Klonowski, *Kierunki zmian postępowania cywilnego w projekcie Ministra Sprawiedliwości ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z 27.11.2017 r. – podstawowe założenia, przegląd proponowanych rozwiązań oraz ich ocena*, PPC 2018, nr 2, s. 180–205.

w przypadkach, gdy walor doręczenia pisma sądowego pocztą jest wątpliwy. Ponieważ doręczenie takiego pisma jest przepustką do wydania orzeczenia, a to leży w interesie powoda, to właśnie jego należało obciążyć zapewnieniem takiego doręczenia; sąd po upływie przewidzianego terminu powinien dysponować oświadczeniem komornika o doręczeniu, ewentualnie pewnym adresem pozwanego¹⁷.

Wcześniej funkcjonujące rozwiązania – z uwagi na odmienną funkcję – nie miały tak ścisłego powiązania z regulacjami k.p.c. W okresie nieobowiązujących już przepisów doręczenia komornicze regulowane były przez art. 2 u.k.s.e. Zgodnie z tym przepisem, oprócz podstawowych zadań zawartych w art. 2 ust. 3, komornik miał również prawo doręczania zawiadomień sądowych, obwieszczeń, protestów i zażaleń oraz innych dokumentów za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty, jak również sprawowania, na wniosek organizatora licytacji, urzędowego nadzoru nad dobrowolnymi licytacjami publicznymi, z przybiciem najniższej lub najwyższej oferty. Także pod rządami ówczesnej ustawy regulującej działalność komorników, wykonując wskazane czynności, komornik sądowy nie działał jako organ postępowania egzekucyjnego¹⁸. Jeszcze wcześniejsze akty ustrojowe również nie uszczegóławiały tego rodzaju czynności¹⁹. Doręczenie za pośrednictwem komornika przewidywał art. 131 § 1 k.p.c., który w tym zakresie został zmodyfikowany przez art. 1 pkt 41 nowelizacji k.p.c. z 2019 r. zmieniającej k.p.c. z dniem 7 listopada 2019 r. Doręczenia nie były czynnościami wykonywanymi przez komorników nieodpłatnie, choć stawka była znacznie niższa niż obecnie. Za doręczenia dokonane komornik, zamiast organów doręczających, pobierał z tytułu zwrotu wydatków kwotę w wysokości opłaty pocztowej za list polecony najniższej wagi za poświadczeniem

¹⁷ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 3137.

¹⁸ P. Biezuński, M. Biezuński, *Komornicy sądowi i egzekucja. Komentarz do zmian wprowadzonych ustawą z dnia 9 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, komentarz do art. 2, Warszawa 2010, Lex/el. 2009.

¹⁹ Zob. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 grudnia 1960 r. o komornikach (Dz.U. z 1961 r. Nr 13, poz. 66 z późn. zm.).

odbioru²⁰. Pamiętać należy, że w tym czasie komornik sądowy był jednak pracownikiem państwowym. Zgodnie z § 30 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 grudnia 1961 r. o komornikach²¹ komornik – jako pracownik państwowy powołany do czynności egzekucyjnych – do czynności kancelaryjnych mógł utrzymywać na własny koszt personel pomocniczy, występując wtedy w stosunku do tych osób jako prywatny pracodawca²². Taki model, jak się wydaje, był inspiracją dla autorów obecnej ustawy, jednak teraźniejszy status komorników nie jest już tak oczywisty (o czym mowa w dalszej części niniejszego opracowania).

W odniesieniu do doręczeń wskazać należy, że z zestawienia ze sobą § 1 i 2 art. 139¹ k.p.c. wynika, iż w przypadku niemożności doręczenia pozwanemu odpisu pozwu lub innego pisma wywołującego potrzebę obrony praw przewodniczący zawiadamia o tym fakcie stronę powodową. Przesyłając odpis pisma dla strony pozwanej, jednocześnie oblige powoda do złożenia potwierdzenia doręczenia pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika, w terminie dwóch miesięcy, pod rygorem zawieszenia postępowania²³. W doktrynie wskazuje się na niespójność redakcyjną przepisów art. 139¹ § 1 k.p.c. z art. 3 ust. 4 pkt 1 u.k.s. Regulacja kodeksowa wskazuje bowiem, że zobowiązanie powoda do doręczenia pisma za pośrednictwem komornika pochodzi od przewodniczącego, zaś w przepisie z u.k.s. wskazano, że zobowiązanie nakładane jest przez sąd. Należy jednak przyjąć, że chodzi tu o zobowiązanie, o którym mowa w art. 139¹ k.p.c.²⁴

Sąd ma również możliwość skorzystania z innych rozwiązań, takich jak np. wiedza o aktualnym adresie pozwanego z innego postępowania, czy też niedawno ujawniony adres w bazie PESEL-SAD²⁵. Wykorzystanie

²⁰ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 czerwca 1991 r. w sprawie taksy za czynności komorników (Dz.U. Nr 62, poz. 264 z późn. zm.).

²¹ Dz.U. Nr 13, poz. 66.

²² Wyrok SN z dnia 19 marca 1963 r., V K 665/63, OSNKW 1965/2/20.

²³ M. Borodziuk, *Doręczenie komornicze w praktyce sądowej po zmianach procedury cywilnej dokonanych dnia 7 listopada 2019 r.*, PiP 2021, nr 3, s. 118.

²⁴ M. Uliasz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, pod red. J. Gołaczyńskiego, D. Szostka, Warszawa 2019, s. 99.

²⁵ M. Borodziuk, *Doręczenie komornicze...*, *op. cit.*, s. 119.

„doręczenia komorniczego” nie jest też obligatoryjne w razie dokonania przez sąd z urzędu ustalenia danych adresowych pozwanego, czego nie zabrania żaden przepis. Może się też zdarzyć, że korespondencja wysłana pod adres ujawniony w bazie PESEL-SAD zostałaaby podjęta osobiście przez pozwanego bądź też przez dorosłego domownika. Artykuł 139¹ § 1 k.p.c. nie znajdzie wówczas w ogóle zastosowania²⁶.

Praktyka, być może z uwagi na stosunkowo niedługi czas obowiązywania tej regulacji, nie wykształciła jeszcze jednolitego trybu postępowania, szczególnie wśród profesjonalnych pełnomocników. Niektórzy składając wniosek do komornika o doręczenie pisma, załączają zapieczętowane koperty, inni z kolei plik dokumentów. Prawne uregulowania dotyczące trybu postępowania komorników nie przewidują w tym zakresie żadnych wymogów. Również sami komornicy raczej nie stawiają w tej materii szczególnych wymagań. Nie mogą oni wszak weryfikować merytorycznie dokumentów podlegających doręczeniu. Nie oznacza to jednak, że komornik doręcza każdą korespondencję na żądanie powoda. Konstrukcja przepisu art. 3 ust 4 pkt 1 u.k.s. jednoznacznie wskazuje, że doręczenia zawiadomień sądowych, pism procesowych oraz innych dokumentów sądowych za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty bezpośrednio adresatowi komornik dokonuje na zlecenie sądu albo na wniosek powoda zobowiązanego przez sąd na podstawie art. 139¹ § 1 k.p.c. Trudno byłoby wyobrazić sobie sens składania takich wniosków bez zobowiązania przewodniczącego/sądu, bowiem – wbrew wspomnianemu na wstępie stanowisku autorów omawianej instytucji prawnej – koszty czynności kilkunastokrotnie przewyższają koszty zwykłego doręczenia²⁷.

Niektórzy przedstawiciele doktryny wskazują na mylące użycie zwrotu „zlecenie”, które może sugerować związek z umową zlecenia²⁸.

²⁶ Ł. Zamojski, *Doręczenie pozwanemu pierwszego pisma procesowego wywołującego potrzebę obrony na podstawie art. 139¹ k.p.c.*, MPH 2019, nr 3, s. 16.

²⁷ Koszty doręczenia korespondencji będą szczegółowo omówione w dalszej części niniejszego opracowania.

²⁸ M. Uliasz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, *op. cit.*, s. 99.

Nie można zgodzić się jednak z ich postulatem *de lege ferenda*, że w celu unikania ewentualnych wątpliwości lepszym określeniem byłby wyraz „polecenie”. To sugerowałoby, że powód lub wnioskodawca mogą wydawać komornikowi polecenia, czego nie da się pogodzić z odpłatnym charakterem omawianej czynności. Trzeba mieć też na uwadze, że w interesie powoda jest uznanie przez sąd, iż pismo zostało doręczone adresatowi, a to z uwagi na przeszkodę w nadaniu biegu sprawie poprzez możliwość zawieszenia postępowania, a w konsekwencji jego umorzenia i związanej z tym konieczności poniesienia kosztów sądowych²⁹. Powód/wnioskodawca będzie zatem współdziałał z komornikiem w celu osiągnięcia postulowanego rezultatu w postaci doręczenia pisma. Wykonując czynności organu pomocniczego wymiaru sprawiedliwości, komornik dokonuje czynności doręczenia na zlecenie powoda/wnioskodawcy odpłatnie, nie stosując przy tym środków przymusu państwowego. Zestawiając to z przepisami regulującymi organizację finansową kancelarii komorniczej, mamy do czynienia z działalnością przedsiębiorcy wyposażonego, rzecz jasna, w szczególne uprawnienia, co jednak nie zmienia charakteru tej sfery aktywności zawodowej komornika. Oczywiście można by stwierdzić, że przecież komornik ma uprawnienia do wymierzenia grzywny „innym niż wskazane w art. 761 § 1 pkt 1–12 instytucjom i osobom nieuczestniczącym w postępowaniu”³⁰, jednak z uwagi na wadliwość tej regulacji, jak też prosty sposób uniknięcia możliwości jej zastosowania – uprawnienie to należy uznać raczej za iluzoryczne. Ustawodawca odwołał się bowiem do art. 762 k.p.c., nie wskazując odpowiedniego jego stosowania, zaś w przepisie tym wyłączną kompetencję do nałożenia kary grzywny posiada organ egzekucyjny. W doręczeniach komornik nie działa, jak już wspomniano, jako organ

²⁹ Por. postanowienie SA w Rzeszowie z dnia 10 stycznia 2014 r., I ACz 977/13, Lex nr 1425717.

³⁰ Zgodnie z art. 3a ust. 2 u.k.s., jeżeli adresata nie zastano przy próbie doręczenia, komornik ustala, czy adresat zamieszkuje pod wskazanym adresem. W tym celu komornik może żądać niezbędnych informacji od podmiotów wymienionych w art. 761 § 1 pkt 13 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego pod rygorem przewidzianym w art. 762 tej ustawy.

egzekucyjny, nie ma zatem możliwości stosowania tego środka dyscyplinującego. Ponadto, gdyby nawet przyjąć odmienną interpretację, to już samo oświadczenie do protokołu o braku wiedzy co do miejsca pobytu adresata pozbawia komornika podstawy do stosowania grzywny.

W razie zobowiązania powoda lub uczestnika podmiot ten może oczywiście odstąpić od wystąpienia ze zleceniem do komornika. Wówczas po upływie ustawowego terminu dwóch miesięcy sąd może zawiesić postępowanie stosownie do brzmienia art. 177 § 6 pkt 6 k.p.c.³¹, a po upływie kolejnych trzech miesięcy będzie zobligowany postępowanie umorzyć. Użycie w przepisie art. 182 § 1 zwrotu „umarza” nie pozostawia wątpliwości, że nie będzie to już zależeć od woli sądu (jak w przypadku zawieszenia postępowania), ale sąd będzie zobligowany do definitywnego zakończenia postępowania.

3. Doręczenie komornicze – opłaty i wydatki

W sytuacji, w której powód lub uczestnik zdecyduje się na zlecenie komornikowi doręczenia, zobowiązany jest uiścić stałą opłatę komorniczą w kwocie 60 zł należną na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych³². W przeciwieństwie do opłat egzekucyjnych, od których komornikowi przysługuje wynagrodzenie prowizyjne, ta opłata komornicza nie ma statusu niepodatkowej należności budżetowej o charakterze publicznoprawnym³³ i jest należna w całości komornikowi³⁴. To także potwierdza tezę co do konieczności sklasyfikowania doręczeń jako czynności wykonywanych przez

³¹ Zob. art. 139¹ § 2 k.p.c.

³² Tj. Dz.U. z 2021 r., poz. 210 z późn. zm.; dalej: u.k.k.

³³ Art. 149 ust. 1 u.k.s. wskazuje, że jedynie opłata egzekucyjna stanowi niepodatkową należność budżetową o charakterze publicznoprawnym pobieraną za czynności, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1–2a, na zasadach określonych w u.k.k.

³⁴ Art. 150 ust. 1 u.k.s. stanowi, że komornikowi za pełnioną służbę przysługuje wynagrodzenie prowizyjne, proporcjonalne do wysokości uzyskanych opłat egzekucyjnych, a nie opłat komorniczych, zaś zgodnie z art. 152 ust. 2 u.k.s. koszty działalności egzekucyjnej komornik pokrywa z wynagrodzenia prowizyjnego oraz opłat komorniczych innych niż opłaty egzekucyjne.

komornika w ramach przedsiębiorstwa. Ustawodawca rozgranicza bowiem charakter opłat na publicznoprawne i inne opłaty należne komornikowi. Skoro zatem inne opłaty nie są należnościami publicznoprawnymi, to stanowić muszą opłaty o charakterze cywilnoprawnym.

Wskazana opłata pobierana jest za doręczenie pod jeden adres oznaczonego pisma w sprawie, niezależnie od liczby adresatów tego pisma tam zamieszkałych i liczby podjętych prób doręczenia. Naliczenie przez komornika kolejnej opłaty w wysokości 60 zł za doręczenie może nastąpić tylko w przypadku ustalenia w toku czynności przez komornika innego adresu pozwanego i złożenie przez powoda wyraźnego wniosku o doręczenie korespondencji pod ten właśnie adres³⁵.

Ustawodawca przewidział, że doręczenia na zlecenie sądu albo na wniosek powoda zobowiązanego przez sąd komornik dokonuje w terminie 14 dni od dnia otrzymania zlecenia. Jest to termin instrukcyjny, co oznacza, że jego przekroczenie nie wywołuje bezskuteczności podjętych czynności. Uporczywe uchybianie temu terminowi może być jednak podstawą wytyku w ramach nadzoru, a nawet pociągnięcia do odpowiedzialności dyscyplinarnej komornika³⁶. Wspomnieć w tym miejscu należy o pojawiających się uwagach co do niekonsekwencji ustawodawcy przy tworzeniu tej regulacji³⁷, które ocenia się krytycznie. W praktyce termin do doręczenia pisma liczony będzie bowiem od dnia otrzymania zlecenia, które zostało opłacone. Pewne wątpliwości budzić może natomiast długość terminu do dokonania czynności (podjęcie próby doręczenia) w przypadku, gdy wniosek nie zostanie opłacony z chwilą wniesienia. W takiej sytuacji zastosowanie znajdzie art. 22 ust. 3 u.k.k. Wprawdzie rozwiązanie to jest analogiczne do rozwiązania przyjętego w art. 130 § 1 k.p.c. i jako takie nie wzbudza kontrowersji, jednakże zestawienie

³⁵ Ł. Zamojski, *Doręczenie pozwanemu...*, *op. cit.*, s. 118.

³⁶ Zob. art. 22 pkt 1 u.k.s.

³⁷ J. Szachta, *Doręczenie korespondencji pozwanemu przez komornika sądowego. Zagadnienia wybrane. Problemy praktyczne*, Forum Prawnicze 2019, nr 6(56), s. 48. Autorka wspomina, że termin ten może ulec przedłużeniu z uwagi na brak opłaty lub znaczną liczbę wpływających do kancelarii spraw.

literalne brzmienia art. 3a ust. 1 u.k.s. oraz art. 22 ust. 5 u.k.k. nakazuje stwierdzić, że w razie wezwania wnioskodawcy o należną opłatę i następczego jej uiszczenia termin na dokonanie doręczenia skraca się do 7 dni. Takich niekorelujących ze sobą rozwiązań z u.k.s. i u.k.k. jest znacznie więcej, jednak z uwagi na tematykę i ramy niniejszego opracowania zostaną one pominięte. Można jedynie wspomnieć, że u.k.k. nie przywidyuje znanego z k.p.c. rygoru zwrotu pisma w przypadku wniesienia pisma przez profesjonalnego pełnomocnika. Nawet w sytuacji gdy wnoszącym pismo jest adwokat lub radca prawny, komornik nie zwraca pisma, a wzywa do uzupełnienia brakującej opłaty i podejmuje czynności po jej uiszczeniu³⁸. Artykuł 130² § 1 k.p.c. stanowi *legi generali* wobec art. 22 ust. 2 u.k.k. i jako taki nie znajdzie zastosowania w przypadku niewniesienia opłaty od zlecenia doręczenia przez adwokata lub radcę prawnego³⁹. Warto także zwrócić uwagę, że siedmiodniowy termin na wezwanie o uiszczenie opłaty jest terminem ustawowym, który nie może być skracany lub przedłużany przez komornika, a w przypadku niedotrzymania tego terminu, należy stosować odpowiednio przepisy art. 168–172 k.p.c.⁴⁰ Oczywiście są to rozważania czysto teoretyczne, bowiem w praktyce łatwiej będzie komornikowi przyjąć opłatę nawet z nieznacznym uchybieniem terminowi, niż rozpoznawać wniosek o jego przywrócenie. Trzeba bowiem mieć na uwadze, że nawet nieuwzględnienie wniosku o przywrócenie terminu nie pozbawia wnioskującego możliwości ponownego zwrócenia się o doręczenie (nawet do tego samego komornika). Nieco inaczej dzieje się w przypadku podmiotów zamieszkałych lub mających siedzibę za granicą, które nie mają w kraju przedstawiciela i nie posiadają adresu do doręczeń elektronicznych wpisanego do bazy adresów elektronicznych, o którym mowa w art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 18 listopada 2020 r. o doręczeniach elektronicznych⁴¹. Wówczas komornik wyznacza termin na

³⁸ Zob. art. 22 ust. 2 u.k.s.

³⁹ Tak też: I. Kunicki, *Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, Warszawa 2018, Legalis.

⁴⁰ M. Simbierowicz, T. Skoczylas, *Komentarz do ustawy o kosztach komorniczych [w:] Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. M. Świtkowskiego, Lex/el. 2021.

⁴¹ Dz.U. z 2020 r., poz. 2320.

uiszczenie opłaty nie krótszy niż miesiąc. Termin nie krótszy niż miesiąc to termin sądowy⁴², który może być przez komornika zmieniony z uwzględnieniem minimalnej jego długości⁴³. Komornik może zatem wskazać nawet kilkumiesięczny termin na uiszczenie opłaty, choć z punktu widzenia celów instytucji doręczenia komorniczego nie wydaje się być to zabieg celowy i komornik powinien skorzystać z minimalnego okresu przewidzianego w art. 22 ust. 2 u.k.s. Sankcje w przypadku uchybienia terminowi są takie jak dla podmiotów zamieszkujących lub mających siedzibę na terytorium RP, oczywiście pod warunkiem pouczenia o rygorze w wezwaniu⁴⁴, bowiem jedynie prawidłowe pouczenie może skutkować możliwością zastosowania rygoru.

4. Doręczenie a zwrot wydatków

Obok należnej opłaty za doręczenie komornikowi będzie przysługiwał też zwrot wydatków. Może to być koszt doręczenia korespondencji oraz koszty dojazdu poza granice miejscowości, w której znajduje się siedziba kancelarii, lub zryczałtowane koszty dojazdu w granicach tej miejscowości oraz koszt pozyskania informacji. Zwrot innych wydatków w przypadku doręczenia komorniczego na wstępnym etapie nie będzie przysługiwał komornikowi, gdyż katalog dopuszczalnych wydatków został enumeratywnie wymieniony przez ustawodawcę w art. 6 u.k.k.⁴⁵ Na poczet wydatków komornik może żądać zaliczki od wierzyciela, a dokonanie czynności uzależnić od jej uiszczenia⁴⁶. Terminy uiszczenia zaliczek oraz termin podjęcia zawnioskowanej czynności są

⁴² M. Simbierowicz i T. Skoczylas uważają, że termin ten ma charakter instrukcyjny, co nie wydaje się być słuszne, bowiem przekroczenie określonego przez komornika terminu spowoduje bezskuteczność wniosku i jego zwrot, *op. cit.*, Lex/el. 2021.

⁴³ M. Uliasz, *Komentarz do ustawy o kosztach komorniczych* [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks Etyki Zawodowej Komornika Sądowego. Komentarz*, pod red. M. Świeczkowskiej-Wójcikowskiej, J. Świeczkowskiego, Warszawa 2020, s. 1023.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ Chodzi tu o wydatki wskazane w art. 6 pkt 1–3 oraz 5–11 u.k.k.

⁴⁶ Art. 7 ust. 1 u.k.k.

tożsame jak w przypadku opłaty. Odmienny jest jednak rygor uiszczenia wysokości niższej niż faktyczna kwota wydatków bądź nieuiszczenia zaliczki w ogóle. Jeśli chodzi o pierwszy ze wskazanych przypadków, to ustawodawca daje jasną odpowiedź – komornik koszty te ponosi tymczasowo i może wydać postanowienie o pobraniu brakującej zaliczki od strony, która żądała dokonania czynności powodującej wydatki, by następnie ściągnąć ją przymusowo. Sprawa komplikuje się w razie nieuiszczenia zaliczki. W przypadku czynności podejmowanych w toku postępowania egzekucyjnego lub zabezpieczającego nie ma wątpliwości, jaki należy zastosować rygor. Komornik zwyczajnie nie podejmuje zawnioskowanej czynności. Warto jednak zastanowić się, czy można tak postąpić w przypadku zlecenia doręczenia. Wbrew stanowisku części doktryny⁴⁷ trzeba udzielić odpowiedzi przeczącej. Niepodjęcie przez komornika zawnioskowanej czynności spowoduje bowiem zatrzymanie zarejestrowanej sprawy bez możliwości jej zakończenia. Zlecenie/wniosek o doręczenie korespondencji nie inicjuje żadnego postępowania, które kończy się wydaniem postanowienia (kończącego). Sprawa podlega jednak wpisowi do repertorium Kmn⁴⁸ i w przypadku zakończenia powinna zostać tam zakreślona⁴⁹. W sytuacji, w której komornik nie podejmie czynności zmierzających do doręczenia korespondencji i nie dokona ustaleń stosownie do art. 3a ust. 2 u.k.s., brak jest podstaw do zwrotu pisma podmiotowi zlecającemu doręczenie wraz z ustaleniami, a tym samym zakreślenia sprawy. Zasadne zatem wydaje się twierdzenie, że nawet w przypadku nieuiszczenia zaliczki na wydatki komornik powinien ponieść wydatki tymczasowo, podjąć czynności i wydać postanowienie o pobraniu brakującej

⁴⁷ R. Fronczek, *Komentarz do ustawy o kosztach komorniczych...*, *op. cit.*, s. 1025.

⁴⁸ Zob. § 3 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad prowadzenia biurowości, rachunkowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych (Dz.U. z 2018 r., poz. 2517).

⁴⁹ Zob. § 9 ust. 4 w zw. z § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad prowadzenia biurowości, rachunkowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych (Dz.U. z 2018 r., poz. 2517).

zaliczki od wnioskodawcy. Należy uznać za uzasadniony postulat *de lege ferenda* do ustawodawcy, aby jednoznacznie uregulować to zagadnienie.

Wezwanie do uiszczenia opłaty i zaliczki na wydatki powinno, co do zasady, znaleźć się w jednym piśmie. W praktyce wyeliminowałoby to przypadki, w których nie zostanie wpłacona zaliczka na wydatki, a uiszczona zostanie opłata – i odwrotnie. Doktryna prezentuje dwa rozbieżne stanowiska dotyczące dopuszczalności zaskarżenia wezwania do uiszczenia opłaty w drodze skargi na czynności komornika. Zdaniem R. Fronczka, czy M. Uliasz⁵⁰ wezwanie do uiszczenia opłaty komorniczej podlega zaskarżeniu skargą na czynności komornika. Autorzy ci upatrują uzasadnienia takiego stanowiska w brzmieniu art. 767 § 1¹ k.p.c., który z katalogu spraw poddanych sądowej kontroli wyłącza co prawda dopuszczalność skargi na zarządzenie komornika o wezwaniu do usunięcia braków pisma, ale jednak nie odnosi się to – ich zdaniem – do zarządzenia komornika o wezwaniu do opłacenia pisma, bowiem w języku prawnym dopełnienie wymogów fiskalnych jest określane jako „opłacenie pisma” albo „uiszczenie opłaty od pisma”, zaś zwrot „brak fiskalny pisma” jest jedynie pojęciem doktryny i praktyki. Dominujący jest jednak pogląd o niedopuszczalności takiej skargi, odwołujący się do art. 767 § 1¹ k.p.c.⁵¹ Trafnie ujmuje to A. Mendrek, wskazując, że „użyte w art. 767 § 1¹ k.p.c. pojęcie braku ma charakter ogólny i odnosi się zarówno do braków w zakresie «warunków formalnych» pisma, jak i w zakresie «nieuiszczenia należnej opłaty», która – również przez ustawodawcę – jest określana «brakującą opłatą» (por. art. 130² § 2 zd. 1 k.p.c.). Zaskarżeniu skargą będzie podlegało dopiero zarządzenie komornika o zwrocie wniosku, wydane po bezskutecznym upływie terminu do uiszczenia opłaty”⁵². Uzupełniając ten wywód, wskazać można, że nawet

⁵⁰ M. Uliasz [w:] *Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Komentarz*, pod red. P. Feligi, Warszawa 2020, s. 260.

⁵¹ Tak m.in.: M. Simbierowicz, T. Skoczylas, *Komentarz do ustawy o kosztach komorniczych...*, *op. cit.*, Lex/el. 2021.

⁵² A. Mendrek [w:] *Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. A. Mendrek, Sopot 2021, s. 139.

uiszczenie opłaty nie pozbawia zlecającego możliwości kontroli, w drodze skargi, zasadności i wysokości żądanych przez komornika kwot. Sądowej weryfikacji dokonać bowiem można zarówno w drodze skargi na samo doręczenie, jak i skargi na postanowienie w sprawie kosztów wydane w trybie art. 3 w zw. z art. 2 u.k.k. Na kanwie postanowienia o kosztach pojawia się pytanie o to, czy uzasadnienie takiego postanowienia wydanego po zakończeniu zlecenia doręczenia powinno zostać sporządzone z urzędu, czy też na wniosek zlecającego. Pozornie odpowiedź wydaje się oczywista, a to wobec brzmienia art. 766¹ § 2 k.p.c.⁵³ Przepis ten odnosi się jednak do postanowień komornika wydawanych w postępowaniu egzekucyjnym. Ustawa o komornikach sądowych, czy też ustawa o kosztach komorniczych nie zawiera w tym zakresie odwołania do odpowiedniego stosowania przywołanej regulacji. Ten drugi ze wskazanych aktów prawnych przewiduje jedynie wymogi, jakim sprostać powinno uzasadnienie postanowienia kosztowego, milczy jednak o trybie jego sporządzenia. Z całą pewnością brak jest podstaw do przyjęcia stanowiska, że w sytuacji, w której przepis nie reguluje kwestii trybu sporządzania uzasadnienia, uznać należy, iż uzasadnienie jest obligatoryjnym elementem postanowienia w przedmiocie kosztów i sporządza się je z urzędu⁵⁴. Taka interpretacja pomija bowiem moc obowiązującą wspomnianego już art. 766¹ § 2 k.p.c. oraz art. 357 § 2¹ k.p.c.⁵⁵ Jest to kolejny przykład legislacyjnej niespójności, którą nader często dostrzega się w przepisach u.k.s. oraz u.k.k. Są to oczywiście rozważania czysto teoretyczne. W praktyce problem ten raczej nie występuje, bowiem postanowienia kosztowe generowane są przez stosowane w kancelariach systemy informatyczne i niejako automatycznie zawierają uzasadnienie, jako że nie rozróżnia się w nich postanowień kosztowych

⁵³ Zgodnie z tym przepisem komornik uzasadnia swoje postanowienia z urzędu.

⁵⁴ R. Fronczek, *Komentarz do ustawy o kosztach komorniczych...*, *op. cit.*, s. 1025.

⁵⁵ Postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym sąd uzasadnia tylko wtedy, gdy podlega ono zaskarżeniu i tylko na żądanie strony zgłoszone w terminie tygodnia od dnia doręczenia postanowienia. Postanowienie z uzasadnieniem doręcza się tylko tej stronie, która zażądała sporządzenia uzasadnienia i doręczenia postanowienia z uzasadnieniem.

wydawanych w toku postępowania egzekucyjnego i poza jego ramami. Postulatem *de lege ferenda* wobec ustawodawcy jest jednak wprowadzenie stosownego odwołania w ustawie o kosztach komorniczych. Uzasadnienie umożliwia bowiem kontrolę poprawności postanowienia kosztowego, co w kontekście jego przedmiotu wydaje się szczególnie istotne. Z tych względów uzasadnienie musi zawierać szczegółowe wyliczenie powstałych kosztów komorniczych wraz z dokładnym określeniem sposobu ich obliczenia, określenie czynności lub zdarzeń stanowiących podstawę ich ustalenia oraz wskazanie podstawy prawnej⁵⁶. Postanowienie w tym przedmiocie podlega kontroli sądowej w trybie skargi na czynności komornika.

Pozostając w sferze kosztów, nie można nie wspomnieć o sytuacji, w której powód będzie zwolniony z kosztów sądowych. Na mocy art. 45 ust. 1 u.k.k. zwolnienie od kosztów sądowych przysługujące stronie z mocy ustawy albo przyznane stronie w postępowaniu rozpoznawczym rozciąga się na koszty komornicze. W orzecznictwie i doktrynie pojawiały się wątpliwości co do tego, w jakim zakresie przyznane zwolnienie od kosztów odnosi się do postępowania egzekucyjnego. Przepis ten ostatecznie rozstrzyga, że zwolnienie dotyczy nie tylko postępowań egzekucyjnych, lecz także wszelkich czynności komorniczych i występujących w nich kosztów, w tym wydatków, jak również opłat egzekucyjnych oraz opłat komorniczych pobieranych na podstawie art. 40–44 u.k.k. za inne czynności⁵⁷. Zwolnienie od kosztów nie wyklucza możliwości zobowiązania przez sąd powoda lub uczestnika do zlecenia doręczenia pisma za pośrednictwem komornika. Ten nie podejmie jednak czynności – jak już wspomniano – bez stosownej opłaty i zaliczki na pokrycie wydatków. Strona powołująca się na zwolnienie od kosztów przez sąd jest zobligowana do przedłożenia komornikowi odpisu postanowienia o zwolnieniu

⁵⁶ I. Gil, *Zagadnienie kosztów niezbędnych do celowego prowadzenia egzekucji i ich ustalenie przez komorników sądowych* [w:] *Realizacja ochrony prawnoprocesowej w ujęciu statycznym i dynamicznym*, pod. red. E. Marszałkowskiej-Krześ, Wrocław 2020, s. 124.

⁵⁷ M. Klonowski [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. R. Reiwersa, Warszawa 2019, s. 1055.

od kosztów. W razie braku takiego odpisu komornik wzywa stronę do jego przedłożenia w terminie 7 dni od dnia doręczenia wezwania pod rygorem uznania, że stronie nie przysługuje zwolnienie od kosztów⁵⁸. Komornik wnioskuje do sądu, przy którym działa, o wyasygnowanie kwot na pokrycie kosztów (opłat i wydatków) związanych z doręczeniem⁵⁹. Sąd wypłaca kwoty tymczasowo. W przypadku doręczeń tymczasowość może przerodzić się w stan trwały i sąd *de facto* pokryje koszty związane z doręczeniem. Komornik nie ma bowiem możliwości wydania postanowienia o pobraniu wypłaconych tymczasowo przez sąd kwot od powoda lub uczestnika. Nie będą one też podlegały zwrotowi z wyegzekwowanych kwot. Zostaną one zwrócone na rzecz Skarbu Państwa jedynie w przypadku, gdy w orzeczeniu kończącym postępowanie rozpoznawcze lub rozstrzygnięciu kosztowym kosztami zostanie obciążona strona lub uczestnik niekorzystający ze zwolnienia od kosztów sądowych.

5. Sposób dokonywania doręczeń przez komornika

Jeżeli wniosek spełnia wymogi formalne i fiskalne, komornik podejmuje próbę doręczenia pod wskazany we wniosku adres. Przy doręczeniu skutecznym, tzn. gdy komornik zastanie adresata pod wskazanym adresem, wręcza mu pismo i przyjmuje potwierdzenie (albo na potwierdzeniu odbioru, albo też bezpośrednio do protokołu). Pokwitowanie na potwierdzeniu nie zwalnia jednak komornika z obowiązku sporządzenia protokołu z czynności. Sprawę kończy zawiadomienie zlecającego o doręczeniu wraz z przesłaniem potwierdzenia odbioru i odpisu protokołu oraz postanowienia o kosztach czynności. Jeśli jednak komornik nie zastanie adresata pod wskazanym adresem, podejmuje czynności zmierzające do ustalenia, czy adresat mieszka pod tym adresem. Oczywiście może w tym celu rozpytać osobę zastaną pod adresem, sąsiadów, dozorcę domu, może też wystąpić do innych osób lub

⁵⁸ Zob. art. 45 ust. 6 u.k.k.

⁵⁹ Zob. art. 46 ust. 1 u.k.k.

instytucji, ale jedynie tych, które nie są podmiotami wymienionymi w art. 761 § 1 pkt 1–12 k.p.c. Pojawia się tu pytanie, czy na tym etapie komornik ma prawo wskazać inny ustalony (np. w toku postępowania egzekucyjnego prowadzonego wobec adresata) adres, pod którym adresat przebywa. W opracowaniach przedmiotowych pojawiają się twierdzenia, zgodnie z którymi nieuzasadnione byłyby próby doręczenia pism przez komornika pod adres uzyskany w trybie art. 761 k.p.c. lub od zlecającego doręczenie, jeżeli komornik w toku innych postępowań powziął wiedzę o aktualnym adresie dłużnika⁶⁰. Nie jest to jednak akceptowalny pogląd. Zgodnie z art. 3a § ust. 2 u.k.s. na tym etapie komornik ustala jedynie, czy adresat zamieszkuje pod wskazanym adresem, nie zaś ustala aktualny jego adres. Ponadto wskazanie ustalonego w innym postępowaniu adresu stanowiłoby udostępnienie informacji z postępowania egzekucyjnego osobie trzeciej, a wobec braku stosownego odesłania do art. 760¹ k.p.c. byłoby to działanie narażające komornika na odpowiedzialność za nieuprawnione ujawnienie danych dłużnika⁶¹.

W zależności od dokonanych ustaleń w przypadku stwierdzenia, że adresat mieszka pod wskazanym adresem, komornik pozostawia zawiadomienie o podjętej próbie doręczenia i o możliwości odbioru przesyłki w kancelarii w terminie 14 dni od dnia pozostawienia zawiadomienia w oddawczej skrzynce pocztowej adresata⁶². Koniecznym elementem pouczenia jest informacja, że w przypadku nieodebrania pisma w tym terminie doręczenie uznane będzie za skuteczne. Jeżeli pod wskazanym adresem zastano dorosłego domownika, o możliwości odbioru pisma poucza się dodatkowo tę osobę. Natomiast jeżeli komornik stwierdzi,

⁶⁰ J. Szachta, *Doręczenie korespondencji pozwanemu...*, *op. cit.*, s. 52.

⁶¹ Szerzej na temat możliwości udostępniania danych z postępowania egzekucyjnego: M. Borek, K. Wiślocki, *Dostęp do informacji o postępowaniu egzekucyjnym i egzekucji – wybrane zagadnienia* [w:] *Reforma ochrony danych osobowych a jawność dostępu do informacji sądowej – aspekty proceduralne*, pod red. M. Jabłońskiego, K. Flagi-Gieruszyńskiej, K. Wygody, Wrocław 2017, s. 173.

⁶² Rozbieżne stanowiska w judykaturze wywołuje kwestia możliwości pozostawienia zawiadomienia (i jego skuteczności, w sytuacji gdy fizycznie brak jest skrzynki pocztowej mimo obowiązku wynikającego z art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1041 z późn. zm.; dalej: Prawo pocztowe).

że adresat nie mieszka lub gdy mimo podjęcia wymaganych czynności nie udało się ustalić, czy adresat zamieszkuje pod wskazanym adresem, pismo zwraca zlecającemu doręczenie wraz z informacją o dokonanych ustaleniach. W każdym przypadku z czynności sporządza się protokół i należy przesłać jego odpis wnioskodawcy⁶³ wraz z postanowieniem o kosztach. Zakres informacji zawartych w protokole został określony w art. 809 k.p.c.⁶⁴ Protokół niezawierający dostatecznych danych może uzasadniać nakazanie przez sąd powtórzenia czynności, bowiem brak odzwierciedlenia w tym dokumencie przebiegu czynności uniemożliwia weryfikację w ramach sądowego nadzoru nad komornikiem.

Na tym etapie kończy się procedura doręczenia pisma i sprawa podlega zakreśleniu w repertorium Kmn.

Przepis art. 3 ust 4 pkt 1 u.k.s. przewiduje, że doręczeń komornik dokonuje osobiście, jednak w dalszej części ustawy wprowadzono możliwość upoważnienia do tych czynności aplikanta, asesora, a nawet pracownika kancelarii, jednakże co do tego ostatniego przewidziano szczególne wymogi⁶⁵. Pojawiające się zastrzeżenia co do wymiaru czasu pracy, wykształcenia takiego upoważnionego pracownika, czy też zakresu obowiązków wydają się nieuzasadnione⁶⁶. Pracownik i tak nie ma uprawnień do karania osoby trzeciej grzywną, a sama czynność doręczenia nie nastręcza takich trudności, które uzasadniałyby stawianie wymagań np. co do profilowanego wykształcenia. Z praktycznego punktu widzenia trudno sobie raczej wyobrazić, aby komornik miał realne możliwości wykonywać wszystkie czynności, w tym także doręczenia, osobiście. Wskazać ponadto można, że doręczenie za pośrednictwem poczty też zachowuje swoją urzędową doniosłość, a przecież ustawodawca nie stawia doręczycielom

⁶³ Zob. art. 3a ust 5 u.k.k.

⁶⁴ Zgodnie z tą regulacją protokół z czynności powinien zawierać: oznaczenie miejsca i czasu czynności; imiona i nazwiska stron oraz innych osób uczestniczących w czynności; sprawozdanie z przebiegu czynności; wnioski i oświadczenia obecnych; wzmiankę o odczytaniu protokołu; podpisy obecnych lub wzmiankę o przyczynie braku podpisu; podpis komornika.

⁶⁵ Zob. art. 98 ust. 2, art. 138 ust. 4 oraz art. 153 ust. 1a u.k.s.

⁶⁶ J. Szachta, *Doręczenie korespondencji pozwanemu...*, *op. cit.*, s. 50.

komercyjnym szczególnych wymagań, choć także i oni muszą działać w określonym reżimie, którego ramy wyznaczają nie tylko wewnętrzne przepisy operatora pocztowego, ale przede wszystkim Prawo pocztowe i przepisy poszczególnych procedur (np. k.p.c., k.p.k., k.p.a.).

6. Doręczenie komornicze a ustalenie adresu

Nieudana próba doręczenia nie oznacza, że powód/wnioskodawca wyczerpał możliwości doręczenia pisma lub powzięcia informacji na temat aktualnego adresu przeciwnika/uczestnika. Unormowanie z art. 3b u.k.k. wskazuje bowiem, że w przypadku zwrotu przez komornika pisma, o którym mowa w art. 3a ust. 4, podmiot zlecający może wystąpić do tego komornika z wnioskiem o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata. Ta część nie wzbudza szczególnych wątpliwości interpretacyjnych. Wydaje się też, że jest to etap postępowania, który pozwala komornikowi na podzielenie się z wnioskodawcą ewentualną wiedzą na temat aktualnego adresu zamieszkania adresata powziętą z innego prowadzonego przez tego komornika postępowania. Dalsza część przywołanej regulacji wywołuje jednak pewnego rodzaju wątpliwości. Upoważnienie do żądania niezbędnych informacji od podmiotów wymienionych w art. 761 § 1¹ pkt 3–6 k.p.c. wydaje się ograniczone w sposób nieuzasadniony. Pamiętać należy, iż podstawą każdego systemu norm prawnych jest fikcja prawna racjonalności prawodawcy, co nakazuje założyć, że wszelkie działania prawodawcy są efektem dogłębnego rozważenia problemu i dojrzałej decyzji znajdującej racjonalne uzasadnienie⁶⁷. Nie sposób jednak znaleźć usprawiedliwienie dla wyłączenia z kręgu podmiotów zobowiązanych do udzielenia komornikowi informacji organów administracji publicznej, podmiotów wykonujących zadania z zakresu administracji publicznej, spółdzielni mieszkaniowych, wspólnot mieszkaniowych, innych podmiotów zarządzających

⁶⁷ I. Gil, *Zagadnienie kosztów...*, *op. cit.*, s. 122.

lokalami, czy biur informacji gospodarczej. Jednocześnie komornik jest upoważniony do wystąpienia z zapytaniem do organów administracji publicznej będących organami podatkowymi (podobnie jest w przypadku wystąpienia z zapytaniem do banków i SKOK). Nie wiadomo zatem dla czego biuro informacji gospodarczej nie zalicza się do kręgu podmiotów zobowiązanych do udzielenia komornikowi informacji. Doktryna milczy na ten temat. Pierwotny rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw nie zawierał art. 3a, czy też art. 3b u.k.s.⁶⁸ Regulacje te pojawiły się dopiero na etapie prac Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach o rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁶⁹, jednak bez sformułowanego uzasadnienia. Wobec braku wyartykułowanego stanowiska projektodawcy na temat tych zmian legislacyjnych nie da się zweryfikować intencji autorów proponowanych rozwiązań.

Niezależnie od powyższych rozważań należy mieć na uwadze, że nawet pozytywne ustalenia co do adresu podmiotu nie upoważniają komornika do doręczenia adresatowi pisma na opisywanym etapie. Powzięte informacje pozwolą jednak na realizację wymagania z art. 139¹ § 2 k.p.c.⁷⁰ i umożliwią sądowi skierowanie pisma pod ustalony adres pozwanego/uczestnika.

Ustalenie adresu w trybie art. 3b u.k.s. to procedura także odpłatna, a jej koszt wynosi 40 zł⁷¹. Oprócz tej opłaty, podobnie jak w przypadku

⁶⁸ Por. rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 3137, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej VIII kadencja.

⁶⁹ Zob. Sprawozdanie Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach o rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 3457, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej VIII kadencja.

⁷⁰ Zgodnie z tą regulacją powód w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia mu zobowiązania do doręczenia pisma składa do akt sądowych potwierdzenie doręczenia pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika albo zwraca pismo i wskazuje aktualny adres pozwanego lub dowód, że pozwany przebywa pod adresem wskazanym w pozwie.

⁷¹ Zob. art. 41 ust. 2 u.k.k.

doręczenia, komornik może żądać zaliczki na wydatki związane np. z pozyskaniem danych od organów podatkowych czy emerytalnych.

7. Właściwość komornika

Wypada także wspomnieć o właściwości miejscowej komornika do dokonywania doręczeń lub ustalenia adresu. W doktrynie pojawiają się poglądy, że powód/wnioskodawca może dokonać wyboru komornika do dokonania tych czynności w trybie art. 10 u.k.s.⁷² Tymczasem przepis ten przewiduje możliwość wyboru komornika jedynie do spraw wskazanych w art. 3 ust. 3 pkt 1–2a, tj. wykonywania orzeczeń w drodze egzekucji i postanowień o zabezpieczeniu. Chcąc zatem zlecić doręczenie lub następnie ustalenie adresu, powód/wnioskodawca będzie musiał skorzystać z usług komornika właściwego miejscowo dla adresu wskazanego we wniosku.

8. Doręczenie a opodatkowanie podatkiem od towarów i usług

Opłaty za opisane czynności w praktyce nie są obecnie opodatkowane podatkiem od towarów i usług. Nie wynika to jednak z przepisów ustawy. Kwestia ta była zresztą pewnego rodzaju kartą przetargową na etapie wprowadzania zmian w statusie komorników w 2018 r. Projektodawcy „wyciszali” niepokoje samorządu zawodowego, obiecując odejście od opodatkowania opłat komorniczych. Zostało to wyjaśnione Interpretacją Ogólną Nr Pt9.8101.1.2019 Ministra Finansów z dnia 15 kwietnia 2019 r. w sprawie statusu komorników sądowych wykonujących czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym jako podatników podatku od towarów i usług w świetle przepisów art. 5 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1, art. 15 ust. 1–3 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług po wejściu w życie ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych oraz ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych⁷³.

⁷² M. Borodziuk, *Doręczenie komornicze...*, *op. cit.*, s. 117.

⁷³ Dz.Urz.Min.Fin z 2019 r., poz. 46.

Niedoskonałość takiego „rozwiązania” zagadnienia polega na tym, że wspomniana interpretacja – jak wynika z samego tytułu – odnosi się do czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym, a milczy o czynnościach nieegzekucyjnych. Tymczasem zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług⁷⁴ opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług podlegają „odpłatna dostawa towarów i odpłatne świadczenie usług na terytorium kraju”. Artykuł 8 ust. 1 tej ustawy określa, że „przez świadczenie usług, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 1, rozumie się każde świadczenie na rzecz osoby fizycznej, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, które nie stanowi dostawy towarów w rozumieniu art. 7”. Jednakże zarówno w treści wskazanej ustawy, jak i w przepisach wykonawczych do niej ustawodawca przewidział opodatkowanie niektórych czynności stawkami obniżonymi lub zwolnienie od podatku. Zgodnie z art. 43 ust. 1 pkt 17 ustawy „zwalnia się od podatku powszechne usługi pocztowe świadczone przez operatora obowiązanego do świadczenia takich usług oraz dostawę towarów ściśle z tymi usługami związaną”. Jak wynika z brzmienia tego przepisu, zwolnieniem od podatku są objęte wyłącznie usługi pocztowe zdefiniowane jako powszechne w ustawie – Prawo pocztowe.

Szczegółowe kwestie opodatkowania doręczeń wykraczają poza ramy niniejszego opracowania, stąd też są tu jedynie sygnalizowane jako problem, który należałoby jednoznacznie rozstrzygnąć. Dotychczasowe stanowisko organów podatkowych skłania jednak do stwierdzenia, że czynności te podlegają opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług⁷⁵.

Jak wynika z powyższego wywodu, problematyka ta nie jest oczywista i niewykluczone, że kiedyś opłaty za czynności nieegzekucyjne zostaną opodatkowane podatkiem od towarów i usług. Zdarzyło się już, że Minister Finansów w dniu 9 czerwca 2015 r. wydał interpretację zmieniającą interpretację ogólną z dnia 30 lipca 2004 r. w sprawie czynności świadczonych

⁷⁴ Dz.U. z 2011 r. Nr 177, poz. 1054 ze zm.

⁷⁵ Por. Interpretacja Indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Katowicach z dnia 4 listopada 2013 r. w sprawie stawki podatku VAT na usługi pocztowe tzw. Niepowszechne, <https://e-prawnik.pl/interpretacje-podatkowe/ibpp2443-72213wn.html>

przez komorników sądowych i od dnia 1 października 2015 r. komornicy sądowi stali się podatnikami podatku od towarów i usług⁷⁶ oraz posiadali status podatników VAT do 2019 r. W razie zmiany stanowiska organów podatkowych należałoby uznać, że zryczałtowane opłaty za doręczenie korespondencji oraz poszukiwanie aktualnego adresu pozwanego nie mogą zostać podwyższone przez komornika o wysokość podatku VAT⁷⁷. Kwestię tę rozstrzygano bowiem w trakcie obowiązywania u.k.s.e.

Ustawodawca zdaje się dostrzegać problem opodatkowania (podatkiem od towarów i usług) niektórych czynności komorników, wprowadził bowiem przepis art. 151 u.k.s., na wypadek gdyby w przyszłości uznano komorników sądowych za podatników podatku od towarów i usług⁷⁸.

Kończąc niniejsze rozważania, warto jeszcze zasygnalizować, że zastosowanie doręczenia komorniczego w milionach spraw prowadzonych dotychczas dzięki doręczeniom zastępczym może wywołać daleko idące konsekwencje i skutkować paraliżem sądów⁷⁹. W sprawach o stwierdzenie nabycia spadku, gdzie może być wielu uczestników, ustawodawca już planuje odejście od stosowania doręczenia komorniczego.

Poważne wątpliwości budzi także wielość podmiotów po stronie powodowej. Nie ma bowiem regulacji wskazującej, któremu z powodów sąd winien nakazać zlecenie doręczenia. Jeśli zleci wszystkim, to nie wiadomo, jak postąpić, gdy komornicy działający w tym samym rewirze dokonają różnych ustaleń. Jeśli zaś zleci jednemu, to jaki zarzut będzie przysługiwał pozostałym, gdy zobowiązany powód odstąpi np. od zlecenia komornikowi ustalenia adresu i w rezultacie dojdzie do umorzenia

⁷⁶ D. Pauch, *Komornik sądowy – funkcjonariusz publiczny czy przedsiębiorca? Problem opodatkowania podatkiem od wartości dodanej czynności wykonywanych przez komorników sądowych*, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* 2016, nr 5, s. 225.

⁷⁷ Ł. Zamojski, *Doręczenie pozwanemu...*, *op. cit.*, s. 118.

⁷⁸ J. Świeczkowski, *Komentarz do ustawy o komornikach sądowych [w:] Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks Etyki Zawodowej Komornika Sądowego. Komentarz*, pod red. M. Świeczkowskiej-Wójcikowskiej, J. Świeczkowskiego, Warszawa 2020, s. 460.

⁷⁹ M. Klonowski, *Kierunki zmian postępowania cywilnego w projekcie Ministra Sprawiedliwości ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z dnia 27 listopada 2017 r. – podstawowe założenia, przegląd proponowanych rozwiązań oraz ich ocena*, *PPC* 2018, nr 2, s. 193.

postępowania. Rozwiązań takich sytuacji próżno szukać w przepisach procedury cywilnej, czy też w przepisach u.k.s.

9. Podsumowanie

Jak wynika z powyższych rozważań, w kwestii doręczeń istnieje wiele niejasności i trudności w realizacji tych zadań, choć kierunek oraz cel ustawodawcy należy uznać za słuszny. Z powodu – jak się wydaje – pośpiechu legislacyjnego i braku komplementarności tych przepisów z innymi regulacjami powstało wiele wątpliwości, a zatem obowiązujące przepisy należałoby doprecyzować. Praktycy wskazują na znaczną liczbę umorzeń postępowań sądowych wobec nieskuteczności opisywanych doręczeń. Sądy (kierując się *notabene* wykładnią celowościową art. 139¹ k.p.c. i odejściem od „fikcji doręczenia”) oczekują często, że komornik będzie w ramach tej procedury brał na siebie rolę „detektywa”.

Ponadto sposób uregulowania problematyki czynności nieegzekucyjnych, zaprezentowanej tu na przykładzie doręczeń, nie przybliża do jednoznacznego określenia statusu komornika, a wręcz skłania do postrzegania komorników jako przedsiębiorców – wbrew intencji ustawodawcy wyartykułowanej w przepisach u.k.s. Zarówno sam charakter czynności, jak i kwestie finansowe oraz podatkowe pozostają w oczywistej sprzeczności z art. 33 ust 1 i 2 u.k.s. Przyjęty obecnie model należy zatem ocenić krytycznie. Wydaje się, że legislator powinien odejść od „hybrydowego” rozwiązania i zdecydować, czy komornik ma być przedsiębiorcą, czy też mieć status pracownika sądu. Omówiony przykład czynności nieegzekucyjnych wskazuje też, jak dalece przyjęte rozwiązania finansowania działalności komorników nie przystają do realiów rynkowych. W obecnej ustawie za doręczenie obowiązują stawki określone kwotowo, które nie są waloryzowane, np. przez odniesienie ich do wynagrodzenia minimalnego. Zwrot wydatków przysługuje jedynie za te wymienione w katalogu wydatków. Ustawodawca nie dostrzega, że komornik ponosi rosnące koszty osobowe, koszty związane z zakupem

sprzętu, opłaty za oprogramowanie, utrzymanie łącz, archiwizację, paliwo itd. W tym zakresie zmiany legislacyjne również są pilnie potrzebne.

Patryk Czyszkowski, doktorant w Instytucie Nauk Administracyjnych, Zakład Publicznego Prawa Gospodarczego WPAiE Uniwersytetu Wrocławskiego; ORCID 0000-0003-0451-7624

Literatura przedmiotu

Biezuński P., Biezuński M., *Komornicy sądowi i egzekucja. Komentarz do zmian wprowadzonych ustawą z dnia 9 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, komentarz do art. 2, Warszawa 2010, Lex/el. 200

Borek M., Wiślicki K., *Dostęp do informacji o postępowaniu egzekucyjnym i egzekucji – wybrane zagadnienia* [w:] *Reforma ochrony danych osobowych a jawność dostępu do informacji sądowej – aspekty proceduralne*, pod red. M. Jabłońskiego, K. Flagi-Gieruszyńskiej, K. Wygody, Wrocław 2017.

Borodziuk M., *Doręczenie komornicze w praktyce sądowej po zmianach procedury cywilnej dokonanych dnia 7 listopada 2019 r.*, PiP 2021, nr 3.

Dziurda M., Zembruski T., *Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego – konsekwencja zmian*, pod red. M. Dziurdy, T. Zembruskiego, Warszawa 2021.

Fronczek R., *Komentarz do ustawy o kosztach komorniczych* [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks Etyki Zawodowej Komornika Sądowego. Komentarz*, pod red. M. Świeczkowskiej-Wójcikowskiej, J. Świeczkowskiego, Warszawa 2020.

Gil I., *Zagadnienie kosztów niezbędnych do celowego prowadzenia egzekucji i ich ustalanie przez komorników sądowych* [w:] *Realizacja ochrony prawnoprocesowej w ujęciu statycznym i dynamicznym*, pod. red. E. Marszałkowskiej-Krześ, Wrocław 2020.

Klonowski M., *Kierunki zmian postępowania cywilnego w projekcie Ministra Sprawiedliwości ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z dnia 27 listopada 2017 r. – podstawowe założenia, przegląd proponowanych rozwiązań oraz ich ocena*, PPC 2018, nr 2.

Kunicki I., *Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, Warszawa 2018.

Marciniak A., *Właściwość funkcjonalna komornika sądowego. Uwagi de lege ferenda* [w:] *Reforma postępowania cywilnego w świetle projektów Komisji Kodyfikacyjnej*, pod. red. K. Markiewicza, Warszawa 2011.

Mendrek A., *Komentarz do Ustawy o kosztach komorniczych*, Sopot 2021.

Pauch D., *Komornik sądowy – funkcjonariusz publiczny czy przedsiębiorca? Problem opodatkowania podatkiem od wartości dodanej czynności wykonywanych przez komorników sądowych*, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia 2016, nr 5.

Simbierowicz M., Skoczyła T., *Komentarz do ustawy o kosztach komorniczych* [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. M. Świątkowskiego, Lex/el. 2021.

Sławicki P., Sławicki P., *Doręczenia pism za pośrednictwem komornika sądowego w postępowaniu zabezpieczającym, klauzulowym i egzekucyjnym*, PS 2020, nr 11–12.

Szachta J., *Doręczenie korespondencji pozwanemu przez komornika sądowego. Zagadnienia wybrane. Problemy praktyczne*, Forum Prawnicze 2019, nr 6(56).

Świeczkowski J., *Komentarz do ustawy o komornikach sądowych [w:] Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks Etyki Zawodowej Komornika Sądowego. Komentarz*, pod red. M. Świeczkowskiej-Wójcikowskiej, J. Świeczkowskiego, Warszawa 2020.

Uliasz M., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, pod red. J. Gołaczyńskiego, D. Szostka, Warszawa 2019.

Uliasz M., *Komentarz do ustawy o kosztach komorniczych [w:] Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks Etyki Zawodowej Komornika Sądowego. Komentarz*, pod red. M. Świeczkowskiej-Wójcikowskiej, J. Świeczkowskiego, Warszawa 2020.

Uliasz M., *Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Komentarz*, pod red. P. Feligi, Warszawa 2020.

Zamojski Ł., *Doręczenie pozwanemu pierwszego pisma procesowego wywołującego potrzebę obrony na podstawie art. 139¹ k.p.c.*, MPH 2019, nr 3.

Akty prawne

Interpretacja Indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Katowicach z dnia 4 listopada 2013 r. w sprawie stawki podatku VAT na usługi pocztowe tzw. niepowszechnie., <https://e-prawnik.pl/interpretacje-podatkowe/ibpp2443-72213wn.html>

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad prowadzenia biurowości, rachunkowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych (Dz.U. z 2018 r., poz. 2517).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 czerwca 1991 r. w sprawie taksy za czynności komorników (Dz.U. Nr 62, poz. 264 z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 grudnia 1960 r. o komornikach (Dz.U. z 1961 r. Nr 13, poz. 66 z późn. zm.).

Sprawozdanie Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach o rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 3457.

Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 685 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 850 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 210 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1309 z późn. zm.).

Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o komornikach sądowych, druk sejmowy nr 1582.

Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 3137.

Orzecznictwo

Wyrok SN z dnia 19 marca 1963 r., V K 665/63, OSNKW 1965/2/20.

Postanowienie SA w Rzeszowie z dnia 10 stycznia 2014 r., I ACz 977/13, [http://orzeczenia.rzeszow.sa.gov.pl/content/\\$N/15400000000503_I_ACz_000977_2013_Uz_2014-01-10_001](http://orzeczenia.rzeszow.sa.gov.pl/content/$N/15400000000503_I_ACz_000977_2013_Uz_2014-01-10_001).

Uchwała SN z dnia 27 lipca 2017 r., III CZP 97/16, OSNC 2017, nr 12, poz. 131.

Wyrok TSUE z dnia 10 kwietnia 2018 r., C-214/18, Dz.U. UE, C 206, z dnia 17 czerwca 2019, poz. 15.

STRESZCZENIE **Sprzedaż nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej – analiza nowelizacji**

Opracowanie stanowi analizę nowo wprowadzonych przepisów dotyczących sprzedaży zajętych nieruchomości w trybie licytacji elektronicznej. Przepisy zostały wprowadzone do polskiego porządku prawnego w dniu 28 maja 2021 r. i weszły w życie dnia 19 września 2021 r.

W artykule zostały uwzględnione wszystkie najważniejsze kwestie związane ze sprzedażą nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej. Szczegółowej analizie poddano nowe przepisy, ich skorelowanie z już obowiązującymi regulacjami dotyczącymi licytacji tradycyjnej oraz elektronicznej licytacji ruchomości, jak również ich zastosowanie w praktyce. W rozważaniach skupiono się przede wszystkim na wyjaśnieniu kwestii związanych z rozpoczęciem licytacji, odpowiednim zawiadomieniem dłużnika o licytacji elektronicznej nieruchomości oraz przeanalizowaniu przebiegu przetargu. Ponadto opisano kompetencje komornika jako organu prowadzącego licytację w tym trybie.

Słowa kluczowe: *egzekucja sądowa z nieruchomości, licytacja elektroniczna, licytacja elektroniczna nieruchomości, informatyzacja postępowania egzekucyjnego, wierzyciel, dłużnik*

SUMMARY **Disposal of Real Estate in an Electronic Auction – the Analysis of the Amendment**

The study is an analysis of the newly introduced regulations that concern the sale of seized real estate in an electronic auction mode. Regulations were introduced into the Polish legal system on 28 May 2021 and came into effect on 19 September 2021.

The article takes into account all the most important issues relating to the sale of real estate in an electronic auction. New regulations have been analysed in detail, including their correlation with present regulations that concern a traditional auction and an electronic auction of movables as well as their application in practice. The analysis focuses primarily on explaining issues relating to the start of an auction, an adequate notice of a debtor of an

electronic auction of real estate and the analysis of the course of tender. Moreover, competences of a bailiff have been described as an authority that carries out an auction in this mode.

Keywords: *court enforcement against real estate, an electronic auction, an electronic auction of real estate, computerisation of enforcement proceedings, a creditor and a debtor*

Sprzedaż nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej – analiza nowelizacji

1. Wprowadzenie

Licytacja elektroniczna nieruchomości jest rozwiązaniem, o którym mówiono na długo przed wybuchem światowej pandemii (wirus SARS-CoV-2). W nauce oraz praktyce niejednokrotnie wyrażane były poglądy wskazujące na potrzebę rozwinięcia potencjału funkcjonującej już w polskim porządku prawnym elektronicznej licytacji ruchomości¹. Jednakże dopiero rozprzestrzenienie się wirusa oraz wpływ zaistniałej sytuacji na skuteczność egzekucji z nieruchomości skłoniły ustawodawcę do podjęcia w tym kierunku zdecydowanych działań. Ich bezpośrednim efektem jest ustawa z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw², która uzupełniła przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o nowe regulacje dotyczące sprzedaży nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej.

¹ Zob.: I. Kunicki, *Elektroniczna licytacja ruchomości w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 18; M. Uliasz, *Informatyzacja postępowania egzekucyjnego* [w:] *Informatyzacja postępowania cywilnego. Teoria i praktyka*, pod red. K. Flagi-Gieruszyńskiej, J. Gołaczyńskiego, D. Szostka, Warszawa 2016, s. 166.

² T.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1090.

Przepisy te znalazły się w nowym Rozdziale 6a, obejmującym artykuły 986¹–986¹¹, dodanym do Części trzeciej, tytułu II, Działu VI Kodeksu postępowania cywilnego.

Z uzasadnienia projektu nowelizacji³ wynika, że wprowadzenie elektronicznej licytacji nieruchomości stanowi formę dalszej cyfryzacji usług publicznych, która w zaistniałej sytuacji epidemiologicznej zapewnia znacznie wyższy poziom bezpieczeństwa niż sprzedaż dokonywana w drodze licytacji tradycyjnej⁴. Nie oznacza to jednak, że omawiane rozwiązanie postrzegane jest jako tymczasowe. Wręcz przeciwnie, mechanizm ten ma znaleźć zastosowanie nie tylko w dobie pandemii. Świadczy o tym ta część uzasadnienia, w której podnosi się, że licytacja elektroniczna powinna znacząco przyczynić się do przyspieszenia egzekucji z nieruchomości, szczególnie długotrwałej ze względu na wielość podmiotów w niej uczestniczących, oraz poprawić transparentność odbywających się w jej toku przetargów, eliminując dostrzegane w praktyce negatywne zjawisko zmów między licytantami w celu obniżenia ceny nabycia.

Przepisy nowelizacji z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw weszły w życie dnia 19 września 2021 r. Nie oznacza to jednak, że sprzedaż nieruchomości w trybie licytacji elektronicznej jest już możliwa i powszechnie stosowana. Ustawodawca przewidział okres przejściowy dostosowany do warunków technologicznych panujących na terenie całego kraju. Wiadome jest, że w niektórych regionach Polski wdrożenie nowego trybu egzekucji z nieruchomości będzie odbywać się sprawniej niż w innych. Stąd też ustawodawca wskazał, że w okresie roku od wejścia w życie ustawy licytacja elektroniczna nieruchomości będzie dopuszczalna w zależności od warunków technicznych po stronie komornika⁵.

³ Uzasadnienie dostępne na stronie sejmowej pod adresem: <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=899>

⁴ R. Flejszar, M. Malczyk, *Sprzedaż nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej – projekt regulacji* [w:] *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. System postępowania cywilnego*, t. 8, pod red. K. Flagi-Gieruszyńskiej, Warszawa 2021, s. 101.

⁵ K. Niekrasz-Gierejko, *Sposoby egzekucji z nieruchomości po nowelizacji KPC z 2021 r.*, *Nieruchomości* 2021, nr 10, s. 4.

2. Zmiana w przepisach wspólnych dla licytacji tradycyjnej oraz elektronicznej

Omawianie zmian legislacyjnych związanych z wprowadzeniem elektronicznej licytacji w egzekucji z nieruchomości rozpocząć należy od analizy art. 953 § 1 pkt 5 k.p.c. w brzmieniu nadanym mu na mocy wspomnianej nowelizacji. Przepis ten w dotychczasowym brzmieniu nakładał na komornika obowiązek wskazania w publicznym obwieszczeniu o licytacji czasu, w którym w ciągu dwóch tygodni przed licytacją osoby zainteresowane będą mogły oglądać nieruchomość oraz przeglądać w sądzie akta postępowania egzekucyjnego. Norma ta przyznawała zatem osobom zainteresowanym licytacyjnym nabyciem nieruchomości możliwość zapoznania się z całością akt postępowania egzekucyjnego. Tak szeroki zakres pozyskiwania informacji o dłużniku przez osoby postronne uznano za nadmierny z punktu widzenia konstytucyjnych gwarancji ochrony prywatności. Co więcej, można go było uznać również za zbędny z perspektywy potencjalnego nabywcy oraz stwarzający ryzyko stygmatyzacji dłużnika w efekcie nieuprawnionego przetwarzania informacji uzyskanych przez zaledwie potencjalnego nabywcę. Dlatego też nowelizacja zmieniła brzmienie art. 953 § 1 pkt 5 k.p.c., ograniczając zakres informacji, jakie mogą aktualnie uzyskać potencjalni nabywcy licytacyjni nieruchomości⁶. Osoby te mają możliwość zapoznać się jedynie z treścią protokołu opisu i oszacowania nieruchomości. W ocenie projektodawców informacje te, wraz z jawną treścią ksiąg wieczystych, są wystarczające dla oceny istotnych właściwości prawnych i faktycznych zbywanej nieruchomości.

Odnosząc się do samej zmiany, należy ją ocenić zasadniczo pozytywnie. Przyznanie osobom postronnym prawa dostępu do całości akt postępowania egzekucyjnego nie ma bowiem wystarczającego uzasadnienia. Wydaje się jednak, że zmiany są zbyt daleko idące, gdyż nadmiernie ograniczają zakres informacji dotyczący nieruchomości

⁶ *Ibidem.*

będącej przedmiotem sprzedaży w drodze licytacji elektronicznej. Jak słusznie zauważa Krajowa Rada Komornicza (KRK)⁷, protokół opisu i oszacowania nie dostarcza potencjalnym nabywcom wystarczających informacji na temat nieruchomości. Osoby zainteresowane nabyciem nieruchomości w postępowaniu egzekucyjnym powinny mieć możliwość zapoznania się z wszelkimi dokumentami dotyczącymi nieruchomości, tj. z odpisem księgi wieczystej znajdującym się w aktach (art. 943 § 1 k.p.c.), operatem szacunkowym biegłego, opisem i oszacowaniem nieruchomości, zestawieniem podatków i innych danin publicznych (art. 954 k.p.c.), protokołami poprzednich licytacji, zgłoszeniem użytkownika, służebności lub prawa dożywotnika nieujawnionych w księdze wieczystej, które to prawa pozostają w mocy po przysądzeniu własności (art. 1000 § 3 k.p.c.), wnioskiem właściciela nieruchomości władnącej o utrzymanie w mocy służebności gruntowej (art. 1001 k.p.c.), informacjami na temat umów najmu lub dzierżawy (art. 1002 k.p.c.). Innymi słowy, potencjalni nabywcy nieruchomości powinni mieć zatem możliwość zapoznania się z aktami postępowania w zakresie dotyczącym nieruchomości.

3. Odpowiednie stosowanie przepisów i wyłączenia stosowania

Przyjęte na mocy nowelizacji przepisy dotyczące sprzedaży nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej nie regulują w pełnym zakresie tego rodzaju sprzedaży. Należy bowiem stosować do niej przepisy o licytacji „tradycyjnej”, a więc przepisy Rozdziałów 4–6 (art. 952–986 k.p.c.) i Rozdziału 7 (art. 987–997 k.p.c.), z zastrzeżeniem odrębności wynikających z przepisów dotyczących licytacji elektronicznej. Innymi słowy, wprowadzony na mocy nowelizacji Rozdział 6a zawiera jedynie przepisy szczególne w stosunku do licytacji „tradycyjnej”. W związku z tym przepisy o licytacji „tradycyjnej” będą miały zastosowanie jedynie

⁷ Zob. opinia Krajowej Rady Komorniczej do druku nr 899, s. 3. Opinia dostępna na stronie internetowej: <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?documentId=C-3FEA152D6B2AD4FC12586870030656F> (dostęp: 8.04.2021).

w zakresie nieuregulowanym w tym rozdziale. Ten sposób regulacji jest rozwiązaniem analogicznym do tego przyjętego w art. 879¹ k.p.c. w odniesieniu do elektronicznej licytacji ruchomości. Przepis ten – w zakresie nieuregulowanym w Rozdziale 3 – odsyła bowiem do stosowania przepisów o licytacji tradycyjnej. Zaletą tak ujętej regulacji jest z pewnością eliminacja powtórzeń. Natomiast wady tego rozwiązania upatrywać można w ryzyku występowania rozbieżności interpretacyjnych, czy nawet błędnego stosowania niektórych przepisów w praktyce.

W nawiązaniu do powyższych uwag należy podkreślić, że nie wszystkie przepisy o licytacji „tradycyjnej” znajdują zastosowanie w odniesieniu do sprzedaży nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej. Zgodnie bowiem z art. 986¹ § 2 k.p.c. nie należy stosować w tym wypadku przepisów art. 809¹ § 1 pkt 5 k.p.c. oraz art. 972 § 2 k.p.c. Wspomniane przepisy przewidują utrwalanie przebiegu licytacji nieruchomości za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk. Wyłączenie ich stosowania jest podyktowane tym, że czynności dokonywane w trakcie licytacji elektronicznej nieruchomości nie muszą być dodatkowo utrwalane. Cały jej przebieg jest bowiem utrwalany w systemie teleinformatycznym, za pośrednictwem którego licytacja się odbywa⁸.

4. Licytacja elektroniczna nieruchomości na wniosek wierzyciela

Zgodnie z art. 986² § 1 k.p.c. sprzedaż nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej przeprowadza się wyłącznie na wniosek. Oznacza to, że licytacja nieruchomości w omawianej formie nie będzie mogła zostać zainicjowana przez komornika z urzędu. Rozwiązanie takie pozostaje w zgodzie z jedną z podstawowych zasad postępowania egzekucyjnego, jaką jest zasada dyspozycyjności⁹.

⁸ R. Flejszar, M. Malczyk, *Sprzedaż nieruchomości...*, *op. cit.*, s. 102.

⁹ W. Grajdura, *Elektronizacja postępowania egzekucyjnego a prawo do sądu* [w:] *Elektronizacja sądowego postępowania egzekucyjnego w Polsce*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2015, s. 61.

Podobnie jak w przypadku licytacji elektronicznej ruchomości uprawnienie do złożenia takiego wniosku przysługuje wyłącznie wierzycielowi. Wierzyciel powinien we wniosku wprost wskazać, że domaga się sprzedaży w drodze licytacji elektronicznej, zaś komornik jest takim wnioskiem związany. Uzależnienie możliwości przeprowadzenia sprzedaży w drodze licytacji elektronicznej od złożenia przez wierzyciela stosownego wniosku przesądza o potrzebie przeprowadzenia przez ten podmiot samodzielnej oceny co do zasadności i celowości posłużenia się analizowaną formą sprzedaży¹⁰. Wybór prowadzenia przetargu w trybie licytacji elektronicznej wpływa na dalszy przebieg licytacji, a mianowicie decyduje o tym, że będzie on się odbywał już wyłącznie w tym trybie¹¹.

Nowe przepisy nie pozostawiają wątpliwości co do tego, w jakiej formie należy prowadzić sprzedaż zajętej nieruchomości w sytuacji, kiedy egzekucja odbywa się na rzecz kilku wierzycieli. W sytuacji gdy nieruchomość została zajęta na zaspokojenie kilku wierzytelności – które są dochodzone przez kilku wierzycieli, w myśl wprowadzonego nowelizacją art. 986² § 2 k.p.c. – sprzedaży nieruchomości dokonuje się, jeżeli zażąda tego którykolwiek z wierzycieli. Kwestia pierwszeństwa wniosku nie ma znaczenia, ponieważ każdy złożony wniosek zawierający odpowiednie żądanie będzie obligował komornika do przeprowadzenia licytacji w formie elektronicznej. Jak zauważył Sąd Najwyższy w opinii do projektu omawianej nowelizacji, powyższa regulacja bez wątpienia przyczyni się do zwiększenia zakresu zastosowania nowych przepisów¹². Z art. 927 § 1 k.p.c. wynika bowiem, że w tym samym czasie z tej samej nieruchomości można prowadzić tylko jedną egzekucję – z udziałem nieograniczonej liczby wierzycieli, zaś sprzedaż tej nieruchomości będzie odbywać się w drodze licytacji elektronicznej, jeżeli zażąda tego choćby jeden z nich.

¹⁰ B. Pękalski, *Sprzedaż w drodze licytacji elektronicznej. Kilka pytań wraz z odpowiedziami o tym, jak planuje się usprawnienie egzekucji komorniczej przez wykorzystanie technologii informatycznych*, Prawo Mediów Elektronicznych 2021, nr 1, s. 28.

¹¹ K. Niekrasz-Gierejko, *Sposoby egzekucji z nieruchomości...*, *op. cit.*, s. 5.

¹² Zob. opinia Sądu Najwyższego do druku nr 899, s. 1. Opinia dostępna na stronie internetowej: <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/5BD84BD0A87C5654C-1258677002D9A8A/%24File/899-003.pdf> (dostęp: 10.04.2021).

Zgodnie z art. 986² § 1 k.p.c. *in fine* złożenie wniosku o wyznaczenie ponownej lub drugiej licytacji nie wyklucza możliwości wystąpienia z wnioskiem o dokonanie sprzedaży nieruchomości w drodze elektronicznej¹³. Wniosek dotyczący sprzedaży w drodze licytacji elektronicznej może zatem dotyczyć zarówno pierwszego, jak i ponownego lub drugiego terminu licytacji.

Problematyczną kwestią, która pojawiła się w świetle normy zawartej w art. 986² § 1 k.p.c., jest to, że z przepisu nie wynika, kiedy najwcześniej oraz do kiedy najpóźniej wierzyciel może skutecznie złożyć wniosek o sprzedaż w drodze licytacji elektronicznej. To „przemilczenie” ustawodawcy może sprawić, że osoba uprawniona do złożenia wniosku będzie miała trudności z wykorzystaniem przysługującego jej uprawnienia. Oznaczenie momentu złożenia wniosku o dokonanie sprzedaży w tym trybie, w szczególności momentu końcowego, ma bowiem istotne znaczenia dla jego skuteczności.

5. Zawiadomienie dłużnika o licytacji elektronicznej nieruchomości

Z normy zawartej w treści art. 986³ § 1 k.p.c. jasno wynika, że komornik jest zobligowany do zawiadomienia dłużnika o fakcie otrzymania od wierzyciela wniosku o przeprowadzenie sprzedaży nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej. Zawiadomienie to powinno nastąpić w terminie tygodnia od dnia otrzymania wniosku od wierzyciela.

Zawiadomienie dłużnika o złożeniu przez wierzyciela wniosku o przeprowadzenie sprzedaży nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej powinno wskazywać nieruchomość lub część nieruchomości, których wniosek dotyczy, oraz zawierać pouczenie o treści art. 975 k.p.c. Pouczenie to sprowadza się do wskazania, że jeżeli ma zostać sprzedanych kilka nieruchomości lub kilka części jednej nieruchomości, dłużnik ma

¹³ R. Flejszar, M. Malczyk, *Sprzedaż nieruchomości...*, *op. cit.*, s. 102.

prawo wyznaczyć kolejność, w jakiej ma być przeprowadzony przetarg poszczególnych nieruchomości lub części. Z ujętej w ten sposób treści zawiadomienia wynika, że jego celem jest w szczególności ochrona interesów dłużnika, który może ustalić określoną kolejność sprzedaży nieruchomości i dzięki temu, przy sprzyjających okolicznościach, uzyskać na tyle wysokie ceny nabycia, że roszczenia wierzycieli zostaną zaspokojone w całości, a w rezultacie nie będzie potrzeby sprzedaży dalszych nieruchomości lub ich części¹⁴. Zgodnie z art. 986³ § 2 k.p.c. uprawnienie wynikające z art. 975 k.p.c. dłużnik może zrealizować w terminie tygodnia od dnia doręczenia mu zawiadomienia o złożeniu przez wierzyciela wniosku o przeprowadzenie sprzedaży nieruchomości w drodze licytacji. W sytuacji gdy dłużnik nie zdąży wskazać, w odpowiednim terminie, kolejności przeprowadzenia przetargu, traci swoje uprawnienie na rzecz komornika, który od tego momentu dysponuje kompetencją do określenia kolejności przeprowadzenia przetargu poszczególnych nieruchomości lub ich części.

Licytacja nie może rozpocząć się wcześniej niż dwa tygodnie od dnia upływu terminu, jaki przyznano dłużnikowi na potrzeby realizacji uprawnienia, o którym mowa w art. 975 k.p.c. Wynika to bezpośrednio z treści art. 986³ § 4 k.p.c. Ponadto ochronie praw dłużnika służyć ma również art. 986³ § 3 k.p.c. zawierający zasadę, w myśl której przetargi dotyczące różnych nieruchomości lub ich części zajętych w tym samym postępowaniu należy zaplanować tak, aby nie toczyły się równocześnie. Celem takiego rozwiązania jest przede wszystkim zapobieganie sprzedaży majątku dłużnika w rozmiarach nieadekwatnych do wysokości dochodzonego roszczenia. Dlatego też, w drodze wyjątku od omawianej reguły, przetargi mogą się toczyć równocześnie, jeżeli łączna wysokość sumy oszacowania nieruchomości nie przekracza łącznej wysokości należności wierzycieli egzekwujących i kosztów egzekucyjnych (art. 986³ § 3 k.p.c. *in fine*).

¹⁴ Zob. K. Flaga-Gieruszyńska, *Komentarz do art. 975 [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Zielińskiego, K. Flagi-Gieruszyńskiej, Warszawa 2019, Legalis.

6. Licytacja w systemie teleinformatycznym i obwieszczenie o sprzedaży nieruchomości w drodze e-licytacji

Kolejnym etapem analizy nowych przepisów wprowadzających licytację elektroniczną nieruchomości będzie omówienie kwestii praktycznych – związanych z przeprowadzeniem licytacji w systemie teleinformatycznym oraz z obwieszczeniem o licytacji.

Zgodnie z art. 986⁴ § 1 k.p.c. sprzedaż nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej odbywa się za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Został do tego wykorzystany istniejący już system obsługujący funkcjonującą licytację elektroniczną ruchomości, którego utrzymaniem zajmuje się Krajowa Rada Komornicza¹⁵. Ustawodawca w art. 986⁴ § 2 k.p.c. uzależnia udział w przetargu od utworzenia przez osobę zainteresowaną indywidualnego konta w systemie teleinformatycznym. Posiadanie takiego konta umożliwia nie tylko udział w samej e-licytacji, ale również stanowi pewne narzędzie identyfikacji uczestników.

Zgodnie z art. 986⁴ § 3 k.p.c. obwieszczenie o sprzedaży nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej zamieszczane jest na stronie Krajowej Rady Komorniczej co najmniej dwa tygodnie przed rozpoczęciem licytacji. Ustawodawca zdecydował się na wyłączenie w tym przypadku przepisów art. 955 i n. k.p.c., które stanowią, że ogłoszenie obwieszczenia oprócz publicznego ogłoszenia na stronie internetowej KRK powinno również zostać umieszczone na tablicy ogłoszeń sądu sprawującego nadzór nad egzekucją z nieruchomości, w lokalu organu gminy właściwego ze względu na miejsce położenia nieruchomości oraz w dzienniku poczytnym dla danej miejscowości (za odpowiednią opłatą i w odpowiednim trybie). Artykuł 956 k.p.c. stanowi, że jeżeli egzekucja obejmuje jedną lub kilka nieruchomości, które są położone w różnych okręgach sądowych, wówczas obwieszczenie powinno zostać ogłoszone publicznie we wszystkich właściwych sądach. Biorąc pod uwagę

¹⁵ Portal dostępny pod adresem: <https://e-licytacje.komornik.pl/index.html> (dostęp: 22.03.2022).

omówione wyłączenia oraz wykładnię językową art. 986⁴ § 3 k.p.c., należy zauważyć, że obwieszczenie na stronie internetowej KRK będzie jedyną formą obwieszczenia o sprzedaży nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej.

Obwieszczenie o sprzedaży nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej składa się z następujących elementów. Przede wszystkim ustawodawca wskazuje, że w treści obwieszczenia mają znaleźć się informacje, o których mowa w art. 953 § 1 pkt 3, 6 i 7 k.p.c. Wynika z tego, że w obwieszczeniu powinna zostać wymieniona suma oszacowania, wzmianka, że prawa osób trzecich nie stanowią przeszkody do licytacji i przysądzenia własności na rzecz nabywcy oraz wyjaśnienie, że użytkowanie, służebności i prawa dożywotnika (o ile nie zostały ujawnione w księdze wieczystej lub przez złożenie dokumentu do zbioru dokumentów i nie zostaną zgłoszone najpóźniej na trzy dni przed rozpoczęciem licytacji) nie będą uwzględnione w dalszym toku egzekucji i wygasną z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności. Ponadto w obwieszczeniu komornik wyraźnie wskazuje nieruchomość, która ma być sprzedana, z określeniem miejsca jej położenia i przeznaczenia gospodarczego wraz z podaniem księgi wieczystej i miejsca jej przechowywania lub z oznaczeniem zbioru dokumentów i sądu, w którym jest on prowadzony. Oprócz tego komornik podaje informacje o tym, że przetarg będzie przeprowadzony w formie elektronicznej oraz o chwili jego rozpoczęcia i zakończenia. Komornik w obwieszczeniu zamieszcza również informację o obowiązku uiszczenia ręki i podaje jej wysokość oraz określa czas, w którym w ciągu dwóch tygodni poprzedzających licytację możliwe będzie oglądanie nieruchomości.

Razem z obwieszczeniem o sprzedaży nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej w systemie teleinformatycznym udostępniany jest protokół opisu i oszacowania nieruchomości – jak wskazuje art. 986⁴ § 5 k.p.c.¹⁶ W uzasadnieniu nowelizacji analizowanych przepisów została

¹⁶ R. Flejszar, M. Malczyk, *Sprzedaż nieruchomości...*, *op. cit.*, s. 103.

podniesiona potrzeba ochrony dłużnika przed stygmatyzacją, a jak wiadomo protokół opisu i oszacowania nieruchomości, jak każdy protokół z czynności komornika, zawiera imiona i nazwiska stron. Widać więc tutaj pewną niekonsekwencję bądź brak wiedzy praktycznej ustawodawcy wskazującego w uzasadnieniu do nowelizacji na potrzebę ograniczenia udostępnianych osobom trzecim informacji o dłużniku, a konkretnie o jego danych osobowych, które mogłyby być nieodpowiednio przetwarzane. Ponadto należy pamiętać, że na podstawie podanej w obwieszczeniu księgi wieczystej również mogą zostać ustalone dane osobowe dłużnika będącego właścicielem licytowanej nieruchomości. Opinię taką podziela też Krajowa Rada Komornicza, która podniosła przywołane argumenty w celu ukazania braku spójności logicznej wprowadzonych przepisów¹⁷.

7. Warunki dopuszczenia do udziału w licytacji

Sprzedaż nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej odbywa się w formie przetargu za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Aby skutecznie do niego przystąpić, osoby zainteresowane wzięciem udziału w licytacji powinny spełnić wskazane w przepisach warunki. Jak wynika z treści art. 986⁵ k.p.c., najpóźniej na dwa dni robocze przed rozpoczęciem przetargu należy złożyć rękojmię na rachunek bankowy komornika. Wraz z rękojmią licytant obligatoryjnie podaje w systemie teleinformatycznym dane, które muszą znaleźć się w postanowieniu o przybiciu – jest to numer PESEL, numer dokumentu stwierdzającego tożsamość i oświadczenie o tym, czy dana osoba pozostaje w związku małżeńskim. Jeżeli wspomniane oświadczenie zawiera informację, że licytant pozostaje w związku małżeńskim, to w treści oświadczenia należy wskazać, czy nieruchomość jest nabywana do majątku wspólnego czy osobistego.

¹⁷ Zob. opinia do druku nr 899. Opinia dostępna na stronie internetowej: <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/C3FEA152D6B2AD4FC12586870030656F/%24File/899-012.pdf> (dostęp: 8.05.2021).

Rozwiązanie to powinno zostać ocenione pozytywnie, ponieważ pozwala na rozwianie ewentualnych wątpliwości dotyczących prawa własności, które mogą pojawić się po nabyciu nieruchomości. Co więcej, wraz z powyżej wymienionymi danymi oraz z oświadczeniem o stanie cywilnym należy wskazać, czy nieruchomość jest licytowana we własnym imieniu, czy też licytant występuje w przetargu jako pełnomocnik innej osoby. Artykuł 986⁵ § 2 k.p.c. *in fine* wskazuje, że z przepisów odrębnych ustaw może wynikać potrzeba podania innych danych. Fakt złożenia rękojmi oraz podania wymienionych danych i złożenia określonych w omawianym przepisie oświadczeń komornik potwierdza niezwłocznie po ich otrzymaniu. Potwierdzeniem tym jest dopuszczenie licytanta do udziału w przetargu. Należy w tym miejscu wskazać, że za datę złożenia rękojmi przyjmuje się dzień uznania rachunku bankowego komornika. Jeżeli zaistnieje taka potrzeba, komornik niezwłocznie wzywa licytanta do uzupełnienia danych, a w przypadkach, w których udział w przetargu wymaga zezwolenia organu władzy publicznej lub wykazania umocowania do występowania w imieniu innej osoby, komornik wzywa do przedłożenia niezbędnych dokumentów w terminie trzech dni, nie później niż dzień przed terminem licytacji. Licytanci są wzywani przez komornika do dopełnienia powyżej opisanych czynności za pośrednictwem systemu teleinformatycznego¹⁸. Nieuzupełnienie wskazanych braków w odpowiednim terminie jest podstawą do niedopuszczenia do udziału w przetargu. Jak wynika z art. 986⁵ § 4 zd. 2 k.p.c., komornik może odmówić dopuszczenia do udziału w przetargu. Wówczas zawiadamia zainteresowanego licytanta również za pośrednictwem platformy przeznaczonej do przeprowadzania licytacji.

8. Skarga na odmowę dopuszczenia do przetargu

W nowych przepisach Kodeksu postępowania cywilnego ustawodawca zawarł mechanizm, który ma na celu ochronę osób, którym

¹⁸ J.M. Mania, *E-licytacje nieruchomości*, Warszawa 2021, Lex-el.

komornik odmówił dopuszczenia do udziału w licytacji elektronicznej nieruchomości bądź tych, których interesy zostały naruszone w trakcie przetargu. Mowa tu o dwóch środkach zaskarżenia, które będą przysługiwać w toku przetargu. Regulacja ta została zawarta w art. 986⁸ § 1 k.p.c., który stanowi, że skargę na odmowę dopuszczenia do przetargu można złożyć w terminie trzech dni od dnia odmowy dopuszczenia do przetargu, a na przebieg przetargu – w terminie trzech dni od dnia jego zakończenia. Ustawodawca nie wskazuje konkretnie, jakie przesłanki uzasadniają złożenie skargi na przebieg przetargu. Można jednak wysnuć uzasadnioną tezę, że każde odstępstwo od normy w przebiegu przetargu może skutkować jego zaskarżeniem, ponieważ będzie stanowić okoliczność uprawdopodobniającą naruszenie interesów osób biorących w nim udział.

W art. 986⁸ § 2 k.p.c. wskazano podmioty, które posiadają legitymację czynną do wniesienia skargi. Co do zasady, są nimi licytanci, których nie dopuszczono do przetargu, oraz osoby niebędące licytantami, ani osobami niedopuszczonymi do przetargu, o ile posiadają konto w systemie teleinformatycznym.

Kolejną kwestią, która nie została doprecyzowana w przepisach, jest to, gdzie należy złożyć przedmiotową skargę. Posługując się art. 986⁸ k.p.c., a w szczególności opierając się na jego wykładni językowej, można wywnioskować, że czynność złożenia skargi powinna zostać dokonana w systemie teleinformatycznym. Z przepisu jasno wynika, że mogą to zrobić jedynie osoby posiadające w tym systemie konto. Złożenie skargi będzie więc wyłącznie skuteczne za pośrednictwem systemu teleinformatycznego¹⁹.

9. Przebieg przetargu

Jak wskazuje norma zawarta w art. 986⁶ k.p.c., rozpoczęcie przetargu w systemie teleinformatycznym jest poprzedzone udostępnieniem

¹⁹ I. Heropolitańska, A. Tułodziecka, K. Hryćków-Mycka, *Komentarz do przepisów KPC regulujących egzekucję z nieruchomości* [w:] *Ustawa o księgach wieczystych i hipotecę oraz przepisy związane. Komentarz*, komentarz do art. 986⁸ k.p.c., pod. red. I. Heropolitańskiej, A. Tułodzieckiej, K. Hryćków-Myckiej, P. Kuglarza, Warszawa 2021, Lex/el.

informacji, o których mowa w art. 973 k.p.c., czyli wskazany zostaje w tym momencie przedmiot przetargu, cena wywołania, suma rękojmi, termin uiszczenia ceny nabycia, ciężące na nieruchomości zaległości w podatkach państwowych oraz innych daninach publicznych, jeżeli wysokość tych sum jest zgłoszona, z wyjaśnieniem, które z nich obciążają nabywcę bez zaliczenia na cenę nabycia, prawa obciążające nieruchomość, które będą utrzymane w mocy z zaliczeniem i bez zaliczenia na cenę nabycia oraz wynikające z akt zmiany w stanie faktycznym i prawnym nieruchomości, jeżeli zaszły po jej opisie i oszacowaniu. Jest to bardzo ważny moment w całym przetargu, ponieważ tak jak w przypadku licytacji tradycyjnej może przesądzić o jego skuteczności²⁰. Oprócz wskazanych powyżej informacji w systemie teleinformatycznym udostępniane jest również pouczenie o treści następujących przepisów Kodeksu postępowania cywilnego: art. 967, art. 969, art. 971, art. 976, art. 978 § 2, art. 981, art. 986⁷ § 5 oraz art. 986⁸. Czynności te są dokonywane na dzień przed rozpoczęciem przetargu we wspomnianym systemie teleinformatycznym.

Ustawodawca w art. 986⁷ § 1 k.p.c. wskazuje, że zarówno moment rozpoczęcia, jak i zakończenia przetargu jest wyraźnie określony w obwieszczeniu o licytacji. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości²¹ w § 3 precyzuje, że obwieszczenie o licytacji elektronicznej jest udostępniane za pośrednictwem strony internetowej Krajowej Rady Komorniczej. Samo zapoznanie się z treścią obwieszczenia nie wymaga uwierzytelnienia. Wraz z obwieszczeniem o licytacji w systemie udostępniany jest protokół opisu i oszacowania nieruchomości – aby zapoznać się z jego treścią, należy dokonać uwierzytelnienia. Konieczność ta jest podyktowana tym, że informacje i dane zawarte w tych dokumentach mają specyficzny charakter i nie powinny trafiać do szerokiego kręgu odbiorców. Ponadto komornik jest zobligowany zaplanować przebieg

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 października 2021 r. w sprawie sposobu przeprowadzenia sprzedaży nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej oraz sposobu uwierzytelniania użytkowników systemu teleinformatycznego obsługującego licytację elektroniczną, (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 2005).

przetargu w taki sposób, aby termin jego rozpoczęcia i zakończenia przypadał pomiędzy godziną 9.00 a 14.00 w dni robocze. Ma to przede wszystkim znaczenie praktyczne. W art. 986⁷ § 2 k.p.c. *in fine* określono czas trwania przetargu – siedem dni. Ustawodawca, w związku z omawianą regulacją, zdecydował się na dokonanie harmonizacji przepisów dotyczących licytacji elektronicznej nieruchomości oraz nieruchomości i w sposób analogiczny zmieniona została również treść art. 879⁶ § 2 k.p.c.²²

Artykuł 986⁷ § 3 k.p.c. przedstawia ogólny zarys przebiegu licytacji, a mianowicie w przepisie tym zostało wskazane, że w toku przetargu licytanci oferują cenę nabycia za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Ustawodawca zawarł w omawianym przepisie wyłączenie stosowania art. 980 k.p.c., który stanowi, że po ustaniu postąpień komornik, uprzedzając obecnych, że po trzecim obwieszczeniu dalsze postąpienia nie będą przyjęte, obwieści trzykrotnie ostatnio zaoferowaną cenę, zamknie przetarg i wymieni licytanta, który zaoferował najwyższą cenę. Wyłączenie to ma charakter czysto praktyczny, ponieważ zachowanie tej procedury w opisanym kształcie byłoby zbyt skomplikowane i najzwyczajniej niecelowe ze względu na specyfikę przetargu elektronicznego. Zgodnie z § 10 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości dokonanie postąpienia, czyli zaoferowanie ceny nabycia, wymaga spełnienia następujących kryteriów. W pierwszej kolejności należy dokonać wspomnianego wcześniej uwierzytelnienia na koncie użytkownika, następnie należy utworzyć oświadczenie o postąpieniu, które trzeba również zatwierdzić. Tak przeprowadzone czynności decydują o skutecznym dokonaniu postąpienia. Niezwłocznie po jego dokonaniu, zgodnie z § 10 ust. 2 rozporządzenia, w aktach sprawy umieszczane jest potwierdzenie dokonania postąpienia, a każdemu z licytantów przypisuje się inny numer porządkowy. W czasie przetargu w systemie teleinformatycznym licytantom ujawniane są: a) unikalny identyfikator licytanta, który oferuje najwyższą cenę, b) aktualna cena, c) czas pozostały

²² K. Niekrasz-Gierejko, *Sposoby egzekucji nieruchomości...*, *op. cit.*, s. 4.

do ukończenia licytacji. Dane osobowe licytanta przed zakończeniem licytacji są ujawniane wyłącznie komornikowi prowadzącemu przetarg. O rezultacie przetargu decyduje § 5 omawianego artykułu, który stanowi, że przetarg wygrywa ten z licytantów, którego oferta była najwyższa w chwili zakończenia licytacji. Zgodnie z § 11 rozporządzenia moment zakończenia przetargu następuje automatycznie w chwili wskazanej w obwieszczeniu o licytacji. W tym momencie, również automatycznie, jest wyłaniany licytant, który zaoferował najwyższą cenę. Po zakończeniu przetargu komornik, zgodnie z wymogiem art. 986⁷ § 6 k.p.c., informuje licytantów o wyłonieniu z ich grona osoby, która zaoferowała najwyższą cenę w chwili zakończenia przetargu. Robi to oczywiście za pośrednictwem systemu, w którym przetarg się odbywał.

W tym miejscu należy również poruszyć kwestię anulowania przetargu. Jak wskazano w art. 986⁷ § 4 k.p.c., przesłanką do niezwłocznego anulowania licytacji elektronicznej nieruchomości jest umorzenie postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 981 k.p.c. Mianowicie chodzi o sytuację, w której należność wierzyciela została uiszczona wraz z kosztami przed zamknięciem przetargu. Do umorzenia postępowania egzekucyjnego na podstawie wspomnianego art. 981 k.p.c., w praktyce, doprowadzić może uiszczenie sumy, która jest wystarczająca na zaspokojenie wszystkich wierzycieli wraz z pokryciem wszystkich kosztów egzekucji. Trzeba mieć jednak na uwadze to, że w skład wskazanej sumy nie wchodzi ujęte w opisie i oszacowaniu zgłoszone lub wpisane do księgi wieczystej prawa ciążące na nieruchomości. Ich zaspokojenie zależy bowiem od skutku sprzedaży nieruchomości²³. Do anulowania przetargu może dojść również w sytuacji, gdy w jednym z kilku równocześnie prowadzonych przetargów (art. 986³ § 3 zd. 2 k.p.c.) zaoferowano cenę, która przekracza łączną wysokość należności wierzycieli egzekwujących i kosztów egzekucyjnych. Wówczas anulowanie przetargu przez komornika ma charakter fakultatywny. Skutkiem anulowania licytacji jest to, że zaoferowane przez licytantów ceny przestają wiązać z chwilą jej anulowania.

²³ H. Ciepla, *Komentarz do art. 981 KPC* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Artykuły 730–1088*, pod red. T. Wiśniewskiego, Warszawa 2021, Lex/el.

Zgodnie z art. 986⁹ k.p.c. do obowiązków komornika po zamknięciu przetargu należy niezwłoczne, w terminie nieprzekraczającym tygodnia, przesłanie sądowi protokołu z przebiegu przetargu, wszystkich nierozpoznanych skarg oraz dokumentów niezbędnych do udzielenia przybicia.

Co do zasady, przetarg kończy się postanowieniem dotyczącym przybicia. Jest ono wydawane przez sąd lub referendarza sądowego w terminie tygodnia od dnia otrzymania protokołu z przebiegu przetargu oraz dokumentów niezbędnych do udzielenia przybicia. Wydanie postanowienia co do przybicia następuje na posiedzeniu niejawnym. Przedmiotowe postanowienie jest doręczane licytantowi, który – jak wskazuje art. 986¹⁰ § 2 k.p.c. – zaoferował najwyższą cenę. Jeżeli w toku samego przetargu zostały wniesione wspomniane środki zaskarżenia, które nie zostały do tego momentu prawomocnie rozstrzygnięte, sąd na tej podstawie fakultatywnie wstrzymuje wydanie postanowienia co do udzielenia przybicia. Regulacja ta została zawarta w art. 988 § 2 k.p.c., a na której stosowanie wprost wskazuje art. 986¹⁰ § 1 k.p.c. *in fine*. W niektórych sytuacjach dla wydania postanowienia co do przybicia konieczne jest przeprowadzenie wysłuchania licytanta oraz uczestników przetargu.

Artykuł 986¹¹ k.p.c. wskazuje, że tak jak w przypadku licytacji tradycyjnej, szczegółowy sposób przeprowadzenia licytacji oraz uwierzytelnienia użytkowników systemu teleinformatycznego został uregulowany w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości. Przepisy w nim zawarte mają na celu przede wszystkim zapewnienie ochrony praw uczestników licytacji, sprawności postępowania, skuteczności egzekucji, bezpieczeństwa posługiwania się dokumentami w postaci elektronicznej oraz dostępności systemu teleinformatycznego.

10. Podsumowanie

Wprowadzenie elektronicznej formy sprzedaży do egzekucji z nieruchomości świadczy o szerokiej skali informatyzacji usług powszechnych, która *de facto* jest coraz bardziej dynamicznym i kompleksowym

zjawiskiem. Aktualna sytuacja epidemiologiczna spowodowała, że ustawodawca powziął zdecydowane kroki w kwestii elektroniczacji postępowań sądowych, co ma swoje przełożenie na przyspieszenie prac w tym zakresie, a w rezultacie wcielenie w życie konkretnych rozwiązań. Elektroniczacja postępowania egzekucyjnego pozwala realnie obniżyć koszty oraz zapewnia większe bezpieczeństwo dla uczestników.

Rozwiązanie to należy ocenić zasadniczo pozytywnie. Na przykładzie funkcjonującej już w procedurze cywilnej licytacji elektronicznej ruchomości można zauważyć, że zwiększa ona transparentność odbywających się w jej toku licytacji oraz znacząco przyspiesza samą egzekucję. Niezaprzeczalną korzyścią płynącą z elektronicznej formy sprzedaży nieruchomości jest wyeliminowanie zmów licytantów, które niejednokrotnie wpływały na cenę nabycia, a tym samym zmniejszały efektywność postępowania egzekucyjnego. Wprowadzone regulacje zmierzają jednocześnie do zachowania gwarancji procesowych, co jest bardzo istotne z perspektywy ochrony praw i interesów osób uczestniczących w przedmiotowej procedurze. Trafna jest również konstatacja, iż wprowadzone przepisy normujące licytację elektroniczną nieruchomości w obecnym kształcie stanowią spójną regulację. Ustawodawca sformułował nowe przepisy w sposób przejrzysty, który umożliwia ich odpowiednią wykładnię i właściwe stosowanie w praktyce.

Martyna Gimlewicz, studentka V roku prawa Instytutu Nauk Prawnych Uniwersytetu Rzeszowskiego; ORCID: 0000-0003-0716-6911

Literatura przedmiotu

Ciepla H. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Artykuły 730–1088*, pod red. T. Wiśniewskiego, Warszawa 2021, Lex/el.

Flaga-Gieruszyńska K., *Komentarz do art. 975 [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Zielińskiego, K. Flagi-Gieruszyńskiej, Warszawa 2019.

Flejszar R, Malczyk M., *Sprzedaż nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej – projekt regulacji [w:] Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. System postępowania cywilnego*, t. 8, pod red. K. Flagi-Gieruszyńskiej, Warszawa 2021.

Grajdura W., *Elektronizacja postępowania egzekucyjnego a prawo do sądu* [w:] *Elektronizacja sądowego postępowania egzekucyjnego w Polsce*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2015.

I. Heropolitańska, A. Tułodziecka, K. Hryków-Mycka, *Komentarz do przepisów KPC regulujących egzekucję z nieruchomości* [w:] *Ustawa o księgach wieczystych i hipotece oraz przepisy związane. Komentarz*, pod. red. I. Heropolitańskiej, A. Tułodzieckiej, K. Hryków-Myckiej, P. Kuglarza, Warszawa 2021.

Kunicki I., *Elektroniczna licytacja ruchomości w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Komentarz*, Warszawa 2019.

Mycka, P. Kuglarz, *Ustawa o księgach wieczystych i hipotece oraz przepisy związane. Komentarz*, Warszawa 2021.

Niekrasz-Gierejko K., *Sposoby egzekucji nieruchomości po nowelizacji KPC z 2021 r.*, *Nieruchomości* 2021, nr 10.

Pękalski B., *Sprzedaż w drodze licytacji elektronicznej. Kilka pytań wraz z odpowiedziami o tym, jak planuje się usprawnienie egzekucji komorniczej przez wykorzystanie technologii informatycznych*, *Prawo Mediów Elektronicznych* 2012, nr 1.

Uliasz M., *Informatyzacja postępowania egzekucyjnego* [w:] *Informatyzacja postępowania cywilnego. Teoria i praktyka*, pod red. K. Flagi-Gieruszyńskiej, J. Gołaczyńskiego, D. Szostka, Warszawa 2016.

Akty prawne

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr. 43, poz. 296).

Ustawa z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1090).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 października 2021 r. w sprawie sposobu przeprowadzenia sprzedaży nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej oraz sposobu uwierzytelniania użytkowników systemu teleinformatycznego obsługującego licytację elektroniczną (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 2005).

Netografia

Opinia Krajowej Rady Komorniczej do druku nr 899 dostępna na stronie internetowej: <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?documentId=C3FEA152D6B2AD4FC12586870030656F>.

Portal KRK obsługujący licytację elektroniczną dostępny pod adresem: <https://e-licytacje.komornik.pl/index.html>.

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

Zasady postępowania egzekucyjnego a standardy wykonywania zawodu komornika sądowego

Aleksandra Monarcha-Matlak
Dominika Skoczylas

CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

Odpowiedzialność karna komornika sądowego

Sebastian Kowalski

PRACTICA

CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

Upadek zabezpieczenia w postępowaniu cywilnym

Mateusz Wiktor Golak

PRACTICA

CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

PRZEGLĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO

CURRENDA SP. Z O.O.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

tel.: +48 664 962 310

e-mail: ppe@currenda.pl

www.sklep.currenda.pl, www.czytelnia.currenda.pl